

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ОМУРТАГ 2021-2027 Г.

Приет с решение №162 по Протокол
№15 от заседание на Общински съвет -
Омуртаг, проведено на 27.11.2020 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ.....	4
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ.....	5
СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА.....	7
ВЪВЕДЕНИЕ.....	9
I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА.....	14
1. Анализ на природно-ресурсния потенциал на община Омуртаг.....	14
1.1. Географско положение.....	14
1.2. Релеф.....	15
1.3. Полезни изкопаеми.....	16
1.4. Физико-географски процеси.....	16
1.5. Хидрогеоложки условия.....	16
1.6. Почви.....	17
1.7. Климат.....	17
1.8. Води и водни ресурси.....	18
1.9. Растителен и животински свят.....	18
2. Конкуентноспособност на икономиката.....	19
2.1. Обща характеристика на икономиката.....	19
2.2. Състояние на основните икономически сектори.....	23
2.2.1. Селско и горско стопанство.....	23
2.2.2. Промисленост.....	27
2.2.3. Търговия и услуги.....	28
2.2.4. Туризм.....	28
2.3. Инвестиции.....	29
2.4. Тенденции и процеси в развитието на икономиката.....	31
2.5. Обобщения и изводи.....	33
3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси.....	33
3.1. Демографска характеристика и тенденции.....	33
3.2. Заетост и равнище на безработица.....	45
3.3. Здравеопазване.....	53
3.4. Образование.....	56
3.5. Социални услуги.....	65
3.6. Култура.....	71
3.7. Спорт.....	72
3.8. Обобщени изводи за състоянието, тенденциите, проблемите и потребностите.....	73
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията.....	73
4.1. Транспортна инфраструктура.....	73
4.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура.....	77
4.3. Хидромелиорации.....	79
4.4. Депа за твърди битови отпадъци.....	80
4.5. Енергийна инфраструктура.....	83

4.6. Комуникационна инфраструктура.....	87
4.7. Производствена инфраструктура.....	88
4.8. Поземлени ресурси.....	89
4.9. Горски фонд.....	89
4.10. Урбанизация и устройствено планиране на територията.....	90
4.11. Изводи за инфраструктурното развитие.....	92
5. Екологично състояние на общината.....	93
5.1. Компоненти и въздействия на околната среда.....	93
5.2. Биоразнообразие и защитени територии.....	95
5.3. Акустична среда.....	97
5.4. Зелени площи в населените места паркове, градини	97
5.5. Изводи и обобщения на проблемите, тенденциите и насоките за развитие в областта на околната среда.....	99
6. Административен капацитет.....	99
6.1. Структура на общинската администрация.....	99
6.2. Граждански сектор.....	103
7. Анализ на културно-историческото наследство.....	106
8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор.....	107
8.1. Описание на елементите на градското културно наследство в градовете.....	113
9. SWOT-анализ.....	116
II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ОМУРТАГ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.....	120
1. Цели и приоритети на ПИРО за периода 2021-2027 г.....	120
2. Визия.....	123
3. Стратегическа рамка на ПИРО за периода 2021-2027 г.....	124
4. Мерки за реализация на приоритетите и целите.....	128
III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ ЗА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.....	146
1. Въведение.....	146
1.1. Мото на комуникационната стратегия.....	146
1.2. Визия на комуникационната стратегия.....	146
1.3. Цели на комуникационната стратегия.....	147
1.4. Принципи за изпълнение на комуникационната стратегия.....	147
1.5. Целеви групи.....	147
1.6. Комуникационна канали.....	148
1.6.1. Външни.....	148
1.6.2. Вътрешни.....	149
1.7. Други стратегии и програми свързани с разработването на ПИРО.....	149
1.8. Партньорство.....	150

IV. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ.....	152
V. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ.....	160
VI. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО.....	163
1. Организация за подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО. Последващи действия по актуализация, наблюдение и оценка на плана.....	169
1.1. Общи изисквания към подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО.....	169
1.2. Изменение и актуализация на ПИРО.....	170
1.3. Наблюдение и оценка на ПИРО.....	170
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	171

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1: Административно-териториално устройство на област Търговище.....	14
Фигура 2: Население в област Търговище към 31.12.2019 г. (по общини).....	33
Фигура 3: Полова структура на населението в община Омуртаг.....	34
Фигура 4: Структура на населението в област Търговище (по общини).....	35
Фигура 5: Възрастова структура на населението в община Омуртаг.....	36
Фигура 6: Разпределение на населението по местоживеење в община Омуртаг, 2019 г.....	39
Фигура 7: Демографски показатели за община Омуртаг (2014 – 2019 г.).....	41
Фигура 8: Концентрация на населението в област Търговище (по общини).....	42
Фигура 9: Население в област Търговище по етнически групи (по общини).....	43
Фигура 10: Етническа структура на населението в община Омуртаг.....	44
Фигура 11: Равнище на безработицата в област Търговище (по общини), 2019 г.....	49
Фигура 12: Дял на безработните лица по образование в община Омуртаг за 2019 г.....	50
Фигура 13: Средногодишни заплати в област Търговище (по общини), 2018 г.....	51
Фигура 14: Средна брутна месечна заплата в област Търговище (по общини), 2018 г.....	52
Фигура 15: Пространствено разположение на обекти на здравеопазване и образование в област Търговище.....	55
Фигура 16: Образователна структура на населението в област Търговище (по общини).....	57
Фигура 17: Брой деца в детските градини в област Търговище (по общини).....	58
Фигура 18: Транспортна достъпност – ареали (област Търговище).....	74
Фигура 19: Пътна и жп инфраструктура на област Търговище.....	75
Фигура 20: Водоснабденост на населението.....	78
Фигура 21: Електропреносна система на Р България.....	84
Фигура 22: Райониране на страната по възможност за използване на вятърната енергия.....	85
Фигура 23: Райониране на страната по възможност за използване на слънчевата енергия.....	85
Фигура 24: Относителен дял на населението, попадащо в „бели“ зони.....	88
Фигура 25: Площи със земеделско предназначение в община Омуртаг, 2019 г.....	89
Фигура 26: Йерархична система от градове-центрове, Национална стратегия за регионално развитие на Република България.....	90
Фигура 27: Общински центрове по йерархични нива. Урбанистичен модел „умерен полицентризм“.....	91
Фигура 28: Национална екологична мрежа.....	96
Фигура 29: Жилища по начин на обитаване в област Търговище (по общини).....	112
Фигура 30: Разпределение на финансовите ресурси по приоритети (%).....	159
Фигура 31: Разпределение на финансовите ресурси по източници на финансиране (%).....	159

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1: Икономически активни предприятия в област Търговище и община Омуртаг.....	20
Таблица 2: Структура на предприятията в община Омуртаг, 2017-2018 г.....	20
Таблица 3: Икономически активни предприятия в община Омуртаг по размер на заетите, 2017- 2018 г.....	21
Таблица 4: Видове активни предприятия в община Омуртаг, 2017-2018 г.....	21
Таблица 5: Обем на продажбите на активните предприятия (нетни приходи от продажби) в община Омуртаг, 2017-2018 г. в хил. лв.....	22
Таблица 6: Площи и основни земеделски култури в дка за община Омуртаг 2017-2019 г.....	24
Таблица 7: Площи и добиви на основни видове трайни насаждения в дка в община Омуртаг, 2017 – 2019 г.....	24
Таблица 8: Отглеждани селскостопански животни в община Омуртаг 2017 – 2019 г.....	25
Таблица 9: Места за подслон и настаняване в община Омуртаг.....	28
Таблица 10: Придобити ДМА в община Омуртаг, 2017-2018 г. в хил. лв.....	30
Таблица 11: Население в община Омуртаг към 31.12.2019 г.....	34
Таблица 12: Възрастова структура на населението към 31.12.2019 г. (в %)......	36
Таблица 13: Основни възрастови структури на населението към 31.12.2019 г.....	37
Таблица 14: Естествено и механично движение на населението в община Омуртаг – в брой (2014-2019 г.).....	39
Таблица 15: Естествено и механично движение на населението в община Омуртаг в брой (2014-2019 г.), промили (‰).....	40
Таблица 16: Заети лица по групи предприятия.....	46
Таблица 17: Заети лица в община Омуртаг	46
Таблица 18: Безработни лица в община Омуртаг към 31.12.2019 г.....	48
Таблица 19: Средна годишна заплата в община Омуртаг – лв., 2017-2018 г.....	52
Таблица 20: Индикатори в сферата на образованието в община Омуртаг.....	58
Таблица 21: Любителските състави при народните читалища в Община Омуртаг за творчески сезон - 2018 г.....	71
Таблица 22: Гъстота на пътната мрежа.....	76
Таблица 23: Състояние на общинската пътна мрежа на територията на община Омуртаг.....	76
Таблица 24: Количество на депонираните отпадъци в Регионално депо Омуртаг през 2018 г.....	81
Таблица 25: Количество отпадъци по проект Омуртаг за период Януари 2018 - Януари 2019.....	82
Таблица 26: Електроенергийна инфраструктура в общините от област Търговище.....	85
Таблица 27: Изградени мощности по видове ВИ по общини в област Търговище към 30.06.2018 г.....	86
Таблица 28: Площ на НЕМ по общини в област Търговище.....	97
Таблица 29: Финансов капацитен на община Омуртаг в лв.....	100
Таблица 30: Бюджета на община Омуртаг за периода 2015 г. – 2019 г. (лв.)	102

Таблица 31: Неправителствени организации в община Омуртаг.....	103
Таблица 32: Брой на жилищните сгради в област Търговище по общини.....	108
Таблица 33: Основни характеристики на жилищата в община Омуртаг (брой).....	109
Таблица 34: Жилищни сгради по конструкция на сградите в община Омуртаг.....	110
Таблица 35: Състояние на жилищния фонд в община Омуртаг.....	110
Таблица 36: Брой на жилищните сгради по периоди на построяване в община Омуртаг.....	111
Таблица 37: Жилищни сгради по населени места и вид.....	112
Таблица 38: Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО на Община Омуртаг за периода 2021-2027 г.....	165

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯ

АИЗ	Автоматична измервателна станция
АЗ	Агенция по заетостта
АМ	Автомагистрала
АПИ	Агенция Пътна инфраструктура
АУЕР	Агенция за устойчиво енергийно развитие
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водоелектрическа централа
ВтеЦ	Вятърна електрическа централа
ГИС	Географска информационна система
ГПМ	Газопреносна мрежа
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕБВР	Европейска банка за възстановяване и развитие
ЕВРОСТАТ	Статистическа служба към Европейска комисия
ЕЕ	Енергийна ефективност
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка
ЕК	Европейската комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕТК	Европейски транспортен коридор
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗЗРК	Закон за закрила и развитие на културата
ЗКН	Закон за културното наследство
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗЗ	Защитени зони
ИЗП	Използваеми земеделски площи
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
КИН	Културно историческо наследство
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МИГ	Местна инициативна група
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
МОСВ	Министерство на околната среда и водите

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ОМУРТАГ 2021-2027 Г.

НАСЕМ	Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг
НЕМ	Националната екологична мрежа
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НКНКН	Национален институт за недвижимо културно наследство
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
НЦТР	Национален център за териториално развитие ЕАД
ООН	Организация на обединените нации
ОП	Оперативна програма
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда”
ОПРКБИ	Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие”
ОПРЧР	Оперативна програма ”Развитие на човешките ресурси”
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОУПО	Общ устройствен план на община
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПС	Пределно съдържание
п/ст	Пределно съдържание
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПМ	Републиканска пътна мрежа
РПР	Регионален план за развитие
РСР	Регионален съвет за развитие
СИР	Североизточен район
СН	Средно напрежение
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ТСБ	Териториално статистическо бюро
ФПЧ	Фини прахови частици
NUTS	Обща класификация на териториалните единици за статистически цели
SPA	Директива за птиците
SCI	Директива за хабитатите

ВЪВЕДЕНИЕ

Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг (2021-2027 г.) визира период от седем години. Това ще е период, белязан с усилията и надеждите за преодоляване на ефектите от глобалната пандемия COVID-19. Степента и периода на възстановяване ще бъде пряка функция от съобразяване и преодоляване на основните предизвикателства:

- **Глобалната пандемия COVID-19;**
- **Демографски промени – влошена демографска структура;**
- **Глобализация – необходима конкурентоспособност – качество, ефективност;**
- **Адаптация към изменението на климата и План за действие.**

Следвайки принципа за приемственост, ПИРО Омуртаг запазва стратегическата насоченост на настоящият Общински план за развитие (2014-2020 г.), като го надстроява с цели и приоритети, осигуряващи икономически растеж и приоритети заложи в Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточния регион за планиране от ниво 2.

Според Чл. 8. (Изм. - ДВ, бр. 21 от 2020 г., в сила от 13.03.2020 г.) (1) Стратегическото планиране на регионалното развитие интегрира регионалното и пространственото развитие и обхваща разработването и актуализацията на система от документи за намаляване на дисбаланса в развитието на националната територия при отчитане на териториалния потенциал, включително осигуряване развитието на трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество.

В ЗРР Чл. 8 (2) Системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие обхваща:

1. *Национална концепция за регионално и пространствено развитие;*
2. *Интегрирани териториални стратегии за развитие на РП от ниво 2;*
3. *План за интегрирано развитие на община;*

(3) Документите по ал. 2 се намират в йерархична съподчиненост.

Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг (ПИРО) е документ на трето ниво в йерархията на стратегически документи за планиране на регионалното и пространственото развитие. Законодателната рамка въвежда задължително изискване за съгласуваност на ПИРО с основните стратегически документи на европейско, национално и регионално ниво. Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг за периода (2021-2027 г.) е разработен в съответствие с целите и приоритетите на Актуализираната Национална концепция за регионално и пространствено развитие; Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточния регион за планиране от ниво 2 (2021-2027 г.), Националната стратегия за регионално развитие (2012-2022 г.). Отчита се влиянието на Националната програма за развитие: България 2030 - основен стратегически документ, който очертават политиките за развитие на България за следващите години както и целите на политиките на ЕС за сближаване и регионално развитие след 2020 г., стратегията „Европа 2020” от една страна и Общинския план за развитие на община Омуртаг за периода 2014-2020 г., актуализацията му и секторните местни стратегии от гледна точка на приемствеността им от друга.

Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг отчита предвижданията на регионално ниво на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда.

Съгласно чл.13, ал.1 от ЗРР, ПИРО Омуртаг определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточния регион за планиране от ниво 2 и ОУП (Общия устройствен план на общината). Разработва се за срок от 7 години.

Съгласно чл. 13, ал.2 ЗРР ПИРО осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

При разработване на ПИРО Омуртаг са приложени следните основни принципи:

- *Адекватност* - оценката изследва съответствието на постигнатите резултати с планираните нужди и очакванията на етапа планиране;
- *Партньорство* - Основното изискване при изпълнение на този принцип е активното участие на гражданското общество в процеса на разработване, управление и мониторинг на ПИРО;
- *Прозрачност и публичност* - в рамките на разработването на ПИРО, следва да се представят и популяризират работните предвиждания, начините за тяхната реализация и очакваните конкретни ползи за развитието на общината и нейната общност. Различните механизми за представяне и дискутиране насърчава публичното участие и провокира идеите на различните заинтересовани групи;
- *Релевантност* - като принцип покрива анализ на целите и тяхната адекватност на социално-икономическия контекст през оценявания период;
- *Ефикасност* - анализирана е връзката между използваните ресурси и постигнатите резултати и ефекти с постигнатите резултати по съответните приоритети, цели и мерки;
- *Ресурсна обезпеченост*;
- *Ефективност* - анализът се концентрира върху оценка на приноса на приоритетните направления и цели за удовлетворяване на идентифицираните проблеми, очаквания и нужди;
- *Устойчивост на резултатите* - направена е преценка до каква степен може да се очаква, че постигнатите резултати и ефекти ще запазят своята устойчивост и ще имат дълготраен ефект върху жителите на общината.

Интердисциплинарният характер на проблематиката на ПИРО изисква използване на широк спектър от подходи и методи на изследване за изпълнение на поставените цели и изследователски задачи.

Основните подходи в разработването на анализа обхващат описаните в Методическите указания за разработване на ПИРО, Регионалните схеми за пространствено развитие съгл. чл. 17 т. 11 на ЗРР от м. февруари 2019 г. и допълнителни такива, извлечени от

документите за приоритетите в регионалната и кохезионната политика на ЕС в периода след 2020 г., а именно:

Научно обоснован подход

Подходът е в основата на всички анализи и прогнози и особено на тези, свързани със социалното и икономическото развитие и с аналогични разработки за регионално и пространствено планиране. Съществен елемент от този подход ще бъде изготвянето на теоретичен модел на регионалната схема, обвързващ я с определените насоки в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., Актуализация 2019 г., изискванията на Техническата спецификация и Методическите указания за изготвяне на Регионални схеми за пространствено развитие на районите от ниво 2 на Министерството на регионалното развитие и благоустройството (февруари, 2019 г.).

При разработването на ПИРО са използвани информацията и данните, събрани и обработени за целите на Социално-икономическия анализ на районите на Р. България и актуализацията на НКПР, Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточния регион за планиране от ниво 2, НСИ, Общинска администрация, които ще бъдат допълнени с нови данни, налични към момента на разработване на плана.

Подход, основан на местните характеристики и потенциал

Използването на този подход, има за цел да подмени универсалните подходи, прилагани от различни международни (Световна банка, ОИСР) и европейски институции за подпомагане на развитието и преодоляване на регионалните различия. Този подход се прилага в изготвянето на анализи на територии със специфични характеристики за да се открият конкурентните предимства на определени териториални единици и за да се определят неизползваните потенциали. Той се възприема като обединяващ местните общности инструмент за решаване на съществуващи проблеми, свързани със заетост и безработица, жилищни условия, незадоволително ниво на публичните услуги, които ограничават икономическите възможности и са в основата на социалната изолация.

Интегриран подход

Реализирането на ПИРО през следващия програмен период 2021-2027 г. налага задължително интегрирания подход при разработването на ПИРО, който да отчита предвижданията на местно ниво на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, ширококоловите комуникации, туризма и околната среда.

Този подход, наложил се като основен в политиката за регионално развитие и задължителен при изготвяне на стратегическите документи за регионално и пространствено планиране, има за цел в условията на ограничени ресурси да обедини различни политики, приоритети, проекти, финансови ресурси, източници за финансиране, участници и заинтересовани страни, за постигане на положителна синергия и добавена стойност от реализираните програми.

Прилагането на интегриран подход за планиране на местното развитие дава отговор на набелязаните нужди и потенциал за развитие, изисква целите да бъдат съгласувани и да

предвиждат взаимодействие с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на местните общности, мрежата от населени места и отделните сектори на икономиката.

Подход „отдолу – нагоре“

Подходът „отдолу-нагоре“, подпомага цялостния процес на вземане на решения, изпълнението им и прилагането на ПИРО, въз основа на предложения, постъпващи от по-ниските йерархични нива. Този подход, който се приема за по-подходящ за стратегически документи за регионално и градско планиране в локални мащаби, ще бъде използван и при разработването на ПИРО с цел да се постигне:

- 1) изграждане на консенсусен модел с всички заинтересовани страни, повишаване на ангажираността и заинтересоваността на участниците в подготовката и изпълнението на ПИРО;
- 2) намаляване на риска от недобра вътрешна и външна комуникация и получаване на достатъчно надеждна обратна информация от заинтересованите страни;
- 3) ефективно използване на цялата налична база от интегрирани знания от различните членове в екипа, допълнени със знанията на работната група;
- 4) повишаване на информираността и знанието за същността и основните цели на ПИРО.

Прилагането на подхода „отдолу-нагоре“ във фазата на актуализиране на информацията и на публичните консултации позволява да се постигнат изискванията за информираност, публичност и прозрачност и да се идентифицират по-точно потребностите на местните общности, към които да се ориентират приоритетите и да се насочат публичните средства.

Непрекъснатост на плановия процес

ПИРО както всеки стратегически документ използва инструментариум и борави със съдържанието, управлението и наблюдението на два типа обекти – материални (територии, селища, инфраструктури, хора) и процеси (урбанизация, дезурбанизация, промяна в предназначението на териториите, пространствено въздействия и намеси, миграции, пазарна среда, деградация, развитие, растеж и т.н.). Сложните взаимодействия между тях са белязани с динамични промени, налагащи непрекъснато наблюдение и съответни актуализации на информационната база, както и периодични корекции в самите планови документи. Непрекъснатостта на плановия процес е условие за неговата устойчивост във времето и гаранция за ефективността му. Преминаването към разработването на по-опростен тип документи за пространствено планиране на национално, регионално и местно ниво ще даде по-големи гаранции, че документите ще бъдат разработвани своевременно, че ще се осигурява надежден мониторинг и контрол на изпълнението им и ще е възможно да се направи актуализация, когато е налице необходимост от такава.

За нуждите на изследването при разработване на ПИРО са използвани още редица подходи: исторически, пространствен, системен. При разработването на ПИРО са използвани следните методи: документален, сравнителен анализ, математико-статистически, логическо моделиране. Сред използваните частни методи са: географско описание, географския анализ и синтез, картографски анализ и ГИС, изследване на

конкретни случаи (case-studies), SWOT анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите за изпълнение на ПИРО Омуртаг до 2027 г.

ПИРО Омуртаг (2021-2027 г.) има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия. В процеса на разработване на ПИРО (2021 -2027 г.) се проведеха две обществени обсъждания под формата на кръгли маси сред заинтересовани страни в общината. Със заповед на кмета на общината проекта на ПИРО беше публикуван на страницата на общината в интернет. Представените предложения и препоръки намериха приложение в изготвянето на настоящия документ. Следвайки принципа за приемственост, ПИРО запазва стратегическата насоченост на ОПР (2014-2020 г.), като го надстроява с цели и приоритети, гарантиращи съответен принос на община Омуртаг към регионалните и национални приоритети.

ПИРО Омуртаг е разработен от експерти на „РЕГИО КОНСУЛТ“ ЕООД с активното и компетентно съдействие и експертиза от Общинска администрация гр. Омуртаг.

Разработеният ПИРО Омуртаг (2021-2027 г.) ще подпомогне общинската администрация при провеждането на политики за създаване на условия за ефективно преодоляване на последиците от глобалната пандемия COVID-19, икономически растеж и подобряване качеството на живот в общината.

I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

1. Анализ на природно-ресурния потенциал на община Омуртаг

1.1. Географско положение

Община Омуртаг се намира в североизточната част на Република България и съгласно разпоредбите на Закона на регионалното развитие (ЗРР) в Североизточен район за планиране. Той е част от района на ниво NUTS1 „Северна и Югоизточна България”, който включва още Северозападния, Северния централен и Югоизточния район, съответстващи на нивото NUTS2.

Фигура 1: Административно-териториално устройство на област Търговище

Новият териториален обхват на Североизточния район, определен в съответствие с изискванията на Регламент на ЕС 1059 / 2003 се формира от областите Варна, Добрич, Търговище и Шумен (ниво NUTS 3) с общо 35 общини. Съгласно Закона за Административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ), община Омуртаг е в състава на административна област – Търговище.

Община Омуртаг е една от петте общини в границите на област Търговище (общините Антоново, Опака, Омуртаг, Попово и Търговище). На юг граничи с община Котел (Сливенска област), на изток с община Върбица (Шуменска област), на север с община Търговище, на запад – с община Антоново. Граничното положение на общината се оценява като благоприятно от гледна точка на възможностите за нейното развитие. Те в много голяма степен ще зависят от възможностите за интегриране на община Омуртаг със съседните области и общини и създаване на предпоставки за общо използване на ресурси и потенциали за развитие.

Община Омуртаг е разположена в непосредствена близост до северния склон на източна Стара планина, в близост до връх Лисец. Тя заема южната част на Търговищка област и има кръстопътно транспортно – географско положение. Град Омуртаг е важен транспортен възел, разположен до първокласен път I - 4 София – Варна, на 25 км от ЖП магистрала София – Варна. През общината почти в меридиално направление минава второкласен път II - 48 от Търговище през Котленския проход за Сливен.

Град Омуртаг е разположен в източната част на Предбалкана между областите Тузлука и Герловската котловина. На 24 км от него се намира гр. Търговище, на 66 км - гр. Шумен, на 78 км – гр. Велико Търново, на 43 км – гр. Попово и на 36 км – гр. Котел.

Територията на общината е 400,8 км² и е четвърта по големина община в Търговищка област. Съгласно последното административно деление в състава ѝ влизат 42 населени места в които живеят 20 881 д. Около 34% от населението живее в гр. Омуртаг, който е административен център на Общината.

Географското разположение, климатът и релефът на Община Омуртаг предопределят наличието на благоприятни условия и предпоставки за приоритетно развитие на отделни отрасли на икономиката на общината, като селско стопанство, горско стопанство, селски и еко туризъм, преработка на селскостопанска продукция и други.

1.2. Релеф

Релефът на територията на област Търговище е предимно хълмист, разнообразен от изразителни равнинни и долинни разширения и от нископланински възвишения. Релефът оказва влияние за развитието и разпространението на растителния и животински свят.

Сега областта се изпълва от ниски асиметрични моноклинални ридове, които ѝ придават ридово хълмист характер. Вертикалното разчленение рядко надвишава 150 – 200 м/км², като най-често е в пределите на 50 – 100 м. Със сравнително малка гъстота е и талвеговата мрежа. Най-широко представени са териториите с хоризонтално разчленение 0,5 – 2 км/км².

Мозаечният характер на релефа, с неговите морфографски и морфометрични особености (отнасящи се до надморска височина, големина на наклона, гъстота и

дълбочина на разчленението) и засягаща проходимостта, различната степен на достъпност и възможностите за усвояване, е важен качествен и количествен показател за териториалните природни ресурси.

Земеповърхните форми на територията на община Омуртаг попадат във височинния пояс от 400 до 600 м (в хипсографския пояс – от 0 – 600 м) между областта Герлово – на изток и Сланник – на запад, като обхваща по-голямата част от първата област. Тук Омуртаговия рът служи за връзка между Лиса планина и Преславската планина, като в същото време представлява и морфоложка граница между Герлово и Сланник. Най-високата точка в областта и общината е 862 м н.в. (южно от с. Птичево).

Характерният за района на община Омуртаг хълмист релеф благоприятства развитието на пътната мрежа, селищната мрежа заедно с прилежащите им комуникации и земеделието. В общината няма данни за свлачищно-срутищни процеси.

1.3. Полезни изкопаеми

Общината е бедна на полезни изкопаеми. Геоложкият строеж и полезните изкопаеми на община Омуртаг са тясно свързани с литоложките особености на тази част на страната. Не са разкрити находища на минерално-суровинни източници с важно стопанско значение с изключение на каменната сол.

1.4. Физико-географски процеси

Община Омуртаг попада в основната морфоструктура на Балканидите. От трите надлъжно разположени части (Предбалкан, Старопланинска верига и Средногорие), общината е в областта на Предбалкана, който е с типичен юротипен релеф.

България е част от провинцията на активната Мизийска платформена крайница. Община Омуртаг е в областта на Стара планина, с Предбалканска подобласт. Отличителните черти за тези територии са магмени плутоничните тела, седименти и метаморфни скали с палеозойска, мезозойска и палеогенска възраст.

Територията на общината попада в сеизмичен район от девета степен на България (по степените на интензивност по скалата на Медведев, Шопенхойер и Карник). Съвременните вертикални движения на земната кора в този район са между 1 – 2 мм/год. Най-близкото земетръсно огнище е в района на Стражишко.

1.5. Хидрогеоложки условия

Община Омуртаг спада към Мизийския артезиански басейн с пластови (метанови, сероводородни, азотни и др.) минерални води и разсоли в мезозойски и терциерни седиментогенни скали. Територията е бедна на плитки подпочвени води, по-голямата част от тях са усвоени за питейно водоснабдяване. Карстовите води са с малък дебит и служат за водоснабдяването на някои по-малки селища.

Община Омуртаг е сравнително бедна на водни ресурси. Това се дължи на недостатъчните валежи на тази територия и водопрпускливите скали. Глинестите отложения, които имат ниски филтрационни свойства, акумулират плитки подпочвени води, но те нямат промишлено значение.

1.6. Почви

Геоложният строеж и петрографският състав на основните скали, върху които са формирани почвите в района, са еднообразни. Те са формирани от долнокредни наслагвания с различна възраст - варовици, доломити, мергели и пясъчници с варовита спойка. Почвената покривка е обусловена от геоложкия строеж и отразява влиянието на континенталните климатични условия, нископланинския и хълмист релеф и растителната покривка.

На територията на общината се среща един основен тип почва – сива почва с трите си подтипа – сива светла, сива и сива тъмна. Много разпространен почвен тип са тъмно сивите горски почви, с тежко пясъчливо глинест механичен състав, неерозирани с висок бонитетен бал. Същият тип почви, слабо каменисти със слаба степен на ерозия са с по-нисък бонитетен бал и намаляват съответно при силна степен на ерозия. Тъмно сивите горски почви, плитки със средно пясъчливо глинест механичен състав, но със средна каменност са без стопанско значение, тъй като са с изключително нисък бонитетен бал 14-17.

Широко разпространение имат плитките, слабо текстурно диференцирани скелетни и пясъчливи почви, които са силно засегнати от ровинна ерозия. Почвените условия са със средни агротехнически качества. Механичният състав е средно – пясъчливо глинест. Същите са от IV бонитетна група.

Почвената реакция е средно кисела.

1.7. Климат

Територията на общината се намира в умереноконтиненталната климатична област. Климатът на областта се формира под влиянието на океански въздушни маси на умерените ширини, които нахлуват от северозапад и запад, и на континентални въздушни маси, които нахлуват предимно от североизток. Широката отвореност на север е главният фактор за свободния достъп на континенталните въздушни маси на цялата територия на общината. Тя е в най-тясна връзка с източноевропейските райони и същевременно е отдалечена от Средиземно море и не се чувства осезателно смекчаващото климатично влияние на последното.

Средната многогодишна температура на въздуха (климатична станция Омуртаг) е 10,2°C. С увеличаване на надморската височина средногодишната температура е с по-ниски стойности – от 7,0°C до 1,5°C в най-високите планински части на общината. Зимата е студена и средните януарски температури се движат около 1,2°C. Лятото е сравнително хладно. През месец август температурата на въздуха достига средно 20,5°C.

Характерни за община Омуртаг са т.нар. орографски валежи, предизвикани от срещата на въздушния фронт с планинския масив. Средногодишната сума на валежите е 714 мм. Те са с проявление на подчертан летен максимум и есенно-зимен минимум. Снежната покривка се задържа 40-67 дни. Типично явление през пролетта и есента са мъглите. Те са най-продължителни за град Омуртаг - средногодишно 53 дни. Режимът на мъглите и относителната влажност на въздуха имат съществено влияние върху качеството на въздуха. Относителната влажност на въздуха е 72%.

През последните няколко години, обект на особено внимание е един от климатични компоненти – включващ посоката и скоростта на вятъра. Отчитането на посочения климатичен елемент е свързано с оценките на неговото екологично проявление и на възможностите за използване силата на вятъра за целите на възобновяемите енергийни източници (ВЕИ). За община Омуртаг са характерни северозападните и южни ветрове със скорост около 4 м/сек. (относителен дял 47%). В определени сезони се наблюдават и по-високи скорости на вятъра.

Обобщените констатации засягащи климатичния ресурс на общината показват, че в температурно отношение не съществуват сериозни климатични пречки за нормално протичане на стопанската и транспортната дейност и за функциониране на нормалния жизнен цикъл на територията. Ветровата енергия може да бъде използвана за целите на ВЕИ при наличието на инвестиционен интерес и при доказана ефективност от използването на този природен ресурс.

1.8. Води и водни ресурси

Община Омуртаг е сравнително бедна на водни ресурси. Наличните водни ресурси на територията на общината са формирани от повърхностни и подземни води.

Речната мрежа се състои от р. Тича (приток на р. Голяма Камчия) и Голяма река (приток на р. Янтра). Речният отток е непостоянен. Всички реки имат снежно-дъждовен режим. Пълноводието е характерно само за пролетния сезон, в зависимост от топенето на снежната покривка и настъпването на валежния максимум. Въпреки това реките имат своя принос и рекреативно въздействие като естетически елемент от живописния ландшафт на региона, но и като туристически ресурс, с предоставяне на възможности за риболов, разходки и еко туризъм.

Формираните ниско дебитни извори са от пресни, хидрокарбонатно – калциево – магнезиеви води, с обща минерализация 0,4 – 0,5 г/л. В кватернера са акумулирани води, имащи пряка връзка с валежите и повърхностния отток. Представяват интерес за малки водохващания, нямащи строги изисквания към качеството на водите.

1.9. Растителен и животински свят

Територията на общината е покрита с горска растителност от широколистни видове, сред които най-често срещани са цер, благун, зимен дъб, габър, бук, сребриста липа. Горите са чисти и смесени от посочените дървесни видове. Срещат се и изкуствено създадени масиви от смърч, бял и черен бор. Преобладават горите с издънков произход, разстроена структура и ниска продуктивност (III-V бонитет). Те се използват основно за добив на дърва за огрев. Горските територии обхващат 20 889 ха, или 52,1% от цялата територия на общината.

Горите в районите имат дървопроизводителни, средообразуващи, защитно-водоохранни, противоерозионни, рекреационни и здравно-укрепителни функции. Системно се следи за опазване на горите, предотвратяване разпространението на вредители, залесяването и извеждане на санитарни сечи.

Основни нарушения в горския фонд са незаконни сечи, причинени от населението, които са съсредоточени предимно в келаво-габъровите и дъбови гори. Спазват се

изискванията на Лесоустройствения проект за годишен добив по категории дървесина. Главните сечи се извеждат с цел подсигуряване естественото възобновяване на съответните насаждения с основния дървесен вид. В определени случаи се извършва изкуствено подпомагане на възобновителните процеси чрез залесяване на фиданки от зимен дъб, бук и жълд от зимен дъб. Въпросът за съхраняване и възстановяване на буковия дървостой е особено важен за Общината, като се има предвид средообразуващата, водозадържаща и вододайна функция на гората.

Тревистата растителност е разпространена по склоновете на горите и по високите плата. Най-често срещаните лечебни растения в района са: шипка, глог, черен бъз, обикновена леска, трънка, драка, смрадлика, люляк, капина, коприва, горска ягода, здравец, малина, риган, бял равнец, мащерка, маточина, дрян и др.

Към момента не съществува описание на точното местоположение на естествените находища, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на тези видове. Необходимо е да се изгради система за наблюдение и оценка на диворастящите лечебни растения по отношение на състоянието и ползването им. Необходимо е създаване на организация за управление на лечебните растения на територията на Общината в съответствие с изискванията на Закона за лечебните растения. През последните години като лимитиращ фактор за опазване на биологичното разнообразие в района е билкосьбирането и брането на гъби.

Фауната на Общината е взаимносвързана с определени екологични предпоставки, осигурявани от растителността, климата, водите, антропогенното въздействие. Разглежданият животински свят може да бъде отнесен към Северната зоогеографска подобласт на България. В нея преобладават сухоземни животни, характерни за Средна и Северна Европа. Характерни представители на фауната в обезлесените, скални терени са: пепелянка, стенен гущер, скалолазка, червенокръста лястовица, черен щъркел, прилеп, белка, язовец, лисица, чакал.

Местата с по-голяма надморска височина се обитават от усойница, гълъб хралупар, черен кълвач, орехче, осояд, кукумявка, пъдпъдък. От бозайниците се срещат всички изброени по-горе, а също и благороден елен, лисица, диво прасе, чакал.

2. Конкуренетноспособност на икономиката

Анализът на икономическото развитие има за цел да изясни състоянието на икономиката на общината, съпоставяйки основни икономически показатели, привлечените чуждестранни инвестиции, научно-изследователската дейност и иновациите, развитието на малките и средни предприятия.

2.1. Обща характеристика на икономиката

Икономическата криза оказва съществено въздействие върху икономиката на общината, а причините за това са много комплексни - преход от централизирана към децентрализирана система на управление; забавяне на структурната реформа и най-вече на приватизацията; загуба на традиционни пазари и в същото време малък вътрешен пазар за мощности, които работят в настоящият момент. По данни ТСБ Търговище към

края на 2018 г. броя на икономически активните предприятия в общината е 521 и представлява дял от 12,8% от предприятията в цялата Търговищка област.

Таблица 1: Икономически активни предприятия в област Търговище и община Омуртаг, 2017-2018 г.

Област, Община	2017	2018
Област Търговище	3 998	4 071
Община Омуртаг	515	521
Дял на предприятията в община Омуртаг (%)	12,9%	12,8%

Източник: ТСБ Търговище

В структурата на предприятията най-голям дял имат микропредприятията, формиращи дял от 92,3% от икономически активните предприятия в общината. Това в голяма степен е предимство тъй като те по бързо се адаптират към динамиката на пазарите. На следващо място съответно се нареждат малките и средните предприятия. По другите представени показатели, доминират малките предприятия даващи 61,4% от произведената продукция, 54,9% от реализираните нетни приходи от продажби (НПП) и 67,4% от дълготрайните материални активи (ДМА).

Таблица 2: Структура на предприятията през 2017-2018 г. в община Омуртаг

Групи предприятия според заетите в тях лица	Предприятия	Произведена продукция	Нетни приходи от продажби	ДМА
	Брой			
2017 г.				
Общо	515	88 473	119 673	47 369
Микро до 9 заети	479	19 672	41 511	9 618
Малки от 10 до 49	31	56 804	65 833	32 014
Средни от 50 до 249	5	11 997	12 329	5 737
Големи над 250	-	-	-	-
2018 г.				
Общо	521	98 993	140 646	58 523
Микро до 9 заети	481	22 594	47 631	11 799
Малки от 10 до 49	33	60 819	77 235	39 454
Средни от 50 до 249	7	15 580	15 780	7 270
Големи над 250	-	-	-	-

Източник: ТСБ, гр. Търговище

Забележка: .. данните са конфиденциални

Наблюдава се тенденция към нарастване, макар и слабо на броя на предприятията в общината – през 2017 г. те са били 515, а увеличението е с 6 предприятия за 2018 г. или с 1,2%. Тези тенденции се отнасят за всички видове предприятия в общината, при които се наблюдава макар и незначително нарастване с 2 бр.

Таблица 3: Икономически активни предприятия в община Омуртаг по размер на заетите, 2017- 2018 г.

Групи предприятия според заетите в тях лица	2017	2018	Увеличение 2018/2017
Общо	515	521	6
Микро до 9 заети	479	481	2
Малки от 10 до 49	31	33	2
Средни от 50 до 249	5	7	2
Големи над 250	-	-	-

Източник: ТСБ - гр. Търговище

През 2018 г. най-голям е броят на предприятията, опериращи в сектора на търговията, ремонта на автомобили и мотоциклети 255 (с дял от 48,9%). На следващо място се нареждат секторът транспорт, складиране и пощи с 54 бр. (10,4%) и селско, горско и рибно стопанство 44 бр. (7,7%).

Таблица 4: Видове активни предприятия в община Омуртаг, 2017-2018 г.

Икономически дейности (A21)	2017	2018
ОБЩО:	515	521
A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	43	44
B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-
C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	36	38
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА
E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-
F СТРОИТЕЛСТВО
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	256	255
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	54	54
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	40	41
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ

ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ		
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ
P ОБРАЗОВАНИЕ
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

Източник: ТСБ, гр. Търговище

Забележка: (..) - данните са конфиденциални

По обем на продажбите за 2018 г., на първо място се нареждат предприятията от сектора на търговията, ремонта на автомобили и мотоциклети, които са генерирали продажби за 39 950 хил. лв. На следващо място са предприятията от преработващата промишленост 48 300 хил. лв. и предприятията от сектора на селското, горското и рибното стопанство с обем на продажбите 8 588 хил. лв.

Таблица 5: Обем на продажбите на активните предприятия (нетни приходи от продажби) в община Омуртаг, 2017-2018 г., хил. лв.

Икономически дейности (A21)	2017	2018
ОБЩО:	119 673	140 646
A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	24 794	30 370
B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-
C ПЕРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	39 523	48 300
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА
E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-
F СТРОИТЕЛСТВО
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	37 296	39 950
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО

J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ
P ОБРАЗОВАНИЕ
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

Източник: ТСБ, гр. Търговище

Забележка:(..) - данните са конфиденциални

2.2. Състояние на основните икономически сектори

Основните предприятия на територията на община Омуртаг запазват параметрите си на производство, което е особено важно от социална гледна точка. Икономическото развитие на общината се характеризира със слаба динамика, като през целия наблюдаван период то е неблагоприятно в сравнение със средното за страната и някои от общините в област Търговище.

2.2.1. Селско и горско стопанство

Земеделието е съставна част от икономиката на община Омуртаг. Неговото развитие е приоритетно и на тази основа аграрната политика на общината е насочена към създаване и утвърждаване на пазарните структури, които благоприятстват развитието на ефективно земеделие. Развити са двата подотрасъла на селското стопанство-растениевъдство и животновъдство.

Секторът на селското стопанство се посочва и като един от най-важните икономически отрасли за общината от проведеното анкетно проучване с посочване на много добрите условия за интензивно и екологосъобразно земеделие от анкетираните.

Растениевъдство. Почвено климатчните условия са благоприятни за отглеждане на зърнени, технически и фуражни култури. Общите площи през 2019 г. са 83 925 дка. Основна култура си остава пшеницата 41 630 дка (49,6% от обработваемата площ), следвана от слънчогледа 24 300 дка (29,0%), царевицата 10 230 дка (12,2%) и ечемика 4 915 (5,9%).

През 2019 г. в сравнение с предходната стопанска година се наблюдава намаление на площите, засети с основни култури с 8,7%. Най-значително е намалението при площите със слънчоглед и пшеница, съответно с 8 200 дка (25,0%) и 2 370 дка (5,4%). Имаме увеличение на площите с царевица и ечемик.

Наблюдава се увеличение на добивите от пшеница, ечемик и овес. Средният добив, при който приключва жетвата за пшеницата е 404 кг/дка, като за предходната стопанска година е бил 358 кг/дка.

Намаляват средните добиви от царевица, ръж, тритикале и слънчоглед. Средният добив при царевицата е 436 кг/дка. По-ниският среден добив в сравнение с преходната стопанска година е в следствие на високите температури и липсата на валежи.

Таблица 6: Площи и добиви на основни селскостопански култури в дка за община Омуртаг 2017 – 2019 г.

Община Омуртаг						
	2017 г.		2018 г.		2019 г.	
Култури	Засети /дка/	Среден добив кг/дка	Засети /дка/	Среден добив кг/дка	Засети /дка/	Среден добив кг/дка
Пшеница	36 000	370	44 000	358	41 630	404
Ечемик	5 100	359	4 000	390	4 915	395
Ръж	113	185	1 000	171	920	102
Тритикале	2 900	405	3 000	349	680	309
Царевица	5 370	387	8 755	530	10 230	436
Слънчоглед	32 029	170	32 500	184	24 300	180
Овес	1 850	237	1 663	117	1 250	192

Източник: Областна дирекция “Земеделие” гр. Търговище

Трайните насаждения са обособени в по-големи масиви и при интензивно отглеждане са 9 994 дка (4,8% от селскостопанската земя при 1,2% за областта), все още скромнен дял. Типични култури за общината са – сливата (79,5% от овощните насаждения), черешите – 8,7%, малините – 6,7%, вишни – 3,3%.

Разширяване на площите с трайни насаждения трябва да е приоритетно. Природните условия в общината са благоприятни за отглеждане на сливи, череши, вишни, ягодоплодни – малини и ягоди.

Таблица 7: Площи и добиви на основни видове трайни насаждения в дка в община Омуртаг, 2017 – 2019 г.

Община Омуртаг						
	2017 г.		2018 г.		2019 г.	
Култури	Засети	Среден	Засети	Среден	Засети	Среден

	/дка/	добив кг/дка	/дка/	добив кг/дка	/дка/	добив кг/дка
Сливи	2 370	300	2 374	530	2 380	450
Череша	154	195	262	142	260	193
Ягоди	52	433	57	500	54	480
Малини	200	435	200	328	200	265
Вишни	45	160	100	230	100	156

Източник: Областна дирекция “Земеделие” гр. Търговище

Сектор *животновъдство* винаги е бил с водещи функции в областта на селското стопанство за община Омуртаг. Условията са подходящи за развитието на месодайно и млекодайно животновъдство, с оглед наличието на големи ливадни пасища (27,3% от площите със селскостопанско предназначение). Успешно се развива производството на мед и пчелни продукти и други продукти от животински произход. Състоянието на животновъдството в общината е видно от приложената таблица. Няма ясно изразена тенденция към увеличаване или намаляване на броя на различните видове животни – свинета намаляват по обясними причини, говедата са намалели с около 24,0%; най-голямо увеличение има при птиците с 2,45 пъти. Известно увеличение има при биволи и пчелните семейства.

Таблица 8: Отглеждани селскостопански животни в община Омуртаг, 2017-2019 г.

Община Омуртаг				
Наименование	Мярка	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Говеда	Бр.	5 232	4 586	3 983
В т.ч. крави	Бр.	3 782	3 812	3 148
Биволи	Бр.	138	180	227
Овце	Бр.	22 545	28 205	27 815
Кози	Бр.	1 406	1 784	1 774
Свине	Бр.	134	144	0
Птици	Х.Бр.	175 242	213 254	429 100
Пчелни семейства	Бр.	1 684	1 747	1 822

Източник: Областна дирекция „Земеделие“, Търговище

Независимо от увеличението на броя на някои видове животни, животновъдството е далеч от оптималния си капацитет. Продукцията се затваря в кръговете на натуралната микроикономика. На този фон, основният извод е, че конкурентоспособността на аграрния сектор е ниска. Без целеви субсидии, фермерите не могат да постигнат себестойност, кореспондираща на изкупните цени на преработвателите. Последните носят риска на пазарната реализация и конкуренция. Те са ориентирът и корективът за производителите на суровини. Нереализирани резерви за повишаване на ефективността на сектора са научно обслужване, сортовият и породният състав, агро-технологиите и агро-мениджмънта.

Научното обслужване на аграрния сектор е незадоволително. На територията на общината няма изградено научно звено. Що се отнася до инкубаторите за аграрни специалисти, общината не разполага с такива институции. Секторът не разполага и с мрежа от продуктивни организации, защитаващи интересите на производителите. Водещи са:

Земеделски кооперации: ЗКПУ „Обител“, с. Обител (126,124 ха); ЗКПУ „Единство“ с. Плъстина (506,400 ха);, с. Г.Църквище; ЗК „Единство“ (с. Врани кон), „Кенар Агро“ (1025,527 ха), „Бим Агро“ ЕООД (937,019), „ЕНКА и КО“ ЕООД (879,577 ха).

Животновъдство: ЕТ „Исмет Шабанов – ОЛИМП 131“ (778,622 ха); „ТУС“ ЕООД (1746,316 ха); „БИОЕЛИТ“- комбинирано растениевъдно-животновъдно стопанство;

„Братя Къневи ДС“ ЕООД, гр. Омуртаг – 30 545 бр. птици;

БИЛИ-ЕМ 84 ЕООД, с. Обител – 35200 бр. птици;

Невзад Ешрефов Хасанов, с. Врани кон – овце – 669 бр. , кози – 45 бр.;

Хасан Ешрефов Хасанов, Омуртаг – овце – 3 039 бр.;

Метин Исмаил Исмаил, с. Зелена Морава – говеда – 8 бр., коне – 40 бр., овце 509 бр.;

”Квинс Арго“, с. Презвите Козма – птици 162 720 бр.;

Шафкие Юзеинова Хюсеинова - с. Паничино, овце - 479 бр.;

Горско стопанство

Горският фонд на община Омуртаг се стопанисва от ТП Държавно горско стопанство “Омуртаг” гр. Омуртаг” в което освен горските територии на общината обхваща и тези на община Антоново.

По данни на Държавното горско стопанство, горските територии в община Омуртаг заемат площ от 108 733 дка (в т.ч. ДГТ – 67 072 дка, ОГТ – 19 521 дка, Частна собственост – 21 785 дка и Други – 355 дка) и в много случаи осигуряват доход и заетост на населението, суровини за дървопреработвателната промишленост и дърва за огрев, а заедно с това имат основни функции при защитата на околната среда, като задържането и осигуряването на вода за земеделските и населените райони, предпазването от ерозия, защитата на биологическото разнообразие, осигуряването на отдых и други социални дейности, както и териториална основа за лова и дивечовъдството.

На територията на горския фонд се осъществяват и редица странични ползвания – паша на едър и дребен добитък, добив на сено от голите площи.

Общината разполага със значими недървесни горски ресурси – билки, гъби, горски плодове и др. Тези горски ресурси се използват неефективно от местното население. Събират се големи количества без да се обръща необходимото внимание на тяхното опазване.

Преобладават (73,0%) чисти и смесени широколистни гори от цер, благун, зимен дъб, габър, бук и др. Останалата част (27 %) е заета от иглолистни видове – черен и бял бор. За периода 2017-2019 г. са извършени нови залесявания в размер на 180 дка. Приходите от добив на дървесина и ловна дейност за последните 3 години са в размер на 802 000 лв. Зает персонал общо за стопанството е 34 служители.

Хидрографската мрежа е ясно изразена. Реките и доловете имат каменисти дъна и стръмни склонове, обрасли със семенни и издънкови гори, или иглолистни култури.

Поради това ерозията не е с големи размери. Общо за общината тези процеси са овладени и имат затихващи функции. За ограничаването им трябва да се провеждат лесотехнически мероприятия за подобряване на горско-растителната покривка – главно условие за защита на почвата.

2.2.2. Промисленост

Индустрията в общината е представена от производство на текстил, текстилни изделия и трикотаж, производство на хранителни продукти, напитки, машиностроене, производство и разпределение на електроенергия, газ и вода, доставяне на вода, канализационни и други услуги и строителство.

Структуроопределящи фирми в общината са:

Общински фирми: „Общински имоти“ ЕООД; „Омуртаг транс“ ООД; “Общински пазари и тържища” ЕООД;

Дърводобив и дървообработване: „Алтея“ ООД; „Лескомекс“ ООД; ЕТ „Зюлкюф Ереджебов-график пластик” – търговия на едро с дървен материал;

Текстилна промишленост: „М-Трико“ АД; ТПК „Йова“; ЕТ „Елица 49”; ЕТ „ЕИСИ”;

Строителство: „Лисец“ ЕООД; ЕТ „Килибро“ (направа на блиндирани врати);

Производство на изделия от каучук и пластмаса: ЕТ „Алек пластик“ - производство на пластмасови изделия; ЕТ „Кизи” - производство на пластмасови изделия;

Производство на храни и напитки: Мандра „Дайъри продъктс“ ЕООД; ЕТ „Стезис“ (кланица и колбасарски цех); ЕТ „Маратон 62” (сладкарски изделия); „Естеер” ЕООД (сладкарски изделия); „Биомак” ООД (мляко и млечни произведения); ЕТ „Роял” (сладкарски изделия); „Клара АВС“, с. Зелена Морава – предприятие за месодобив и транжиране на месо, „Тръст агро“ ЕООД, профилирано в преработка на маслодайни (слънчоглед) и етерично масленни (кориандър) култури;

Машиностроене: „ОК ОЛИМП” ЕООД (производство на отливки, нестандартно оборудване, окомплектовка); „ЛЕГО” ЕООД производство на метални конструкции и части от тях;

Транспортни фирми: „Кента“ АД (ремонт на автобуси); „Омуртаг транс“ ООД; СД „КАВКАЗ-КРУМОВИ И СИЕ”;

Вторичните суровини се събират от една фирми на територията на гр. Омуртаг, В.Е.К.О. Трейд – 2000, гр. София;

„Декорюм” ООД – декорация на изделия от стъкло и производни от стъklarската промишленост, производство на бой, химикали, мебели, търговска дейност.

2.2.3. Търговия и услуги

По данни на ТСБ – Търговище през 2019 год. в общината работят около 200 фирми в областта на търговията и услугите.

Основните дейности на фирмите в посочените сектори са търговията, ресторантьорството, хотелиерството и комуналните услуги.

Търговията и услугите са от особено значение за развитието на туризма. Те допълват туристическия продукт, създават условия за комплексно обслужване, сигурност и комфорт на туристите. Нивото на търговските и битовите услуги в община Омуртаг е сравнително добро, като най-развити са в общинския център Омуртаг. В останалите населени места има магазини за хранителни стоки, смесени магазини, заведения в ресторантьорския бизнес и игрални зали. Бензиностанции и автосервизи има само в гр. Омуртаг. Аптеките и банките също са в град Омуртаг.

2.2.4. Туризм

През последните години хотелската суперструктура не е променена. На територията на общината функционира един хотел с 34 легла и капацитет 12 410 леглоденонощия. По данни на Дирекция „ФПМДТ“ общо за общината за периода 2017 – 2019 г. достигат 4 852. Няма данни за пренощували лица и приходи от нощувки.

Таблица 9: Места за подслон и настаняване в община Омуртаг

Години	Средства за подслон	Легла	Леглоденонощия	Реализирани нощувки		Пренощували лица		Приходи от нощувки - лева	
				Общо	в т.ч. от чужденци	Общо	в т.ч. от чужденци	Общо	в т.ч. от чужденци
2015	1	34	12 410	-	-	-	-	-	-
2016	1	34	12 444	-	-	-	-	-	-
2017	1	34	12 410	1 381	-	-	-	-	-
2018	1	34	12 410	1 565	-	-	-	-	-
2019	1	34	-	1 906	-	-	-	-	-

Източник: НСИ, Районите, областите и общините 2015-2019 г. Дирекция „ФПМДТ“ Общ. Омуртаг

В хотелиерство и ресторантьорство работят основно микро предприятия които формират незначителна част в нетните приходи от продажби. Това определя общината като община с нисък дял и влияние на туризма в общото социално-икономическо развитие. Основната причина за това е липсата на достатъчно атрактивни туристически ресурси от природен и антропогенен характер. От друга страна, макар и не много

атраktivните и ограничени налични ресурси, които могат да бъдат използвани за целите на туристическото развитие по различни причини не се използват.

Територията на Община Омуртаг е със запазена чиста природа, красиви и непокътнати кътчета с ценни, но неизвестни забележителни обекти. Реките, намиращи се на територията на общината се обитават от кефал, мряна, скобар, червеноперка, а в изкуствено създадените водоеми се намират шаран, толстолоп и костур. В горските масиви виреят дъб, цер, благун, габър, клен и мъждрян. По пасищата и поляните растат жълт и червен кантарион, мента, мащерка, равнец и др. В горите има добри условия за развитие на фауната. Общината разполага с богати дивечови запаси представени от благороден елен, сърна, заек, дива свиня.

Наличието на благоприятни природни условия и чист въздух създава условия за успешното развитие на селски, ловен и риболовен туризъм.

Археологически паметници от античността и средновековието от национално значение са:

Антично селище - с. Голямо Църковище, м. Пупарлък; Тракийски некропол – с. Камбурово; Римски кастел – с. Камбурово, м. „Табията“; Римска вила – с. Могилец; Късносредновековно селище и некропол – с. Могилец; Късноримска крепост – с. Врани кон; Ранно средновековна крепост – гр. Омуртаг.

Съществуват над 20 бр. надгробни и 2 селищни могили от национално значение, както и 2 крепости и 1 мост „Камера“ от местно значение: архитектурни, религиозни, етнографски обекти. На територията на общината има разнообразие от традиции, обичаи, празници и други събития които представляват интерес и могат да бъдат цел на посещение. Всички тези обекти и явления от природен и антропогенен характер трябва да се оценят и експонират за да бъдат достъпни. Тогава те ще се превърнат в туристически ресурс и ще бъдат цел на посещение.

Има необходимост от разработване на проект за оценка на туристическите ресурси на община Омуртаг. На база съществуващ потенциал трябва да се разработи и план за развитие на туризма в общината. След като оценката бъде готова, тогава биха могли да се правят изводи и предприемат конкретни действия за подпомагане на някои алтернативни видове и форми на туризма. Общината е в обхвата на туристически район Стара планина, Източен подрайон.

Пред сектор „Туризъм“ основните проблеми които трябва да се решават са свързани с:

- Липса на ясно формулиран туристически продукт който трябва да се предлага;
- Лошо състояние и ограничен достъп до обекти на природното и културно наследство;
- Ограничена транспортна достъпност до туристическите обекти;
- Неразвитата мрежа от фирми за услуги и доставки в туризма;
- Ограничен капацитет на местата за настаняване;
- Недостатъчно квалифициран персонал в сферата на туристическите услуги.

2.3. Инвестиции

От особено значение за икономическото развитие на общината е инвестиционната активност. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) през

2018 г. са 58 523 хил. лв., което е с 19,1% повече от направените през 2017 г. (47 369 хил. лв.). По икономически дейности през 2018 г. спрямо 2017 г. има нарастване на ДМА в повечето сектори. Инвестиционна активност не е достатъчна за постигане на по-висок и устойчив икономически растеж.

Таблица 10: Придобити ДМА в община Омуртаг, 2017/2018 г., в хил. лв.

Икономически дейности (A21)	ДМА	
	2017	2018
ОБЩО:	47 369	58 523
А СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	28 168	33 581
В ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-
С ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	4 804	10 532
Д ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА
Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-
Ф СТРОИТЕЛСТВО
Г ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ
Н ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	5 555	..
І ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО
Ј СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	-	..
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ
М ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
Н АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	-	..
Р ОБРАЗОВАНИЕ	-	..

Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	-	..

Източник: ТСБ Търговище
 „--“ Конфиденциални данни

Община Омуртаг трябва сериозно да се ангажира в бъдеще с една дългосрочна инвестиционна политика, подкрепяща местния и чуждестранен бизнес в усилията му за създаване на нови производствени и технологични мощности и туристическа инфраструктура, която да засили икономическия потенциал на общината и да я насочи към повишаване на иновативността и конкурентоспособността на икономиката.

2.4. Тенденции и процеси в развитието на икономиката

Местната икономика е главна отговорност на предприемачите и предприятията на територията на общината. Те осигуряват работни места и носят данъчни приходи, затова е важно общината да подкрепя техните усилия и да създава предпоставки за увеличаване на инвестициите. Най-важната задача на общината се състои в създаването на рамкови условия и инвестиционен климат, които да оказват влияние върху развитието на местния ѝ потенциал.

Тенденциите и процесите в икономиката са важни от гледна точка на изискванията за формулиране на приоритетите, целите и конкретните мерки за бъдещото развитие на общината. Икономическата характеристика на община Омуртаг днес е повлияна от протичащите в реалния икономически сектор процеси, довели до съществени негативни промени във всички сектори.

Икономическото състояние на община Омуртаг е сравнително тежко, а икономическото развитие се характеризира със слаба динамика, като то е значително по-неблагоприятно в сравнение със средното за страната и някои от общините в област Търговище. В резултат на настъпилата световна финансова и икономическа криза, отрицателните демографски тенденции и намаляване на покупателната способност на населението като цяло, бизнес климата се влошава драстично и негативите последици за икономиката стават все по-непреодолими. Проблемите на икономическата криза се наслагват върху проблемите свързани с неразвитата общинска икономика и тенденцията към увеличаване на безработицата се запазва през целия наблюдаван период, като засяга всички групи от населението.

Съществуват благоприятни условия са за отглеждане на зърнени, технически и фуражни култури, а общите им площи възлизат на 83 925 дка. Основна култура си остава пшеницата, следват слънчогледа, царевичата и ечемика, а засетите площи намаляват. Трайните насаждения заемат 9 994 дка, водещи са сливите, черешите, малините и вишните.

Условията са подходящи за развитието на месодайно и млекодайно животновъдство, с оглед наличието на големи ливадни пасища. Няма ясно изразена тенденция към увеличаване или намаляване на броя на различните видове животни.

Решение за преодоляване на негативните тенденции в икономическото развитие на общината може да се търси в развитието на селското стопанство, като благоприятни условия в този сектор има за развитие както на растениевъдството, така и на животновъдството.

Площта на земите за нуждите на горското стопанство е 108 733 дка, което представлява 27% от територията на общината, като по-голямата част от горите са държавна и общинска собственост. Освен дърводобив и дървообработка, горският фонд на общината благоприятства развитието на свързаните с горското стопанство дейности, като добив на билки, гъби, диворастящи горски плодове и т.н.

Туризмът не е развит в общината. Като цяло в област Търговище туризмът има нисък дял на влияние в общото социално-икономическо развитие. Въпреки ниските данни за туристическия сектор, общината има потенциал за развитие на алтернативни форми на туризма – културно-познавателен и селски туризъм, което се дължи на красивата природа, кристално чистите води, природните и антропогенни дадености на общината и нейното богато културно-историческо наследство. По тези причини туризмът се оценява като приоритетна област в икономическото развитие на общината.

Изводите, които се налагат от прегледа на стопанското развитие на община Омуртаг са:

- Недостатъчен е размерът на инвестициите за обновяване на технологичното оборудване;
- Недостатъчна и с незадоволително качество е бизнес-инфраструктурата в общината;
- Местната икономика не е достигнала нужните параметри на конкурентоспособност и динамичност, липсват буфери за стабилност като клъстери, например;
- Намаление на чуждестранните инвестиции вследствие на глобалната икономическа криза през последните години;
- Продължава изоставането на икономическото развитие на общината в национален и областен мащаб;
- В общината липсват големи инвеститори, които да променят облика на местната икономика и да създадат нужните предпоставки за осезателен растеж;
- Присъствието на модерна технологична, пазарна и особено предприемаческа инфраструктура е все още само желана и нереализирана възможност.

Има необходимост от:

- Създаване на условия за подкрепа на МСП и подобряване услугите за предприемачите на територията на общината;
- Активно сътрудничество между представителите на публичните институции и бизнеса, изграждане на мрежи, местни и регионални и др. форми на ПЧП.

2.5.Обобщения и изводи

✓ Икономическото състояние на община Омуртаг е тежко, повлияно от последиците на световната икономическа криза и от липсата на инвестиционна активност в общината;

✓ Икономика има моноструктурен характер, а възможностите за развитие са ограничени, което влияе силно на безработицата в общината, която е повече от три пъти над средното ниво за страната;

✓ Селското и горското стопанство се открояват като основен приоритет за развитие както досега, така и за периода до 2027 г., като те имат сериозен потенциал за подобряването цялостното състояние на общината;

✓ Общината има потенциал за развитие на алтернативни форми на туризма – ловен, риболовен, еко и селски, културно-познавателен и др., което се дължи на красивата природа, чистите води, природните и антропогенни дадености на общината и нейното богато културно-историческо наследство.

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

3.1. Демографска характеристика и тенденции

Анализът на демографското развитие на община Омуртаг във всички негови аспекти е важен фактор за оценка на количествените параметри и на качествената характеристика на населението, които под влияние на естествените и социално-икономическите процеси се променят непрекъснато. От друга страна, оценката на демографския ресурс е фактор за развитие на икономиката и за планиране на социалната инфраструктура, необходима за обслужване на населението. Динамиката в развитието на демографските процеси и измененията в структурите на населението през последните десетилетия оказват силно влияние върху основните системи на обществото: икономическата, образователната, здравноосигурителната и системата за социална защита.

Фигура 2: Население в област Търговище към 31.12.2019 г. (по общини)

Източник: НСИ

Демографските параметри на община Омуртаг са влошени, както и в останалите общини в област Търговище.

Икономическата криза дава отражение и в задълбочаването на демографските проблеми, свързани с процесите на раждаемост, смъртност, миграция на населението и не на последно място задълбочаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението в страната. Община Омуртаг е на 3 място на ниво NUTS 4 в област Търговище по брой на населението – 20 881 души към 31.12.2019 г., което представлява 18,8% от населението на областта.

Таблица 11: Население в община Омуртаг към 31.12.2019 г.

Статистически район, област, община	Население към:		Прираст абсолютен, брой	Прираст, (%)
	01.2.2011 г.	31.12.2019 г.		
България	7 364 570	6 951 482	-413 088	-5,6
Североизточен район	966 097	924 870	-41 227	-4,8
Обл. Търговище	120 818	110 914	-9 904	-8,2
Омуртаг	21 853	20 881	-954	-4,6
Антоново	6 262	5 500	-762	-11,4
Опака	6 664	5 857	-807	-12,1
Попово	28 775	24 775	-4 000	-13,9
Търговище	57 264	53 901	-3 363	-5,9

Източник: НСИ

За периода 2014-2019 г. основните показатели на населението в община Омуртаг продължават устойчивата тенденция за намаление както на градското, така и на селското население. Тази тенденция е характерна както за общината, така и за област Търговище и за Североизточен район.

Фигура 3: Полова структура на населението в община Омуртаг

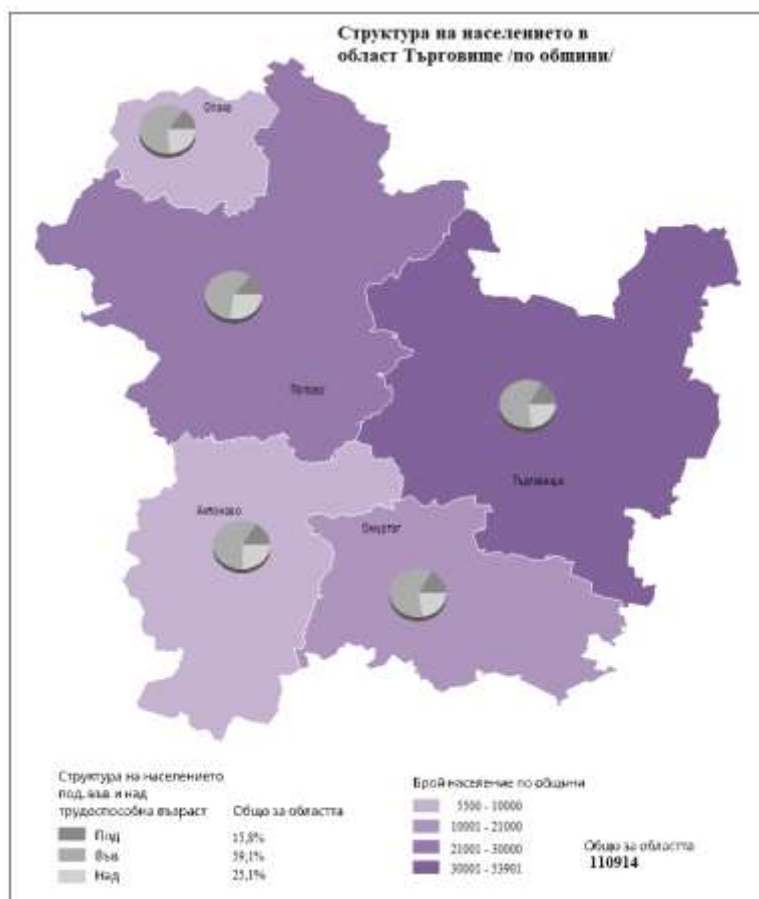
Източник: НСИ

За периода след последното преброяване населението на община Омуртаг намалява с – 954 души (-4,6%), като отрицателният прираст на намалението е с по-ниски стойности от средните за страната и областта.

Към 31.12.2019 г. в община Омуртаг жените са 10 493 (50,3%), мъжете са 10 388 души (49,7%), или на 1000 мъже се падат 1 010 жени. Сходна е ситуацията и в общинския център град Омуртаг където жените са 3 735 (52,8 %), мъжете са 3 339 души (47,2 %), или на 1000 мъже се падат 1118 жени. Половата структура на общината и общинския център незначително се различава със съотношението за страната 51,5% : 48,5%.

По отношение на възрастовата структура на населението в община Омуртаг се потвърждават неблагоприятните тенденции в демографското развитие, характерни за страната и областта като цяло.

Фигура 4: Структура на населението в област Търговище

Източник: НСИ

Налице е продължаващ процес на застаряване на населението, който се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на броя и дела на населението на 65 и повече години. Общината е с по-неблагоприятна възрастова структура от тази на района и област Търговище.

Същевременно населението в пенсионна възраст ще продължава да нараства, което ще повишава и социалното натоварване на икономически активните лица. Големият

относителен дял на хората в над трудоспособна възраст, който продължава да се увеличава, поставя сериозни предизвикателства пред социално-осигурителната система, системата за социално подпомагане и здравеопазването.

Този процес в бъдеще неминуемо ще доведе не само до намаляване на населението в трудоспособна възраст, но до ограничаване на работната сила в общината. Отчитайки този факт Общинското ръководство през следващия програмен период трябва да засили вниманието си върху социалните и здравните услуги на територията на общината.

Таблица 12: Възрастова структура на населението към 31.12.2019 г. (в %)

	0-14 г.	15-64 г.	65 г. +
България	15,3	59,8	24,9
Североизточен район	15,7	60,7	23,6
Област Търговище	15,8	59,1	25,1
Община Омуртаг	15,5	60,2	24,3

Източник: НСИ

По основни възрастови групи в общината през 2019 г. преобладава населението в групата на 15-64 години 12 596 д. или 60,2%. По населени места в общината най-голям е този дял в с. Великденче 70,3%, Рътлина 70,2% и Козма Презвите 70,%, а най-малък в с. Веслец – 53,9% и с. Тъпчилещово 54,8%.

Делът на населението на възраст под 15 г. е с най-висок относителен дял в с. Беломорци 23,4% и с. Илийно 22,7%, а най-нисък в селата Горно Козарево – 2,9%, Тъпчилещово – 4,8% и Росица – 6,3%.

Неблагоприятен е факта, че възрастовата група над 65 години е 5 068 д., 24,3% и непрекъснато расте, като с най голям относителен дял са селата Тъпчилещово 40,5%, Веслец 36,3% и Българаново 33,3%.

Фигура 5: Възрастова структура на населението в община Омуртаг, 2019 г.

Източник: НСИ

Същевременно населението в пенсионна възраст ще продължава да нараства, което ще повишава и социалното натоварване на икономически активните лица. Големият относителен дял на хората в над трудоспособна възраст, който продължава да се увеличава, поставя сериозни предизвикателства пред социално-осигурителната система, системата за социално подпомагане и здравеопазването.

Този процес в бъдеще неминуемо ще доведе не само до намаляване на населението в трудоспособна възраст, но до ограничаване на работната сила в общината. Отчитайки този факт Общинското ръководство през следващия програмен период трябва да засили вниманието си върху социалните и здравните услуги на територията на общината.

Таблица 13: Основни възрастови структури на населението към 31.12.2019 г.

Населени места	Общо	бр.	бр.	бр.	%	%	%
		0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
2522 Омуртаг	20 881	3 244	12 596	5 068	15,5	60,2	24,3
03647 с.Беломорци	907	212	599	96	23,4	66	10,6
07243 с.Българаново	174	17	99	58	9,8	56,9	33,3
10392 с.Великденче	337	33	237	67	9,8	70,3	19,9
10481 с.Величка	445	43	295	107	9,7	66,3	24
10687 с.Веренци	370	49	219	102	13,2	59,2	27,6
10728 с.Веселец	102	10	55	37	9,8	53,9	36,3
11212 с.Висок	268	24	176	68	9	65,7	25,4
12156 с.Врани кон	650	82	408	160	12,6	62,8	24,6
15922 с.Голямо църквище	261	28	162	71	10,7	62,1	27,2
16420 с.Горна Хубавка	326	27	203	96	8,3	62,3	29,4
16818 с.Горно Козарево	204	6	141	57	2,9	69,1	27,9
16849 с.Горно Новково	175	21	118	36	12	67,4	20,6
17230 с.Горско село	113	13	71	29	11,5	62,8	25,7
22280 с.Долна Хубавка	240	21	166	53	8,8	69,2	22,1
22664 с.Долно Козарево	406	50	262	94	12,3	64,5	23,2
22719 с.Долно Новково	145	26	84	35	17,9	57,9	24,1
30692 с.Зелена морава	538	63	365	110	11,7	67,8	20,4
31262 с.Змейно	153	18	90	45	11,8	58,8	29,4
31416 с.Звездица	710	94	485	131	13,2	68,3	18,5
32620 с.Илийно	471	107	287	77	22,7	60,9	16,3
35643 с.Камбурово	1 215	196	809	210	16,1	66,6	17,3
36806 с.Кестеново	272	47	178	47	17,3	65,4	17,3
37811 с.Козма презвитер	533	41	373	119	7,7	70	22,3
39596 с.Красноселци	190	25	114	51	13,2	60	26,8
48790 с.Могилец	378	56	254	68	14,8	67,2	18
53062 с.Обител	618	77	400	141	12,5	64,7	22,8
53535 гр.Омуртаг	7 079	1 219	4 606	1 254	17,2	65,1	17,7

55327 с.Панайот Хитово	243	24	146	73	9,9	60,1	30
55381 с.Паничино	185	36	119	30	19,5	64,3	16,2
56112 с.Петрино	133	18	79	36	13,5	59,4	27,1
56856 с.Плъстина	598	66	385	147	11	64,4	24,6
58774 с.Птичево	159	13	100	46	8,2	62,9	28,9
58972 с.Пъдарино	458	43	273	142	9,4	59,6	31
59029 с.Първан	217	29	129	59	13,4	59,4	27,2
63104 с.Росица	16	1	10	5	6,3	62,5	31,3
63639 с.Рътлина	238	29	167	42	12,2	70,2	17,6
68761 с.Станец	233	28	151	54	12	64,8	23,2
73609 с.Тъпчилещово	42	2	23	17	4,8	54,8	40,5
75013 с.Угледно	130	19	86	25	14,6	66,2	19,2
78166 с.Царевци	52	4	36	12	7,7	69,2	23,1
78450 с.Церовище	614	83	370	161	13,5	60,3	26,2
81147 с.Чернокапци	283	21	188	74	7,4	66,4	26,1

Източник: НСИ, ГД ГРАО

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15-19 г. – 1 055 души) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 г. – 1 577 души). Демографското заместване на населението във възрастовите групи от 0 до 14 и 65+ години дава ясна представа за процеса на застаряване на населението. Стойност от 1 означава, че на всеки един възрастен (65+) в дадената община се пада по 1 дете (0-14 г.), по-висока стойност означава, че децата са повече, а стойност под 1 показва превес на възрастните. Към 01.12.2019 г. за община Омуртаг това съотношение е 0,7%, а тези стойности не говорят добре за демографската прогноза.

Общият коефициент на възрастова зависимост разкрива демографската структура на населението в общините, чрез отношението между работната сила (15-64 г.) и възрастните (65+). Работната сила почти винаги преобладава, но колкото по-нисък е този коефициент, толкова по-застаряло е населението в дадената община. Към 31.12.2019 г. за община Омуртаг е 3,11.

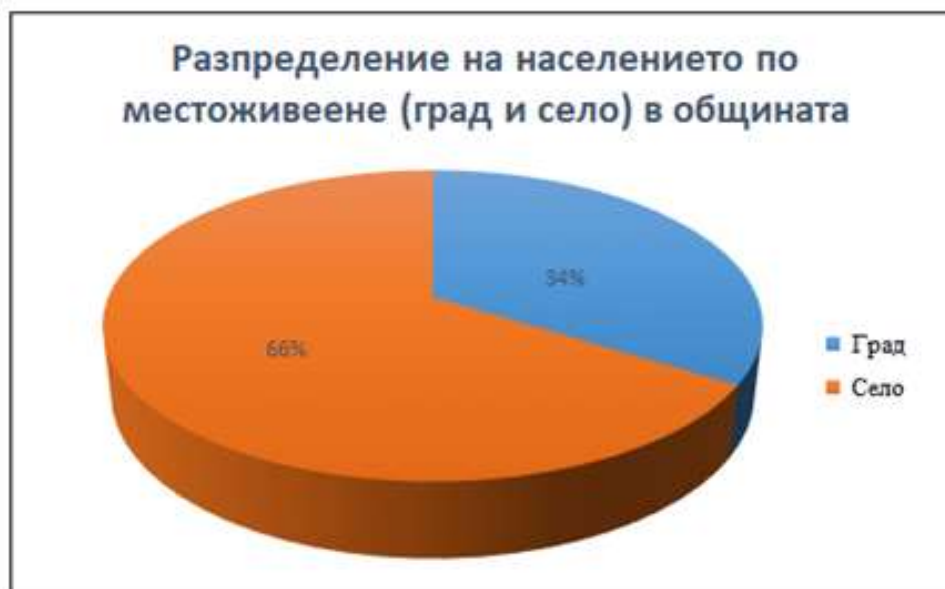
За демографския профил на общината важно значение имат браковете и разводите. През 2019 г. в общината са регистрирани 131 брака и 24 развода. Браковете на 1000 д. на възраст между 15-64 г. е 9,6. Въпреки разпространението на т.нар. фактически бракове при които младите хора все повече предпочитат съвместното съжителство, без да сключват граждански брак, тенденцията в община Омуртаг не е еднопосочна, което говори за една по-голяма устойчивост на брачността на местно ниво.

Териториалното разположение на населението се определя от естественото движение на населението (раждания и умирация), както и от вътрешната и външната миграция.

Към 31.12.2019 г., населението на община Омуртаг наброява 20 881 души. В разпределението на населението на общинско ниво съществува слабо изразен дисбаланс между град Омуртаг и останалите населени места. Населението на град

Омуртаг към края на 2019 г. е 7 079 д. (33,9% от населението на общината), а в селата живее 13 802 (66,1% от населението). Сред другите населени места в общината с относително по-голям брой население са с. Камбурово, с. Беломорци и с. Звездица, съответно 1 215 д., 907 д., 710, а с. Росица (16 д.) – с най-малък брой.

Фигура 6: Разпределение на населението по местоживееене в община Омуртаг, 2019 г.

Източник: НСИ

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение. Разликата между живородените и умрелите представлява естественият прираст на населението. През последните години общината се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението.

Таблица 14: Естествено и механично движение на населението в община Омуртаг – в брой (2014 – 2019 г.)

Години	Родени	Умрели	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Общ прираст
2014	228	308	-80	381	473	-92	-172
2015	255	321	-66	600	534	66	0
2016	211	300	-89	283	486	-203	-292
2017	176	332	-156	491	632	-141	-307
2018	183	264	-81	599	553	46	-35
2019	180	308	-128	732	541	191	63

Източник: НСИ

Таблица 15: Естествено и механично движение на населението в община Омуртаг – в брой (2014 – 2019 г.) в промили (‰)

Години	Родени	Умрели	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Ср. год. население
2014	10,6	14,4	-3,8	17,8	22,1	-4,3	21 442
2015	12,0	15,0	-3,0	28,0	24,9	3,1	21 442
2016	9,8	14,2	-4,4	13,4	23,0	-9,6	21 150
2017	8,4	15,9	-7,5	23,5	30,3	-6,8	20 853
2018	8,8	12,7	-3,9	28,8	26,6	2,2	20 818
2019	8,6	14,8	-6,2	35,1	25,9	9,2	20 881

Източник: НСИ

Раждаемостта зависи от много фактори като стандарт на живота, качество на здравните услуги, брачност, ниво на образование, промяна в репродуктивното мислене и тенденцията младите хора да искат в по-късен период от живота си да имат деца, по-големи изисквания към брачния партньор и др.

В община Омуртаг през 2014 г. са родени 228 (10,6‰), а през 2019 г. 180 деца (8,6‰). В област Търговище коефициентът на раждаемост през 2014 г. е (9,1‰), а през 2019 г. (8,1‰). Коефициентът на раждаемостта в страната през 2014 г. е (9,4‰) и 2019 г. (8,8‰), или по този показател общината има малко по-благоприятни позиции от средните за област Търговище, но не и за страната.

Подобно на множество други общини с предимно селско и застаряло население, и тук се наблюдава намаляване на броя на живородените, което се потвърждава от данните в горната таблица. *Стойностите в общината са почти еднакви спрямо средните за България и област Търговище.* За общината е характерно сравнително ранното реализиране на раждаемостта – 11,1% от ражданията са от майки под 20 г. при средно за страната 10,1% и на майки от 20-24 години -28,3% от ражданията при средно за страната 16,7%. Най-висок е дялът на ражданията в общината при майки на възраст между 25-29 години – 35,0%.

Репродуктивните нагласи на населението, изразяващи се в сравнително голям брой живородени извънбрачни деца в община Омуртаг (40%), доближава наблюдаваната тенденция на национално ниво (трайно установяване на по-висок дял на живородени извънбрачни деца).

Смъртността е със значително по-високи стойности от раждаемостта. През последната години в общината е налице тенденция за промени в общата смъртност. През 2019 г. са умрели 308 д., а коефициента на общата смъртност е (14,8‰). Най-висок е броят на умрелите през 2017 г. 332 д. (15,9‰). По отношение на смъртността през 2019 г. община Омуртаг е с по-благоприятни коефициенти от средните за страната (15,5‰) и особено на област Търговище (17,0‰).

Естественият прираст в общината в периода 2014-2019 г. е отрицателен 2014 г. (-80 души), 2015 г. (-66 души), 2016 г. (-89 души), 2017 г. (-156 души), 2018 г. отрицателен (-

81 души) и през 2019 г. е отрицателен (-128 души). Коефициентът на естественият прираст в общината през 2016 г. е (-4,4‰), 2017 г. е (-7,5‰) и 2019 г. е (-6,2‰). Влошената характеристика на възпроизводствените процеси особено в селската територия е трайно явление, което ще оказва въздействие върху социално-икономическото развитие на общината.

Фигура 7: Демографски показатели за община Омуртаг (2014-2019 г.)

Източник: НСИ

През 2019 г. в област Търговище естественият прираст е (-8,9‰) и в страната (-6,7‰). По този показател общината е с по-благоприятни показатели от областта и страната.

Съществено влияние върху броя и структурите на населението в района оказва и *механичният прираст* (нетното салдо от външната миграция). Той се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от общината.

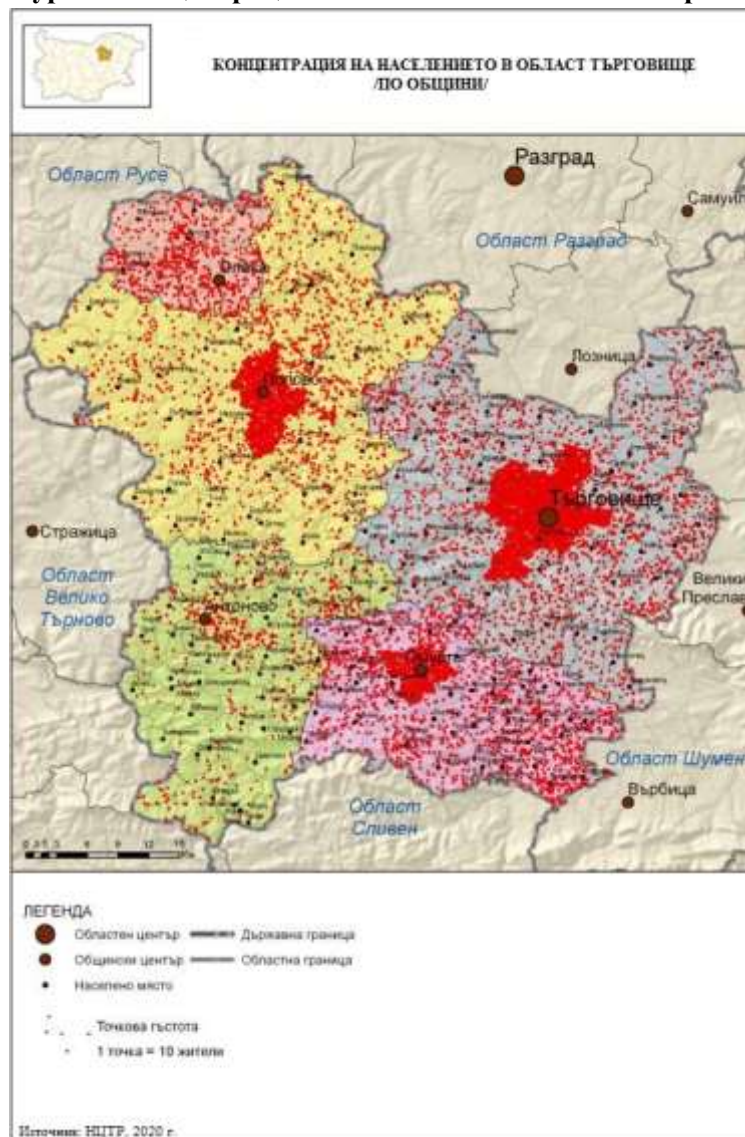
Данните за миграция (най-вече вътрешната) на населението за общината показват, че изселените са повече от заселените, като механичния прираст е с отрицателен знак с изключение за 2015, 2018 и 2019 г. През периода 2014 – 2019 г. са се заселили 3 086 души, а са се изселили 3 219 души, или за 5 години имаме отрицателен механичен прираст (-133 души). Миграцията оказва силен негативен ефект върху възпроизводството на населението, тъй като чрез изселването на жени в родилна възраст се понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост, не само за следващите 10-15 години, но и в по-дълъг период от време.

Населението на община Омуртаг традиционно участва във външните миграции. През последните години в чужбина са се изселили главно в Германия и Турция. Заселилите се от чужбина са почти изцяло от Турция.

Ежедневните пътувания в рамките на общината са свързани с местоработата и образованието. Те са почти изцяло от и за Омуртаг. Значителен обмен има и със съседните общини Търговище и Антоново.

По данни от текущата демографска статистикана на НСИ населението на общината макар и минимално продължава да намалява и към 31.12.2019 г. населението наброява 20 881 души, или за около 6 година намалява с 561 д. (2,7%).

Фигура 8: Концентрация на населението в област Търговище

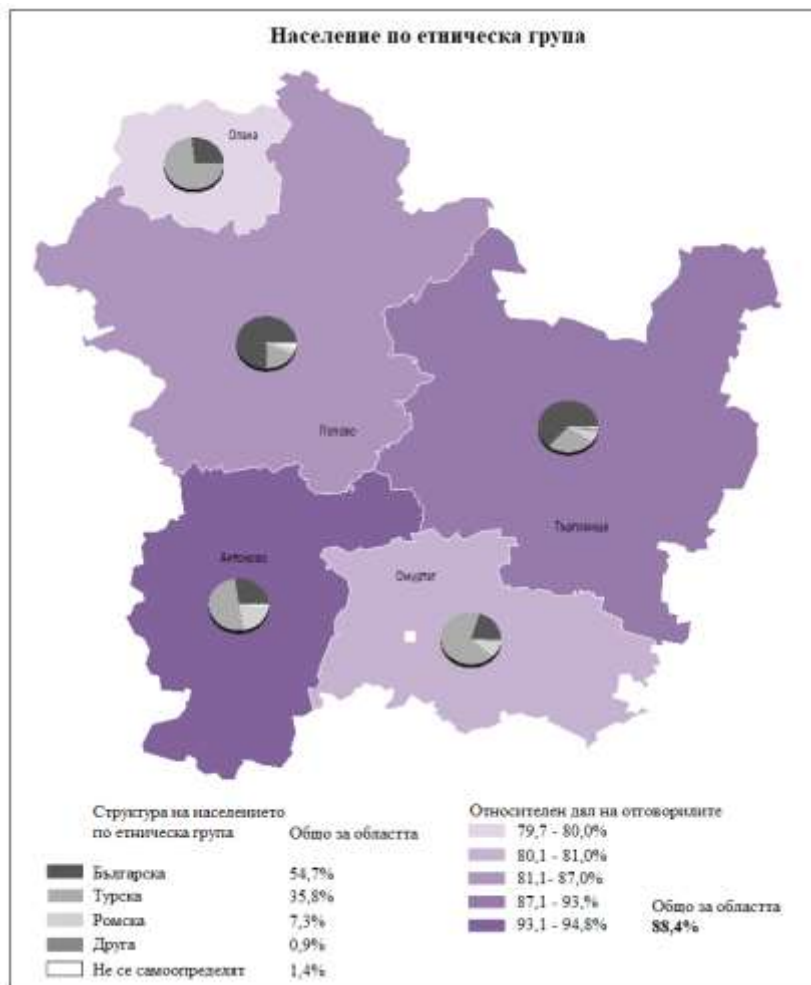

Гъстотата на населението ($\text{д}/\text{км}^2$) е основен показател, който разкрива спецификата на протичащите демографски процеси на дадена територия. Към 31.12.2019 г. средната гъстота на населението на община Омуртаг е в порядъка на $52,1 \text{ д}/\text{км}^2$. Посочената стойност на показателя е по-ниска спрямо средната за България ($62,6 \text{ д}/\text{км}^2$).

Етническата принадлежност на хората е друга важна характеристика на населението, защото влияе както върху възпроизводството, така и върху трудовата активност и общественото поведение. Етническата група представлява общност от лица, близки по произход, бит, култура и език.

Въпросите за етническата и професионална принадлежност са право на личен избор на преброявания дали да посочи етническата и професионалната група, към които се самоопределя. Представените данни за етническата и професионалната структура на населението на община Омуртаг отразяват самоопределието на лицата, участвали в преброяването през 2011 г. Ситуацията е по-различна от тази за страната и областта.

Фигура 9: Население по етнически групи в област Търговище (по общини)

Източник: НСИ

Лицата, които са се възползвали от правото на доброволен отговор на въпроса за етническото самоопределение, са 80,1% от населението към последното преброяване в страната.

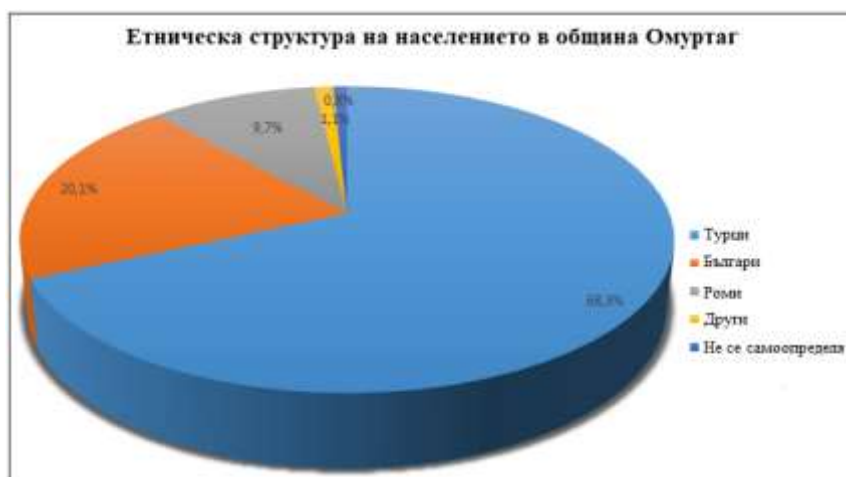
Турската етническа група е първа по численост, като 11 959 лица са се самоопределили като етнически турци. Те представляват 68,3% от всички лица в общината, при 8,8% средно за страната. Относителният им дял в сравнение с данните за страната е с 61,4 пункта повече.

Българската етническа група обхваща 3 518 лица, или 20,1% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение, при 84,8% средно за страната. Делът на българската етническа група в сравнение с данните за страната е по-малко с 64,7 пункта.

Ромският етнос е традиционно третият по численост. Той наброява 1 690 души според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 9,7%, при средно 4,9% за страната. Ромската общност е хетерогенна. Тя се състои от отделни групи, които се

самоопределят по различен начин¹ като българи, турци и роми и т.н. хората от малцинствените групи в повечето случай живеят в обособени квартали, които се характеризират с лоша инфраструктура, която на места липсва, наличие на незаконно строителство, бедност, ниска степен на образование, отпадане на децата от училище, ниска степен на здравно обслужване, висока безработица, липса на спортни мероприятия и съоръжения за тяхното провеждане. Процесите на урбанизация не водят до възприемане на универсален начин на живот и поведение в обществото от тяхна страна.

Фигура 10: Етническа структура на населението в община Омуртаг

Източник: НСИ

Ромското население е съсредоточено в с. Беломорци 82,3%, с. Илийно 48,2%, с. Кестеново 35,6%, а най голяма част от него живее в град Омуртаг 561 д., или 33,2% от ромското население на общината.

По отношение на конфесионалната структура преобладават мюсюлманите – 75,7% (10 798 д.), следват източноправославните – 18,5% (2 638 д.), а 3,6% не се самоопределят (515 д.)

Основни изводи:

Извършеният анализ на протичащите демографски процеси в община Омуртаг, позволява да направим следните основни изводи за демографската ситуация:

- Протичащите демографски процеси се отличават с проявата на изключително неблагоприятна тенденция. Отчетените стойности на демографските показатели, характеризиращи динамиката на населението, раждаемостта, смъртността и естествения прираст, отреждат на общината по-неблагоприятна позиция спрямо тази за страната и за областта;
- В периода между 2011 и 2019 г., населението на общината намалява с 954 д., равняващи се на 4,6%. От друга страна, само в периода 2014 - 2019 г., се отчита

¹ Причините за тази ситуация се дължат на явленията “етническа мимикрия” (т.е. лица с ромска идентичност публично декларират друга, не-ромска идентичност).

намаление от 521 д., формиращи 2,7%. Посочените стойности разкриват характера на протичащите неблагоприятни демографски процеси, изразяващи се в наблюдаваната постепенна депопулация на територията на някои населени места в общината;

- Раждаемостта се отличава със стойности, отреждащи на община Омуртаг трето място сред петте общини в област Търговище. Броят на живородените деца в периода 2014-2019 г. се движи между 255 бр. (2015 г.) и 176 бр. (2018 г.). Живородените деца през 2019 г. - 180 бр. формират 19,9% от техния брой в областта. Посочените неблагоприятни стойности на показателя отново свидетелстват за проявяващата се негативна тенденция в демографското развитие на общината;

- В периода 2014-2019 г. умирианията на местно ниво варират между 264 (2018 г.), и 332 през 2017 г. когато е отчетена най-тревожна стойност на показателя. Посоченият брой умириания през 2019 г. (308 бр.) формира 16,3% от стойността на показателя на областно ниво (1 888 бр.) и отрежда на общината трето място по брой умириания сред петте общини в област Търговище;

- Данните за вътрешната миграция на населението показват, че изселените са повече от заселените, като механичния прираст е с отрицателен знак;

- Непрекъснато се влошава възрастовата структура на населението и нараства неговия дял над 65 г.+. Извършеният анализ на възрастовата структура на жителите на общината по населени места, разкрива съществуващите териториални дисбаланси между общинския център - гр. Омуртаг и населените места от селски тип. Голяма част от селата в общината се отличават с изключително влошена възрастова структура;

- Най-висок дял в етническата структура на населението заемат турската, българската и ромската етнически групи. Делът на населението, самоопределило се към турската етническа група към 01.02.2011 г. - 68,3% (11 959 д.), заема първо място в етническата структура на населението на местно ниво;

- С висок дял се отличават лицата, самоопределили се към ромската етническа група - 20,4% (1 212 д.). Отчетената стойност е над четири пъти по-висока от средната за страната и близо три пъти по-висока от тази за област Търговище;

- Българската етническа група обхваща 3 518 лица, или 20,1% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение, при 84,8% средно за страната;

- Ромският етнос е традиционно третият по численост. Той наброява 1 690 души според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 9,7 %, което е два пъти по-високо от средното за страната.

3.2. Заетост и равнище на безработица

Коефициентът на заетост представлява относителният дял на заетите лица на населението на същата възраст. Той е водещ индикатор за пазара на труда, показвайки каква част от населението в трудоспособна възраст работи.

Заетостта на населението в най-активна възраст (15-64 години) бележи ръст в Североизточния район в периода 2011-2018 г. и достига 65,4% през 2018 г., но изостава от средната за страната 67,7%. На практика заетостта в момента е по-висока от

пиковите си нива отпреди кризата – през 2008 г. коефициентът на заетост в района е 62.0%.

Въпреки предприетите мерки и програми за насърчаване на заетостта през последните години, и в частност тази при жените, все още се наблюдава различие в заетостта между двата пола. Заетостта при мъжете е 72,1%, а при жените 58,5%.

Равнището на заетост сред лицата с основно, начално и по-ниско образование е значително по-ниско от общото равнище на заетост.

По групи предприятия според броя на заетие лица през 2018 г. в община Омуртаг преобладават тези в микро 41,0% и малките 31,0%, или общо 72,0% от заетите.

Таблица 16: Заети лица по групи предприятия

Групи предприятия	2017 г.	2018 г.
Общо за общината	2 064	2 135
Микро до 9 заети	907	875
Малки от 10 до 49	647	662
Средни от 50 до 249	510	598
Големи над 250	-	-

Източник: ТСБ - гр. Търговище

Забележка: .. Данните са конфиденциални

По отрасли през 2018 г. най-много са заетите в преработващата промишленост – 26,2%, търговията и ремонт на моторни превозни средства – 25,5%, селско, горско и рибно стопанство – 14,6%, което е видно от следната таблица:

Таблица 17: Заети лица в община Омуртаг

Икономически дейности (A21)	2017	2018
ОБЩО:	2 064	2 135
A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	296	312
B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-
C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	473	560
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА
E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И	-	-

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ		
F СТРОИТЕЛСТВО
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	563	545
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	..	231
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ
P ОБРАЗОВАНИЕ
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	250	..
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

Източник: ТСБ - гр. Търговище

Забележка: .. Данните са конфиденционални

След икономическата криза, макар и бавно заетостта нараства. Най-значителен е ръста в преработващата промишленост с 16%. Общо заетите през 2018 г. спрямо 2017 г. са с 71 души повече, или с 3,4%.

Основни проблеми от гледна точка на съвременното и бъдещото развитие на индустриалния сектор в общината са: разкъсването на производствените връзки от миналото; загубата на традиционни пазари; високият дял на производството на „ишлеме“; остарялото оборудване в някои предприятия, свързано с високи текущи разходи; несъответствие на квалификацията на местната работна сила с изискванията на пазара на труда.

Необходимо е модернизирание на производствената база, внедряване на нови технологии и иновации за по-голяма конкурентоспособност и по-добро качеството на произвежданите продукти.

Коефициентът на *безработица* представлява относителният дял на безработните лица от икономическо активното население (работната сила). Високата безработица, както и дългосрочната, влияят отрицателно върху икономиката и пораждат социални проблеми, най-вече директно върху бедността и социалното изключване.

Според данни на Дирекция „Бюро по труда“ - гр. Омуртаг безработицата в общината се характеризира със следните показатели:

Таблица 18: Безработни лица в община Омуртаг към 31.12.2019 г.

Показатели	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Общо	2 194	2 176	1 900	1 611	1 359	1 408
Коефициенти на безработица - %	28,4	28,2	24,6	20,9	17,6	18,3
Разпределение по пол:						
- жени	1 347	1 325	1 182	1 011	846	887
- мъже	830	851	718	600	513	521
Разпределение по възраст :						
до 19 години	12	8	13	5	7	8
- от 20 до 24 години	66	59	51	35	35	34
- от 25 до 29 години	120	99	74	54	71	74
- от 30 до 34 години	138	123	101	88	88	95
- от 35 до 39 години	159	153	128	116	115	124
- от 40 до 44 години	209	209	175	137	125	133
- от 45 до 49 години	250	261	223	178	157	153
- от 50 до 54 години	357	359	293	267	194	221
- над 55 години	887	905	842	731	567	566
Разпределение по квалификация:						
работническа квалификация	652	628	539	474	397	478
- специалисти	105	121	84	74	74	69
- без специалност и професия	1 437	1 427	1 277	1 063	888	861
Разпределение по образование:						
- с висше образование	57	75	44	44	43	37
- със средно образование	767	769	661	579	501	596
в т.ч. със средно професионално образование	648	631	541	474	404	494
- с основно	779	740	706	584	473	449
- с по ниско образование	391	592	489	404	342	326
Продължително безработни лица:						
- от 12 до 24 месеца	451	361	287	179	166	212
- над 24 месеца	930	1 039	965	836	552	418

Източник: Дирекция „Бюро по труда” гр. Омуртаг

Коефициентът на безработица в общината остава един от най-високите в страната. Към 31.12.2014 г. безработицата в община Омуртаг е 28,4%, при средно за страната 10,7%, а

за областта 18,4%. Към 31.12.2019 г. безработицата в община Омуртаг е 18,3%, при средно за страната 4,2%, а за област Търговище 10,5%.

Фигура 11: Равнище на безработицата в област Търговище по общини, 2019 г.

Делът на безработните в община Омуртаг съществено превишава показателя за страната, областта и особено общините Търговище и Полово. С по-неблагоприятни стойности са общините Опака и Антоново.

Коефициентът на безработицата на населението в община Омуртаг за периода 2014-2019 г. е с много по-високи стойности от средните за страната, за областта и за Североизточен район, като през 2014 г. достига най-високото си равнище от 28,4%.

През следващите години безработицата в общината непрекъснато намалява, като това е тенденция характерна за цялата страна, Североизточен район и за областта.

Дългосрочно безработните лица (12 и повече месеца) от всички безработни лица през 2019 г. в общината са 630 души и представлява 44,7% от общия брой безработни лица, докато през 2014 г. безработните в общината са 1 381 души и представлява 62,9 % от общия брой безработни лица или в дела на дългосрочно безработните лица има значително намаляване с 751 души и 18,2 пункта.

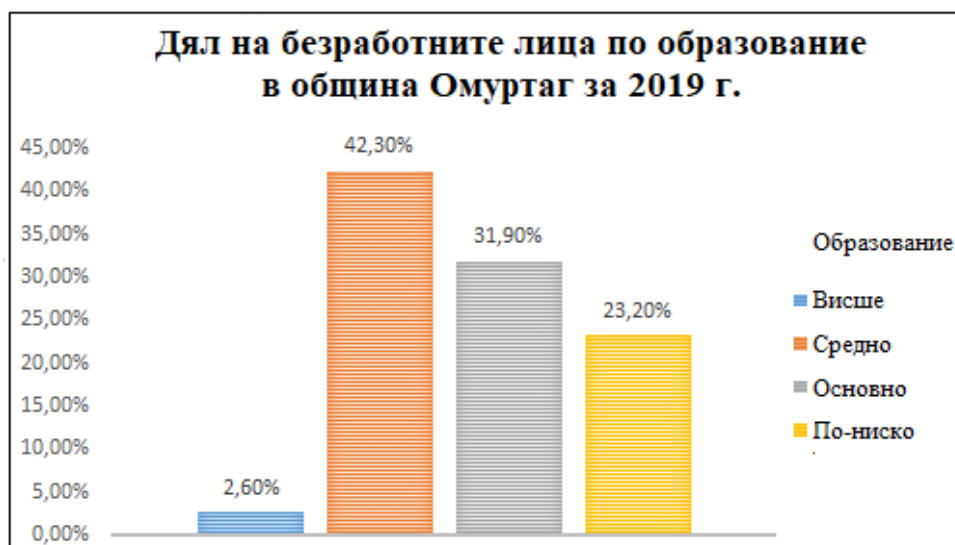
Безработните лица на възраст до 29 г. за общината през 2018 г. са 116 души, което представлява 8,2% от общия брой безработни лица в общината, а през 2014 г. са 198 души, което представлява 9,0 % от общия брой безработни лица в общината или в областта на младежката безработица има намаление от 82 души и 0,8 пункта.

Делът на жените от всички безработни е 63,0%.

Регистрираните общо безработни с висше образование са 37 бр., със средно образование 596 бр. - в т.ч. със средно професионално образование 494 бр. с основно 449 бр. Общия брой на лицата с начално и по-ниско е 326 бр.

Устроените на работа на първичен пазар на труда през 2018 г. са 700 търсещи работа лица.

Фигура 12: Дял на безработните лица по образование в община Омуртаг за 2019 г.

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ гр. Омуртаг

Трудовият пазар в общината не е особено динамичен. Предлагането на работа е ограничено, както количествено, така и качествено (по професии и специалност). Типична е трайната безработица с малки възможности за връщане към устойчива заетост. Известно влияние оказва и сезонната заетост в селското стопанство и пр.

Изводи:

- Сравнено с останалите общини от област Търговище общината има една от на-високите стойност на коефициента на безработица през изследвания периода и една от високите стойности за страната;

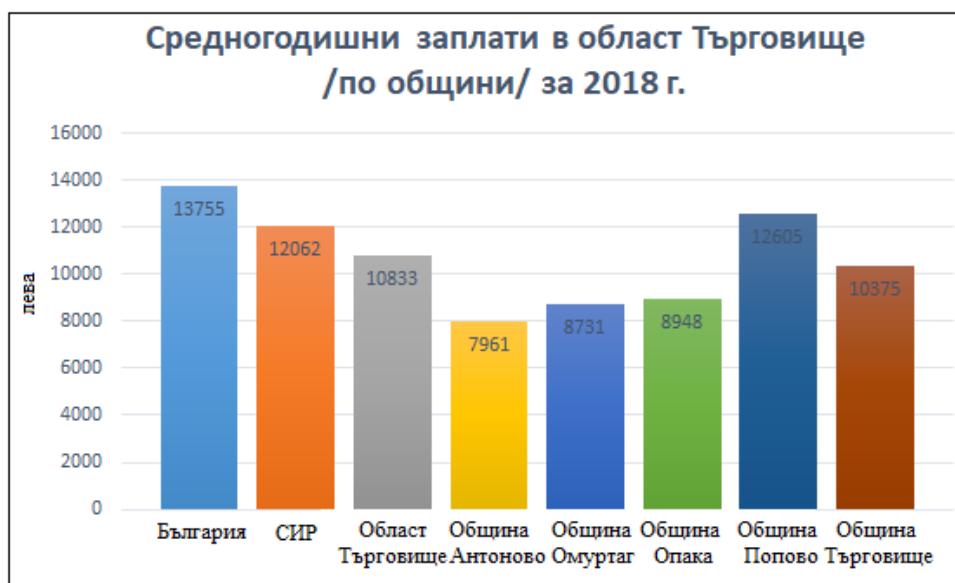
- Необходимо е инвестиране в развитие и повишаване качеството на човешкия капитал; усилията трябва да се насочат към повишаване на качеството на работната сила и осигуряване на заетост на дългосрочно безработните лица и на безработните младежи до 29 г., които са двете най-засегнати от кризата групи от населението, а също и към подобряване на съответствието между търсенето и предлагането на труд;

Основните проблеми на община Омуртаг в сферата на заетостта и безработицата са свързани с реструктурирането на икономиката и преките последици върху пазара на труда и заетостта на населението; високият дял на безработните с ниско образование, без специалност и професия;

Приоритетите в заетостта и безработицата са взаимосвързани и се отнасят до увеличаване на заетостта, включване в национални и регионални програми за заетост, намаляване на безработицата, запазване и съхраняване на населението, в т.ч. на трудовите ресурси.

Доходите на населението в област Търговище за 2018 г. и в частност в община Омуртаг са значително под средните за страната, като за едно лице средният годишен доход е 8 731 лв., като за страната е 13 755 лв., или с 5 024 лв. (36,6%) по-малко.

Фигура 13: Средногодишни заплати в област Търговище (по общини), 2018 г.

Източник: ТСБ – Гр. Търговище

Работната заплата продължава да бъде основен източник за доходите на домакинствата с над 40 % от общия доход. Средната годишна работна заплата в общината през 2018 г. е 8 731 лв. лв. Общината е на едно от последните места в СИР (12 062 лв.) и на едно от незадоволителните места в страната (13 755 лв.), като увеличението на работната заплата за 2018 г. в сравнение с 2017 г. е с 10,0 % (867 лв.).

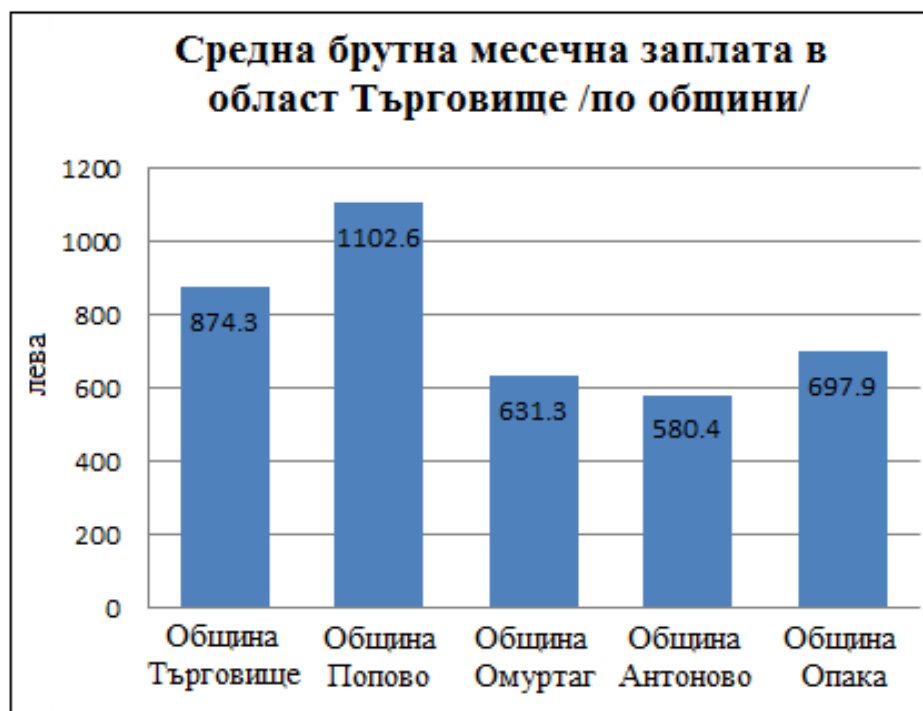
Таблица 19: Средна годишна заплата в община Омуртаг 2017-2018 г., в лв.

Район, област, община	2017 г.	2018 г.
България	12 448	13 755
СИР	10 881	12 062
Област Търговище	9 754	10 833
Община Антоново	7 009	7 961
Община Омуртаг	7 864	8 731
Община Опака	8 013	8 948
Община Попово	10 607	12 605
Община Търговище	9 898	10 735

Източник: ТСБ - гр. Търговище, НСИ

Много ниска е и средната брутна месечна заплата – едва 631,3 лв., което отрежда на общината 4-то място в областта, единствено пред община Антоново.

Фигура 14: Средна брутна месечна заплата в област Търговище (по общини), 2018 г.

Източник: НСИ

Изводи: По равнище на доходи на населението България е най-изостаналата и бедна страна - членка на ЕС: доходите на нашите домакинства са с около 70% по-ниски от средните за ЕС; В рамките на страната общината е на едно от незадоволителните места по средна работна заплата.

3. Здравеопазване

Лечебни и здравни заведения. Система “Здравеопазване” се осъществява от две звена. Доболничната помощ се осъществява от различни по вид и структура лекарски практики. Тя е първото звено, непосредствено до хората в общините и населените места.

Към 31.12.2019 г., общината разполага с 1 лечебно заведение за болнична помощ – „Многопрофилна болница за активно лечение - Омуртаг” ЕООД. Болницата е общинско дружество и освен населението на община Омуртаг, обслужва и населението на община Антоново и отчасти на Върбица и Котел – общо над 50 000 човека.

„МБАЛ – Омуртаг” ЕАД оказва медицинска помощ на пациенти от града и околностите. Лечебното заведение разполага с лекари специалисти в областта на кардиологията, ендокринологията, педиатрията, обща и съдова хирургия, анестезиологията, гастроентерологията, психиатрията, неврологията. Многопрофилна болница за активно лечение град Омуртаг има сключен договор с НЗОК (Национална здравноосигурителна каса). Болничното заведение разполага с 124 легла, клинична лаборатория, множество отделения и голям екип лекари специалисти. Болничната помощ се осигурява от 48 лекари и 101 медицински специалисти.

Отделенията към МБАЛ Омуртаг са: АГО; ДЕТСКО ОТДЕЛЕНИЕ; ВЪТРЕШНО ОТДЕЛЕНИЕ; ПСИХИАТРИЧНО ОТДЕЛЕНИЕ; ХИРУРГИЧНО ОТДЕЛЕНИЕ; НЕВРОЛОГИЧНО ОТДЕЛЕНИЕ; ОТДЕЛЕНИЕ ПО ОБРАЗНА ДИАГНОСТИКА.

Направленията, по които се извършва лечебна дейност са следните: Ендокринология и гастроентерология; Кардиология и ревматология; Акушерство и гинекология; Неврология и вътрешни болести; Анестезиология и интензивно лечение; Пневмология и фтизиатрия; Психиатрия и педиатрия; Физиотерапия и рехабилитация

Индивидуалните грижи за болните, модерната апаратура и квалифицираният персонал са предпоставка за бърза и прецизна диагностика на дадено заболяване, както и качествен лечебен процес.

Проблемите са свързани с необходимост от модернизирани на оборудването, включително на апаратура за бърза и качествена диагностика. Голяма част от сградата на МБАЛ се нуждае от външна изолация. Необходим е ремонт на покривната конструкция. Парната инсталация е остаряла, тръбите и радиаторите са корозирали. Необходимо е извършване на ремонтни работи в болничните стаи. От спешен ремонт се нуждаят АГО и детско отделение с подмяна на боксове. За целта е необходимо финансиране с оглед закупуване на апаратура за изброените отделения, като монитори, кувьози, ЕКГ апарати и линейки. Съществуващите сега превозни средства са амортизирани.

Извънболнична помощ се представя от един Медицински център (МЦ) и филиал за спешна медицинска помощ към ЦСМП – Търговище. Персоналът се състои от 19 души, в. т.ч. 1 лекар, 7 фелшери, 5 медицински сестри, 6 шофьори на линейка и 1 санитар). Сериозен проблем пред спешната медицинска помощ се явява кадровото обезпечаване на дейността, най-вече по отношение на висшия медицински персонал. Медицинския център се нуждае от ремонт който трябва да включва подмяна на парната инсталация, изолация и смяна на дограма.

Сериозен проблем остава навременното осигуряване на здравна помощ в отдалечените села и тези без лекарски практики. В допълнение, достъпът до здравни услуги е проблем за лицата, които нямат редовни здравни осигуровки (25% от населението по данни на общинската администрация). Общината не разполага с нормативни документи и финансови ресурси за решаване на този проблем, но би трябвало да потърси свои решения.

Лекари. Доболничната и болничната медицинска помощ на територията на община Омуртаг разчита на 55 лекари, от които 7 общопрактикуващи и 101 д. специалисти по здравни грижи.

Населението в общината, обслужено през 2018 г. от един лекар, е 378 човека, при средно 236 за страната и 336 за област Търговище, т.е. общината е с по-неблагоприятни показатели от тези за страната и областта. Общопрактикуващите лекари в общината са само 7.

В общината работят 3 лекари по *дентална медицина*. Населението, обслужено от един стоматолог, в общината е 6 939 човека, при средно 967 за страната и 1891 за област Търговище, или по този показател общината изостава в пъти от средния за страната и за областта.

Изоставането от обслужването на населението от общопрактикуващи лекари и зъболекари е съществен проблем за населението от общината.

Ученическо здравеопазване. По-голямата част от населението на Община Омуртаг живее в селата (2/3 от населението). Ето защо дейностите на общинска администрация не са концентрирани само в общинския център.

Здравеопазването в училищата и детските градини на територията на община Омуртаг се осъществява от медицински специалисти, които взимат отношение относно стила на живот, личното здраве и начин на оказване на грижи спрямо децата и подрастващите. Дейността им е регламентирана с Наредба № 3 от 27.04.2000 г. на Министерството на здравеопазването за здравните кабинети в детските заведения и училищата.

Към детските градини и училищата на територията на община Омуртаг функционират 12 здравни кабинети, чиято дейност се осъществява от 9 медицински специалисти – медицински сестри.

Към сферата на здравеопазването е и системата за отглеждане на деца до 3 годишна възраст, обхващаща *детските ясли*. На територията на гр. Омуртаг има 1 яслено заведение с около 60 деца. Предстои да се направи модернизация на материално-техническата база (подмяна на осветлението, обзавеждане на физкултурен салон и методически кабинет; оборудване на кухненския блок с нови съоръжения и др.).

Обобщената оценка е, че системата на здравно обслужване в община Омуртаг е сравнително добре организирана, но с потребности от обновяване на материалната база и привличане на повече общопрактикуващи лекари и лекари по дентална медицина.

Нужна е ефективна координация с община Антоново за осигуряване на дяловото и участие в издръжката на обслужващи обекти с надобщинско значение, които се ползват от населението на двете общини.

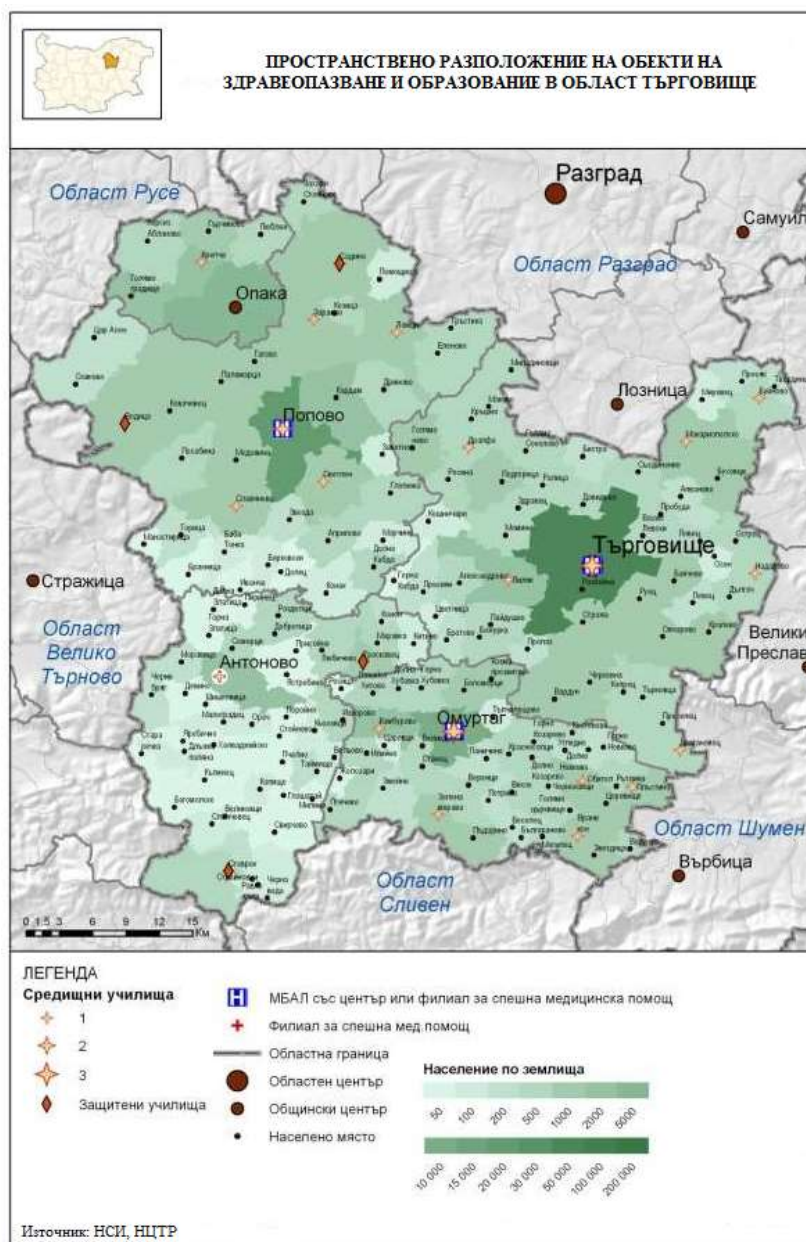
По предложение на МЗ в периода 2021 - 2027 г. е необходимо създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в

отдалечените и труднодостъпни места. За тази цел е необходимо закупуване на специализирани превозни средства- оборудвани мобилни лаборатории, мобилни рентгенови кабинети и транспортни леки автомобили.

Изводи и тенденции: Анализът на инфраструктурата, осигуреността и достъпността до здравни услуги установява неравномерност в разпределението на материалната база и диспропорции в осигуреността с лекари и с лекари по дентална медицина в сравнение с областта и средните показатели за страната.

Допълнителен проблем е отдалечеността на отделни селища от мястото на предлагане на съответната медицинска помощ (първична, специализирана, болнична, спешна и неотложна), както и недооборудването на здравните заведения с нова, по-модерна медицинска техника.

Фиг. 15: Пространствено разположение на обекти на здравеопазване и образование в област Търговище

Развитието на качествено здравеопазване изисква:

- Осигуряване на равен и ефективен достъп до качествено здравеопазване чрез осигуряване на равни възможности за достъп до здравните услуги на хората, включително и на живеещите в малки населени места, отдалечени от градските центрове;

- Модернизация на материално-техническата база на лечебните заведения, чрез осигуряване на съвременна медицинска апаратура;

- Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечените и труднодостъпни места;

- Укрепване на капацитета на общественото здравеопазване и засилване ролята на първичната помощ за сметка на болничното лечение; повишаване на здравната култура сред малцинствените групи.

Изграждането и управлението на справедлива, устойчива и ефективна здравна система, ориентирана към качество и резултати с навлизане на електронно управление в системата на здравеопазването са важна предпоставка за създаване на условия за здраве за всички през целия живот.

3.4. Образование

Образователна структура на населението

Високият дял на населението с висше образование в една община създава предпоставки за повишаването на нейната конкурентоспособност, производителност на труда и икономически растеж.

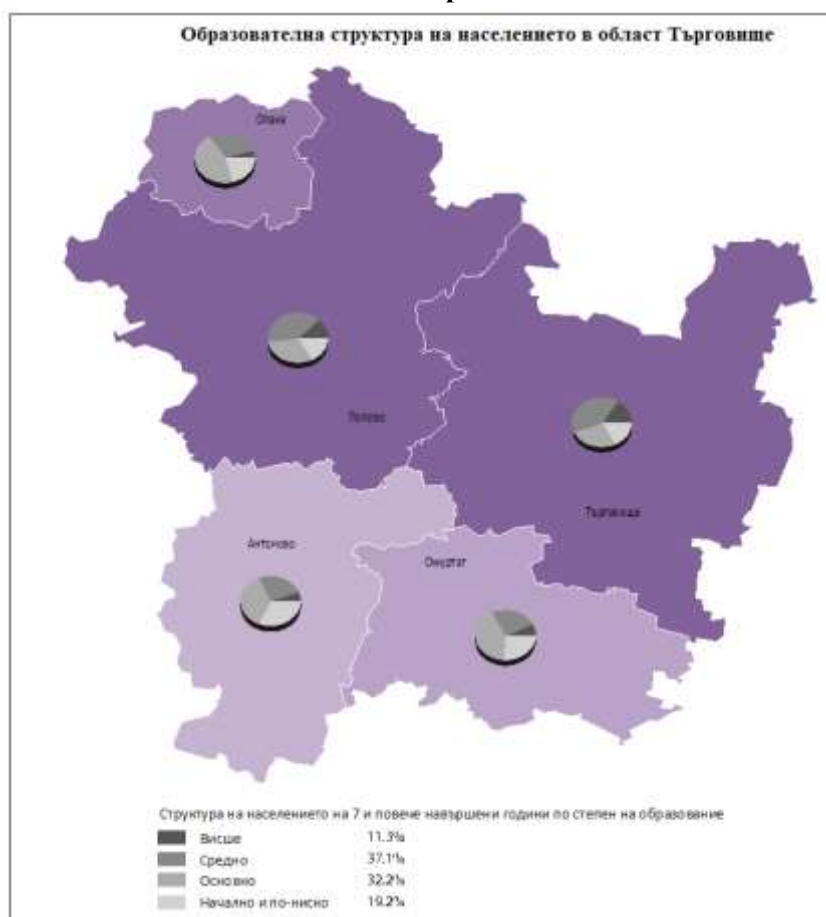
Известна незадоволителна характеристика на регионалния потенциал на човешките ресурси в страната в резултат на неговите образователни характеристики се отбелязва по линия на показателя **Население на възраст 25-64 години с висше образование (%)**. Средният показател за страната изостава от средното равнище за ЕС през целия анализиран период е 27.8% при средно за ЕС - 31.4%. За област Търговище този показател е 19,8%.

По данни НСИ относителният дял на населението на общината с високо образователно ниво (с висше и полувисше образование) е 5,1% от общото население. Налице е значително изоставане в сравнение със средното равнище за страната 19,6% и за областта 11,5 %. Значителни са вътрешно селищните различия в относителния дял на висшистите. Делът на високообразованото население в общинския център е най-висок 13 %.

Показател за образователната структура на работната сила. Колкото по-висок е делът на лицата с основно и по-ниско образование, толкова по-малък е потенциалът на местния пазар на труда за запълване на новите работни места. По-ниското образование предполага пониска икономическа активност, по-малка производителност на труда и съответно по-ниски доходи. Средното равнище на показателя за Население на възраст 25-64 години с по-малко от основно, основно и прогимназиално образование (ISCED11 степен 0-2) по райони NUTS 2 (%) в България е по-ниско от средното равнище за ЕС за целия анализиран период е 17.2 % спрямо 22.5 %. В област Търговище този дял е 33,6%.

Лицата със средно образование са 5 588 д. (27,5 %), което е по-ниско от средното за страната (43,4 %). С основно образование са 8 108 лица (39,8 %), с начално – 3 347 лица (16,4%) и с незавършено начално - 1415 лица (7,0%). Посочената стойност е значително по-неблагоприятна от средната за страната (7,8%) и за областта (11,7%). Последната група е представена изключително от роми.

Фигура 16: Образователна структура на населението в област Търговище

Източник: НСИ

В дъното на образователната стълбица стоят лицата, “никога непосещавали училище”. Броят им в община Омуртаг е 585, или 2,9% от населението на 7 и повече навършени години, при 1,2% средно за страната. Така се формира дял от 66,1% неграмотни или с ниска грамотност хора, което силно затруднява достъпа им до пазара на труда.

Образователна инфраструктура. Образователното дело в Община Омуртаг през 2019 г. се осъществява от 10 учебни заведения, 1 общежитие, 2 средищни детски градини с филиални детски групи в 8 населени места.

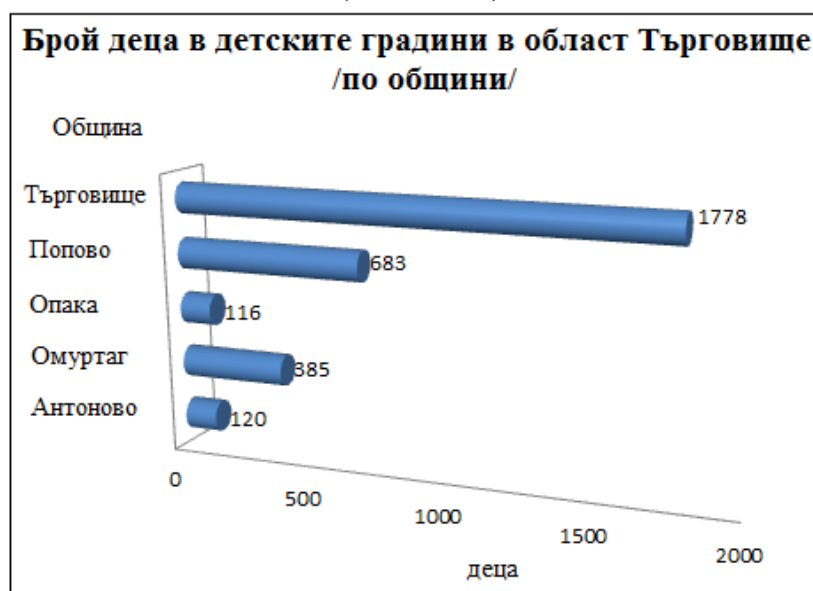
Учебните звена се разпределят по видове, както следва: две начални, шест основни, една профилирана гимназия и една професионална гимназия.

Предучилищното образование се осъществява в детските градини. Възрастта на децата, обхванати в детските градини, е 3-6 години. Преди първи клас обучението в подготвителна група или в подготвителен клас е задължително.

Предучилищното образование в общината е представено от 2 целодневни детски градини (ЦДГ) и филиални групи в осем населени места: 1 ЦДГ в гр. Омуртаг и една ЦДГ в с. Камбурово.

В общината през периода 2014-2019 г. се наблюдава: намаление на децата, посещаващи детските градини със 48,4% (от 746 деца през учебната 2014/2015 г. на 385 деца през учебната 2019/2020 г.); намаление на детските градини със 67,0% (от 6 през учебната 2014/2015 г. на 2 детски градини през учебната 2019/2020 г.) и намаление на броя на педагогическия персонал, работещ в детските градини с 36% (от 67 през учебната 2014/2015 г. на 43 през учебната 2019/2020 г.). Редуцираният брой на детските градини до голяма степен се дължи на отрицателните демографски характеристики и намаляването на децата.

Фигура 17: Брой деца в детските градини в област Търговище (по общини)

Източник: НСИ

Детските градини на територията на общината разполагат с добра материално техническа-база, осигуряваща нормален учебен процес. Но в последните години средствата за издръжка на детските градини са недостатъчни и трудно могат да се отделят средства за обновяване на МТБ.

Независимо от намаляването на детските заведения, като цяло може да се обобщи, че в областта на предучилищното образование се наблюдават положителни промени.

Таблица 20: Индикатори в сферата на образованието за община Омуртаг

Показатели	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Детски градини - общо	6	6	2	2	2	2
Детски учители	61	61	51	45	45	43
Деца	629	546	545	486	432	385

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ОМУРТАГ 2021-2027 Г.

Общообразователни училища	10	10	10	9	9	9
Специални училища	-	-	-	-	-	-
Професионални гимназии	1	1	1	1	1	1
Общо преподаватели по видове учебни институции	122	121	130	139	138	139
Преподаватели в общообразователни училища				122	121	124
Преподаватели в професионални гимназии и училища след VI, VII и VIII клас				17	17	15
Общо - учащи по видове учебни институции	1 784	1 747	1 743	1 525	1 590	1 386
Показатели						
Учащи в общообразователни училища	1 671	1 645	1 633	1 320	1 345	1 094
Учащи в професионални гимназии (III степен професионална квалификация)	113	102	110	205	245	274
Учащи в професионални гимназии и професионални училища (II степен професионална квалификация)	66	73	51	-	32	-
Учащи в професионални училища след VIII клас (I степен професионална квалификация)	-	-	-	-	-	-

Източник: НСИ

Повишава се достъпът до услугата и ефективността на функциониране на заведенията. Средният брой деца на един учител за община през учебната 2019/2020 е 8,9 и е по-

добър от средният за страната 11,6, а средният брой деца в една група – 14,3 при 23,4 за страната. Пълняемостта на групите е в рамките на нормативните изисквания. По брой на места в детските градини на 100 д. – 148 места, общината е водеща в областта.

Общообразователни и специални училища. Училищната мрежа включва 10 училища (9 общински училища и 1 професионална гимназия на държавно финансиране) и едно общежитие.

През учебната 2019/2020 г. общообразователните училища, които се финансират като държавно делегирана дейност чрез бюджета на общината, са 9 (4 в гр. Омуртаг и 5 в селата).

Общото образование включва различните образователни степени – начално, основно, средно. Инфраструктурата на основното образование (основните училища) се оразмеряват за населението от съответната образователна възраст на общината. В гимназията “Симеон Велчев” се обучават и ученици от останалите населени места в общината. През учебната 2019/2020 г. в общообразователните училища се учат 1 386 ученика, като през учебната 2014/2015 г. учениците са били 1 784, или имаме намаление на учениците с 22,4%. През учебната 2017/2018 г. е закрито ОУ „Христо Смирненски” в с. Обител.

През учебната 2019/2020 г. в началната образователна степен са обхванати 603 деца, а в прогимназиалното образование 491 и в общообразователната гимназиална степен са 274 ученика. Броят на завършващите съответната степен е: 171 основно образование и 57 средно.

Териториалното разположение на инфраструктурата на общото образование е в съответствие с възприетите нормативи за териториална достъпност – в рамките на 15 минути пешеходна (за началните и основните училища) и до 20 минути транспортна достъпност за средните училища.

Физическото състояние на сградния фонд на училищата в общината е добро. Само ОУ в с. Плъстина се нуждае от основен ремонт на покривната конструкция.

Материалната база е добра и осигурява възможности за нормален учебен процес. Във всички училища има изградени и оборудвани кабинети по информатика. Проблем има с осигуряване на физкултурни салони, като само 3 от училищата в общината разполагат с физкултурни салони, останалите имат пригодени класни стаи, в които провеждат часовете по ФСВ. Спортните площадки са недостатъчни и неотговарят на изискванията за провеждане на спортни занимания. Повечето от тях се нуждаят от асфалтиране и от нови спортни уреди.

Слети паралелки има само в училището в село Беломорци.

Професионалното образование е представено от 1 професионална гимназия по транспорт и лека промишленост (ПГТЛП). Важна изискване към професионалното образование е то да бъде профилирано в съответствие с икономическия профил на местната икономика с цел да подготвя кадри за нейните нужди. В много голяма степен в гр. Омуртаг е налице такова съответствие между профила на професионалните гимназии и този на местната икономика. ПГТЛП разполага с много добра учебно-материална база: специализирани кабинети и лаборатории, компютърни зали, производствен корпус. В професионалната гимназия обучението се осъществява в

четири направления: моторни превозни средства, кораби и летателни апарати; производство на текстил, облекло, обувки и кожени изделия; горско стопанство. В гимназията има 13 учебни кабинета оборудвани по Национална програма „Модернизация на материалната база в училищата”, модул „Обновяване на учебнотехническото оборудване”; 2 компютърни кабинета. Гимназията има реализиран проект „Заедно в училище и в свободното време“ в партньорство с ЦМЕДТ „Амалипе“ гр. В. Търново, Прогимназия „Академик Даки Йорданов“ гр. Омуртаг, ОУ „Георги Бенковски“ с. Беломорци. Целта на проекта се изпълни като осигури равен достъп до качествено образование на ученици от малцинствените етнически групи в община Омуртаг като предпоставка за бъдеща социална и трудова реализация.

През учебната 2019/2020 г. в професионалното училище се учат 274 ученика, докато през учебната 2014/2015 г. учениците са били 179, или имаме увеличение с 34,7%.

Независимо от тенденцията за намаляване на броя на отпадналите от училище ученици (от 87 ученика 2014/2015 г. на 49 ученика 2019/2020 г. или 25% от отпадащите ученици в областта (193), проблемът остава изключително сериозен, особено като се отчитат и процесите на скрито неприсъствие на деца в училищата (трайно непосещаващи училище) от гледна точка запазване на училища и работни места на педагогическия персонал. Причините за отпадане от училище се групират в няколко основни категории – социално-икономически, образователни и етнокултурни. Най-ясно феноменът се проявява в градските ромски гета и в селата с преобладаващо ромско население.

Понастоящем в учебните заведения са спазени държавните образователни изисквания. Процесите на оптимизация на училищната мрежа поставят изисквания към създаването на защитни механизми по отношение на реструктурираните звена. Към момента за учебната 2019/2020 г. по данни на Министерството на образованието, младежта и науката в общината има 6 средищни училища: 2 в град Омуртаг и в селата: Камбурово, Врани кон, Зелена моравя и Плъстина. За пътуващите ученици държавата осигурява финансирането на целодневна организация на учебния процес, столово хранене и транспорт. В тях децата получават по-качествено образование. Това е съпътстваща мярка в процеса на оптимизацията на училищната мрежа.

Според РИО гр. Търговище реструктурирането на училищната мрежа трябва да е в посока: финансиране на общините по европейски програми за оптимизация; поетапно въвеждане на целодневно обучение в начален и следващите етапи с цел повишаване на качеството на образователния процес; поетапно премахване практиката на обучение на ученици в слети паралелки; създаване на предпоставки за успешна социализация на децата и учениците с различен етнически произход; откриване на паралелки по профили и професии съобразно тенденциите на икономическото развитие на региона; разширяване на извънкласните дейности в селските училища; отварянето на училището за реален обществен и медиен контрол; оптимизиране на мерките за квалификация и преквалификация на педагогическите кадри; изграждане на иновативна политика на всяко училище, възможност за създаване и развитие на благоприятна материалнотехническа среда. Основната цел на оптимизацията на училищната мрежа в областта е да се осигури възможността на всяко дете да получи качествено образование.

Демографската характеристика на региона обуславя наблюдаващата се тенденция за намаляване броя на населението и в детска и младежка възраст в гр. Омуртаг и общината, което води до намаляване броя на децата, подлежащи на обучение в детските градини и училищата и се отразява на оптималното функциониране на училищната мрежа, води до съществуването на групи/паралелки с минимален и под минималния брой деца/ученици.

В съответствие с българското законодателство, реформирането и развитието на образователната система, са обект предимно на целенасочена държавна политика, фокусирана върху създаването на условия и възможности за нейното усъвършенстване и осигуряване на различни видове и степени на образование на гражданите. В обхвата на местните секторни политики в сферата на образованието и обучението попада осигуряването на качествена образователна инфраструктура. Тя включва институции на предучилищното обучение, общото, профилираното и професионалното образование и детски градини. Община Омуртаг се стреми да създава условия и възможности за усъвършенстване на образователната система.

С влизането в сила на Закона за предучилищното и училищното образование се определят като национален приоритет принципите за равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик, както и равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование.

Тези принципи са гарант за интелектуално, социално и духовно развитие и подкрепа на всеки ученик в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му, както и за придобиване на компетентности, необходими за успешна личностна и професионална реализация и активен граждански живот в съвременните общности.

С новия закон чрез Системата на предучилищното и училищното образование се осигуряват условия за придобиване на основно и средно образование и/или на професионална квалификация.

Политиката за осигуряване на достъп до образование на всички ученици в регионален план се определя от няколко водещи фактора, а именно: безработица и нисък социален статус на населението, високото ниво на емиграция, наличие на рискови групи ученици в неравностойно и уязвимо положение и пр. Тези обстоятелства обособяват учениците в неравностойно и уязвимо положение като най-рисковите групи.

За децата и учениците, които нямат равен старт (недостатъчно добре владеещи български език, лица със специални образователни потребности и/или увреждания и лица от етнически уязвими групи) се полагат специални грижи с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес. Равният достъп до образование включва диференциране на грижата спрямо различните потребности на учениците.

Въведеното с новия закон понятие „Приобщаващо образование“ представлява процес на подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от 10 потребности на всички деца и ученици чрез активизиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

Преждевременното напускане на училище е значим социален и икономически проблем за община Омуртаг, който намалява възможностите за реализация на подрастващите на пазара на труда. Това явление създава предпоставки за влошаване на качеството на живот, оказва влияние върху индивидуалните съдби на младите хора, отразява се негативно на благосъстоянието на техните семейства и затруднява възможностите им за развитие. Причините за отпадане от училище се групират в няколко основни категории: социално-икономически, образователни и етнокултурни.

В тази връзка с Решение № 373/05.07.2017 г. на Министерски съвет и впоследствие с Постановление № 100/08.06.2018 г. на Министерски съвет се регламентира създаването и функционирането на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.

Преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и учениците.

Ето защо усилията на училищните ръководства са насочени в три основни направления:

- превенция на преждевременното напускане на училище;
- интервенция срещу преждеременно напуснали ученици;
- компенсиране на преждевременното напускане на училище.

От прилаганите специфични политики за **превенция на отпадането** по-съществени са: осигуряването на позитивна образователна среда - училищен климат, позитивна атмосфера на взаимоотношения, управление; задължителна квалификация на педагогическите специалисти, насочена към идентифициране и справяне със случаите на риск от отпадане/преждеременно напускане на училище; повишаване на обхвата в целодневна организация на учебния ден и подобряване на достъпа до разнообразни извънкласни и извънучилищни дейности на деца и ученици, застрашени от отпадане; реализиране на политики за интегрирано обучение на деца и ученици със специални образователни потребности, включително осигуряване на достъпна архитектурна среда; реализиране на политики за преодоляване обособяването по етническа принадлежност на децата и учениците в образователните институции.

Не на последно място в усилията за преодоляване на проблема с преждеременно напускащите училище са **политиките за интервенция**, и конкретно работата с родителската общност. Ключови мерки в тази връзка са инициативите за повишаване на родителската активност за сътрудничество с учителите и училищните ръководства с цел развитието на децата им, като фокусът е насочен върху родители от уязвими групи за насърчаване на редовното посещаване на детската градина и училището. Въвеждат се нови форми за по-голямо ангажиране на родителите. Провеждат се множество информационни кампании - родителски срещи, дни на отворените врати, състезания между малки и големи, разяснителни кампании за ползата от придобиване на средно образование и професионална квалификация.

Относно **политиките за компенсиране** срещу преждевременното напускане на училище за ученици в задължителна училищна възраст в училищата се предлагат неприсъствени форми на обучение, както и в паралелки със задочна и вечерна форма на

обучение по професионална подготовка за ученици над 16-годишна възраст. В Закона за предучилищното и училищното образование се въвежда обучението чрез работа (дуално обучение). Това е специфична форма на професионално обучение за придобиване на професионална квалификация, което се организира въз основа на партньорство, 11 включително по договор между един или няколко работодатели и институция за професионално образование и обучение.

Храненето на децата и учениците в общинските детски градини и училища се осъществява чрез осигуряването на столово хранене в самите образователни заведения. Съгласно чл. 12, ал. 1 и ал. 2 от Наредба за финансирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование „средствата от държавния бюджет за подпомагане на храненето на децата в задължително предучилищно образование и на учениците от I до IV клас в държавните и в общинските детски градини, училищата и центровете за специална образователна подкрепа, извън средства по чл. 11, ал. 4, се предоставят въз основа на норматив за дете или ученик, определен с акта по чл. 282, ал. 3 от ЗПУО. Средствата за подпомагане на храненето се разпределят между бюджетите на първостепенните разпоредители с бюджет въз основа на броя на децата в задължително предучилищно образование и на учениците от I до IV клас и на норматива по ал. 1. Нормативът за подпомагане на храненето за 2018 г. е в размер на 72 лева годишно за 1 дете/ученик.

Политика на всяко училище е да предложи поевтиняване на храната в ученическите столове.

През учебната 2018/2019 г. всички общински детски градини и училища участват в проектите на Държавен фонд „Земеделие“ по схемите „Училищен плод“ и „Училищно мляко“, с цел подобряване на качеството и разнообразието на храната. Целевата група обхваща деца от I до IV група включително в детските градини, както и деца от подготвителна група в училищата и ученици от I до IV клас включително.

Осигуряването на транспорт на децата на 5 и 6 години от подготвителните групи в детските градини и на учениците от 1 до 12 клас включително от училищата на територията на община Омуртаг е безплатно, съгласно чл. 283, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование и на чл. 5, ал. 1 от ПМС № 128/29.06.2017 г. Децата в задължителна предучилищна възраст, пътуват до средишните детски градини в селата и града с ученическите автобуси на средишните училища или с превоз, организиран от страна на директора на съответната детска градина.

В Община Омуртаг от страна на Министерство на образованието и науката са предоставени 9 автобуса, разпределени между училищата с Решения на Общински съвет - Омуртаг, както следва:

- ОУ „Н. Й. Вапцаров“, с. Врани кон – 2 бр.;
- ОУ „Христо Ботев“, с. Зелена Морава – 1 бр.;
- ОУ „Христо Ботев“, с. Камбурово – 1 бр.;
- I НУ „Христо Смирненски“, гр. Омуртаг – 1 бр.;
- ОУ „Акад. Даки Йорданов“, гр. Омуртаг – 1 бр.;
- ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Плъстина – 3 бр.

Транспортът на учениците от Община Омуртаг е осигурен, както следва:

- Собствен превоз – предоставените от МОН училищни автобуси;
- Специализиран превоз – въз основа на сключени договори от страна на директорите на училища с транспортни фирми;
- Общинска транспортна схема.

Осигуряването на транспорта на учениците от ПГ „Симеон Велчев“, гр. Омуртаг и Професионална гимназия по транспорт и лека промишленост, гр. Омуртаг се организира и чрез общинската транспортна схема.

Те имат сключени договори по ЗОП с фирмите-превозвачи за всички маршрутни направления като ПГТрЛП разполага и с предоставени от МОН автобуси.

До края на 2016 г. право на безплатен транспорт имаха само учениците до 16 годишна възраст. От месец януари 2017 г. ограничението за възрастта отпадна и вече пътуват всички ученици, които отговарят на условията на чл. 283, ал. 2 на ЗПУО.

С ученическо общежитие разполага единствено ПГ „Симеон Велчев“, гр. Омуртаг. В общежитието функционира 1 група с 23 ученика.

С цел подпомагане на цялостния образователно-възпитателен процес, както и процеса на приобщаващото образование училищата в общината активно участват като бенефициент или партньори в различни НП на МОН и проекти по ОП.

Според изследваните анкетни данни за областта отнасящи се в пълна степен и за общината, основни акценти в сферата на образованието трябва да бъдат:

- адаптиране на програмите в професионалното образование в съответствие с нуждите на общината;
- подобряване развитието на образователната инфраструктура;
- подобряване на материално-техническата база;
- изграждане на партньорства между центровете за научно-изследователска и развойна дейност и висшите учебни заведения и предприятия в региона и в частност и община Омуртаг;
- обвързване на специализираните модули в учебните планове (бакалавърски и магистърски програми) с потребностите на общината.

3.5. Социални услуги

Този вид услуги са особено важен акцент в социално-икономическото развитие на общината. Част от предлаганите услуги ще трябва да се развиват и в новия програмен период 2021- 2027 г. предвид застаряване на населението, неговия здравен статус, както и други социални фактори.

Подобно на здравните услуги, в периферните територии на общината, видовете и качеството на социалните услуги са ограничени. Основни приоритетни направления в общинската стратегия за социални услуги са: Развитие на социални услуги в общността за социално включване и превенция на социалното изключване и изолация на рисковите групи; Деинституционализация и подобряване качеството на резидентна грижа; Развитие на човешките ресурси; Изграждане на междусекторно сътрудничество и междуобщинско партньорство.

През 2018 г. на територията на община Омуртаг продължиха да функционират следните дейности със социална насоченост:

- Клуб на пенсионера;
- Клуб на инвалида;
- Домашен социален патронаж /ДСП/;
- Дневен център за стари хора;
- Социалните услуги „Обществена трапезария”, „Личен асистент” .

ДОМАШЕН СОЦИАЛЕН ПАТРОНАЖ

Считано от 01.01.2003 г. Домашен социален патронаж /ДСП/ е на подчинение на Община Омуртаг. Домашен социален патронаж включва комплекс от социални услуги, предоставяни в общността по домовете на възрастните хора и хора с увреждания. Капацитетът на Услугата е 140 души, а през 2018 г. потребителите на ДСП са 60 броя, които са граждани на гр.Омуртаг, поради това, че услугата се предоставя само в града.

СОЦИАЛНА УСЛУГА „ОБЩЕСТВЕНА ТРАПЕЗАРИЯ”

В кухнята на Домашен социален патронаж се приготвя храна също и за ползвателите на социалната услуга в общността „Обществена трапезария”. От 01.11.2016 г. бе в процес на изпълнение проект „Осигуряване на топъл обяд в Омуртаг“, финансиран по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане. Съгласно Договор № BG05FMOP001-3.002-0171-C04 между Агенция за социално подпомагане, чрез Дирекция международно сътрудничество, програми и европейска интеграция и Община Омуртаг, който приключи на 31.12.2019 г., а общата му стойност е 163 168.63 лв. Бенефициентите по проекта бяха 70 човека до 30.04.2017 г. и 80 от 01.05.2017 г. От 01.06.2020г. е в процес на изпълнение проект Целево подпомагане с топъл обяд в община Омуртаг, по Целевата програма „Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация – 2020 г.“ По проекта се извършва реализиране на дейности по приготвяне и доставка на топъл обяд в подкрепа на 170 бр. лица уязвими граждани, които поради бедност и продължителна социална изолация, в условията на обявената извънредна ситуация, произтичаща от необходимостта от ограничаване на разпространението на COVID-19 са в затруднение да осигурят сами прехраната си.

КЛУБ НА ПЕНСИОНЕРА

Клуб на пенсионера гр. Омуртаг е основан на 20.01.1971 г. В него членуват 140 броя пенсионери, като се заплаща месечна такса 2 лева за жените и 3 лева за мъжете. Основната социална роля на Клуб на пенсионера е да се преодолее социалната изолация на възрастните хора, като чрез него се дава възможност за създаване на социални контакти и комуникации, и се оказва информационна и методическа помощ. По време на сбирките ползвателите на клуба водят разговори по различни теми, играят шах, пеят песни, разказват анекдоти и др. В клуба се отбелязват всички празнични дни – официални празници, рождени и именни дни. Организирант се приятелски срещи с хора в пенсионна възраст от клубове от съседни градове, екскурзии и др.

КЛУБ НА ИНВАЛИДА

Клуб на инвалида - гр. Омуртаг е създаден и функционира от 1996 г. Помещението е предоставено за ползване и осъществяване на дейност в обществена полза с изградена инфраструктура за хора с увреждания. През 2018 г. регистрирани като членове на клуба са 80 души, но се обслужват и други хора с увреждания, които го посещават по-рядко

от град Омуртаг и от други населени места към общината. Регистрираните членове на Клуба заплащат месечна такса- 3 лева. Клуб на инвалида разполага с компютър с интернет достъп, което е важно за информирането на посетителите. Редовно се следят информационните бюлетини от Съюза на инвалидите, абониран са и редовно получават специализирания вестник „Кураж“.

СОЦИАЛНА УСЛУГА „ЛИЧЕН АСИСТЕНТ“

На 18.03.2015 г. с подписано Партньорско споразумение между Община Омуртаг и Агенция за социално подпомагане стартира проект „Нови възможности за грижа“- ОПРЧР за предоставяне на социална услуга в общността „Личен асистент“. Срокът на проекта е 13 месеца. Личните асистенти, наети по проекта (общо 86 броя с натрупване) бяха прекратени на 01.03.2016 г. В проекта бяха включени общо 87 броя потребители с натрупване. Общият брой участници по проекта са 173 лица. Краен срок на услугата- 18.04.2016 г. (срокът за окончателно отчитане по проекта). С цел постигане на непрекъснатост (устойчивост) на предоставяната услуга ползвателите на приключилия проект бяха насочени към проект „Помощ за независим живот“. Целта на социалната услуга „Личен асистент“ е да се подобри качеството на живот на потребителя, но в същото време е алтернативен вариант в реализирането на процеса на деинституциализация. Приоритет на услугата е увеличаване броя на обхванатите от дейността хора с увреждания и самотно живеещи пенсионери, както и осигуряване на доходи за грижещите се за тях лични асистенти. През 2018 г. услугата продължи, предоставя се по ПМС № 332 от 22.12.2017 г., срок на изпълнение - декември 2018 г. Броят назначени лични асистенти е 28, броят домашни санитари е 19, също така са наети 4 социални работника. През 2019 г. услугата продължи, предоставя се по ПМС № 334 от 21.12.2018 г. срок на изпълнение – декември 2019 г.

Считано от 01.09.2019 г. започна прилагането на Закона за личната помощ. Стартираха дейностите по изпълнението на Механизма Лична помощ по реда на НАРЕДБА № РД-07-7 от 28.06.2019 г. Към декември 2019 г. назначените лични асистенти са 50 на брой.

ДНЕВЕН ЦЕНТЪР ЗА СТАРИ ХОРА

„Дневен център за възрастни хора“ гр. Омуртаг стартира по проект на МТСП по програма ФАР – схема „Деинституциализация посредством предоставяне на услуги в общността за рискови групи“- до 30.09.2009 г. От 01.12.2009г.-31.12.2009 г. се финансира от общинския бюджет. От 01.01.2010 г. ДЦСХ - гр. Омуртаг се предоставя като държавно делегирана дейност. До 30.08.2015 г. капацитетът на „Дневен център за стари хора“ гр. Омуртаг е 30 броя потребители, а реално ползващите -18 броя потребители. След тази дата капацитетът на ДЦСХ е намален поетапно на 15, а към настоящия момент капацитетът на ДЦСХ е 9 потребители. Целта на услугата е подобряване качеството на живот на възрастните хора, намаляване на социалната им изолация и създаване на мрежа от услуги, като алтернатива на настаняването им в специализирани социални институции. В тази връзка в центъра се предоставят здравна и психологична рехабилитация, подпомагане в битовото и хигиенно поддържане, осигуряване на придружител за посещение при лекар, попълване на документи, закупуване на лекарства, храни и др. Дейностите в Центъра включват също организиране на свободното време чрез арт-терапия, трудотерапия, музикотерапия и

др. В залата за занимания са обособени кътове за игра на шах, табла и др. Организиран се излети сред природата, състезания, екскурзии, гостуване на други клубове и др. Осигурена е топла разнообразна храна за обяд на възрастните хора, както и транспорт за превозването им от домовете им и обратно. Ползвателите на ДЦСХ-гр. Омуртаг заплащат месечна такса до 30 % от размера на пенсията. През 2019 г. заетите места в центъра са 7 броя потребители. За тях в центъра полагат всекидневни грижи 1 брой управител, нает на 8-часов работен ден, 1 брой хигиенист, нает на 4-часов работен ден. През 2018 г. приключи изпълнението на Проект „Активно включване на хора с увреждания и техните семейства за успешна реализация“, който се осъществи с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 г., съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд на стойност 371 800 лв.

В Община Омуртаг 56 лица с увреждания в рамките на 8 месеца за 2018 г. и общо 12 месеца по проекта, ползваха мобилна интегрирана социална услуга предоставена от социални асистенти, психолог, медицинско лице и рехабилитатор. Лицата, полагащи грижа за тях също 56 бяха включени в заетост по проекта, след като преминаха обучение за придобиване на професионална квалификация, като:

- 20 лица, полагащи грижи за лице с увреждане бяха включени в заетост по професия „Социален асистент“ за 8 месеца;

- 18 лица, полагащи грижи за лице с увреждане преминали обучение по професия „Работник в озеленяването“ и 18 лица, също полагащи грижи за лице с увреждане и преминали обучение по професия „Помощник в строителството“ бяха включени в заетост по проекта за 6 месеца.

В рамките на проектните дейности в Община Омуртаг в дома на потребителите мобилен екип предоставя интегрирани мобилни почасови услуги, включващи пакет от социални дейности в подкрепа на целевата група, а именно:

- Асистентска почасова подкрепа в дома за дейности, в които потребителят среща трудности (почистване на дома, пазаруване, готвене, придружаване административни дейности, общуване и др.);

- Психологическа подкрепа на хора с увреждания и техните семейства чрез индивидуалната психологическа подкрепа и/или консултиране и/или супервизия на персонала, предоставящ социални услуги;

- Здравни грижи и медицинско наблюдение, което включва текущо наблюдение на здравния статус, измерване на кръвно налягане, провеждане на диагностика и медицински манипулации при възникнала необходимост, осигуряване помощ в процеса на закупуване, съхранение, разпределение и прием на лекарства в домашна обстановка.

- Подкрепа от рехабилитатор - информирание, консултиране, рехабилитационна/кинезитерапевтична подкрепа. Дейностите по проекта са приключени на 26.09.2018 г.

На 29.08.2019 г. е Подписан Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № BG05M9OP001-2.040-0096-C01 от 29.05.2019 г. между Министерството на труда и социалната политика и Община Омуртаг, за реализация на Проект: „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“, по Оперативна програма „Развитие на

човешките ресурси“ 2014-2020 г., Приоритетна ос „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“, Процедура BG05M9OP001-2.040: “Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 2”. Максимална стойност на безвъзмездната финансова помощ е 186 346,40 лв. (за община Омуртаг, за 60 бр. потребители от целевите групи). Максималната стойност за предоставяните интегрирани здравно-социални услуги (компенсацията) за едно лице е до 2 016 лв.

Основните дейности по проекта са:

- Предоставяне на почасови мобилни интегрирани здравно-социални услуги за нуждаещи се лица с увреждания и възрастни хора в Община Омуртаг;
- Предоставяне на психологическа подкрепа, консултиране;
- Обучение и супервизия на персонала;
- Оборудване на подходящо помещение и закупуване на транспортно средство за извършване на мобилната работа.

Максималната стойност за предоставяните интегрирани здравно-социални услуги (компенсацията) за едно лице е до 2 016 лв.

Предоставянето на интегрирани здравно-социални услуги е за период от 12 месеца.

Предоставянето на почасови мобилни интегрирани здравно-социални услуги, се осъществява съобразно разработената от Министерство на здравеопазването програма/методика/ за предоставяне на патронажна грижа и стандарти за качество на услугата в рамките на компонент 1 по процедура „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“.

Всяко лице от целевата група може да получава здравно-социални услуги до 2 часа на ден.

Целеви: групи:

- Възрастни хора над 65 г. с ограничения или в невъзможност за самообслужване;
- Хора с увреждания и техните семейства;
- Служители на доставчика на социални и здравни услуги.

Предвидено е включването в проекта общо на минимум 60 потребители.

Проектът е удължен с 6 месеца по, процедура “Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 4”

В Общинската стратегия за развитие социални услуги в община Омуртаг са определени 4 стратегически цели:

- Подкрепа за социално включване на максимален брой хора в неравностойно положение и уязвими групи;
- Подобряване качеството на живот на деца и възрастни, настанени в специализирани институции съобразно техните специфични потребности чрез осигуряване на алтернативни форми на грижи;
- Създаване на ефективна система за развитието на човешките ресурси и повишаване качеството на социалните услуги;

- Повишаване ефикасността на услугите и допълване на наличните ресурси чрез развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество. Към стратегическите цели има формулирани 15 специфични цели.

Социалната политика, която се осъществява през последните години в община Омуртаг има за цел:

- въвеждането на нов модел на социална работа чрез прилагане на методики за превенция на рисковете от социално изключване;
- развиване на интегрирани услуги, които да подпомагат потребителите да водят самостоятелен живот и да преодолеят нуждите от социални помощи;
- въвеждането на междусекторните политики в социалната работа, чрез които се постига трайно социално включване на рисковите групи – деца, възрастни и лица с увреждания.

Тенденцията в социалните услуги е разкриване на нови социални услуги в общността, като:

- Разкриване на Център за обществена подкрепа (ЦОП) на деца и семейства в риск. Дейността в ЦОП ще бъде насочена към превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, развиване на умения за самостоятелен живот, приемна грижа и осиновяване, превенция на отклоняващото се поведение;
- Създаване на услуги от резидентен тип (ЦНСТ) – гр. Омуртаг и настаняване в тях на деца, лишени от родителски грижи. Центровете ще предоставят подслон и ежедневни грижи за изведените от дома деца, като осигуряването на здравните и образователни услуги ще се предоставя извън мястото за живеене, за да бъде осигурена тяхната социална интеграция;
- Разширяване на обхвата на лицата, ползващи услугите на обществената трапезария в гр. Омуртаг.

От месец март на 2020 г., в община Омуртаг стартира Програмата на ЕК и Съвета на Европа „РОМАКТ”. По същото време на територията на общината беше създадена Местна Активна Група (МАГ), която събира информация и анализира проблемите на местната ромската общност. Целта на групата е да сътрудничи на местните власти и да подпомогне процесите на обсъждане и разработване на политики и програми, насочени към ромите от общината. В тази връзка се проведеха 5 срещи с общностите от гр. Омуртаг, с. Беломорци, с. Камбурово, с. Илийно. Срещите имаха за цел да идентифицират общностните проблеми, причините за тях и да се изведат мерки, които да бъдат инкорпорирани в План за интегрирано развитие на общината (ПИРО 2021 - 2027).

С цел идентифициране на допълнителна информация в периода 15.07.2020 г. – 31.07.2020 г. на територията на общината се проведе проучване на общността, в което бяха обхванати 80 домакинства. Анкетирането беше проведено в гр. Омуртаг, с. Беломорци, с. Камбурово, с. Илийно.

Обобщената информация бе представен на вниманието на членовете на Общинска работна група за социално включване на уязвими общности на заседание, проведено на 23.09.2020 г. Членовете на групата оцениха предложенията като подходящи и

навременни, а приоритетните мерки в областта на образованието, здравеопазването, жилищните условия, заетостта, върховенството на закона и недискриминацията са включени при разработването на ПИРО.

3.6. Култура

Читалищата са “капилярите” на мрежата от културни институции. В края на 2018 г. на територията на общината функционират 25 читалища и 2 клона, от тях 17 имат офис техника и 6 интернет. Всички те са действащи и получават държавна субсидия. Читалища разполагат със собствени библиотеки, като фондовете се попълват предимно от субсидиите и чрез проекти за допълващи целеви субсидии.

Всички културни институции се помещават в обществени сгради, предоставени за безвъзмездно ползване. Към тях функционират 25 певчески групи и състави и четири школи по изкуствата.

Таблица 21: Любителските състави при народните читалища в Община Омуртаг за творчески сезон - 2018 г.

№ по ред	Читалище	Наименование	Любителски състави, Творчески групи, кръжоци и клубове
1	с.Угледно	Васил Левски - 1914	Мъжка Фолклорна група Школа по “Тамбура”
2	с.Презвитер Козма	Иван Вазов – 1917	Детска певческа група Състав художествено слово Клуб „Млад приятел на книгата”
3	с.Обител	Култура - 1940	Вокална група; Кръжок „Приложно изкуство” Клуб „Приятел на книгата”
4	с.Церовище	Кирил и Методий - 1955	Детска група за песни и танци Кръжок „Сръчни ръце” Клуб „Приятел на книгата” Клуб „Млад кулинар” Клуб „Млад спортист”
5	с.Врани кон	Труд -1 950	Фолклорна група за турски и български песни
6	с.Камбурово	Светлина - 1928	Детска група за танци
7	с.Илийно	Пробуда - 1925	Кръжок „Ръкоделия и плетиво” Кръжок „Шах и табла”
8	с.Зелена Морава	Светлина - 1927	Група по „Художествено слово”
9	гр.Омуртаг	Шафак - 2001	Детска певческа група Женска певческа група Школа по саз Кръжок по „Английски език”

10	гр.Омуртаг	Отец Паисий - 1870	Представителен фолклорен ансамбъл „Лисец” Детски танцов ансамбъл „Зеленика” Подготвителна група - Български народни танци Група за автентични танци Школа по изкуства: - клас народно пеене - клас пиано - клас български танци
----	------------	--------------------	---

Източник: Община Омуртаг

Приетата от Общинския съвет програма за развитие цели повишаване качеството и социалния ефект на читалищния продукт, повишаване на капацитета за проектно финансиране на дейността, както и устойчиво развитие на читалищата като съвременен общокултурен и информационен център.

Културният календар на общината включва събития с национално, регионално и местно значение, и участие на местни колективи в национални и международни фестивали.

Проблеми пред читалища са: Сградният фонд се нуждае от основен ремонт; Остаряло сценично оборудване; Липсва добро осветление и озвучаване на читалищните зали; Недостатъчни са средствата за поддържане на материалната база и за дейността на читалищата.

От културните институции с важно значение е и Историческия музей, гр. Омуртаг. Музея разполага с три реставрирани сгради, в които представя своите експонати. Интерес представляват и религиозните храмове: църквата „Свети Димитър” и джамията „Синдирли Джамия” разположени в град Омуртаг.

3.7. Спорт

В община Омуртаг тенденцията към създаване на условия за спортуване на учениците и гражданите се реализира последователно и целенасочено. Спортът в общината постоянно се развива и обогатява.

През 2018 г. Община Омуртаг организира и проведе спортните дейности, заложи в Спортния календар. При провеждане на спортни турнири по футбол, волейбол, крос, шах, скок от място, бягане, тенис на маса, стрелба с въздушна пушка, засаждане на дръвчета се включиха ученици от училищата на територията на община Омуртаг. Малките населени места не предлагат голямо разнообразие от дейности за запълване свободното време на младите хора. Ето защо учениците и младежите се насърчават да се занимават по-активно със спорт, да посещават спортните зали. На територията на община Омуртаг дейност реализират 2 футболни отбори. Те участват във футболни срещи, както на местно ниво, така и на областно.

Община Омуртаг разполага със следната спортна база:

Градски стадион построен през 1983 г. с разгъната площ на сградния фонд на стадиона 674 м², площта на Урегулвания поземлен имот (УПИ) е 30 460 м². Материалната зала е за основен ремонт, като през годините са правени само частични ремонти. Състоянието на футболния терен е незадоволително (има нужда от валиране и пръскане).

Други спортни обекти в общината са:

- Боксова зала към 1-во НУ „Христо Смирненски”, гр. Омуртаг; физкултурен салон към на същата е извършен частичен ремонт, но се нуждае от ремонт на сервизните помещения;
- Физкултурен салон към I-во НУ Хр. Смирненски – добро състояние, нуждае се от подмяна на подова настилка;
- Физкултурен салон към Прогимназия „Акад. Даки Йорданов“ – добро състояние, нуждае се от частичен ремонт;
- Физкултурен салон към Училище – с. Врани кон- за основен ремонт.

Насоките за развитие на спортната инфраструктура и спорта в общината са:

- Възстановяване и модернизация на спортните бази;
- Изграждане на нови спортни обекти – комбинирани спортни игрища;
- Осигуряване на достъп на хора с увреждания до спортните бази;
- Организиране на акции за спонсорирани и съпътстващи инвестиции в спортни съоръжения;
- Възстановяване на детско-юношеския спорт.

3.8. Обобщени изводи за състоянието и тенденциите, проблемите и потребностите

- По отношение на инфраструктурата, осигуреността и достъпността до здравни и образователни услуги се наблюдават териториални диспропорции;
- Като тенденция в социалните услуги се наблюдава разкриването на нови социални услуги и разширяване обхвата на лицата ползващи се от тези услуги;
- Увеличават се събитията в културния календар на общината, но не достигат средства за подържане на материалната база на читалищата;
- Продължава изграждането и модернизацията на спортната инфраструктура.

4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

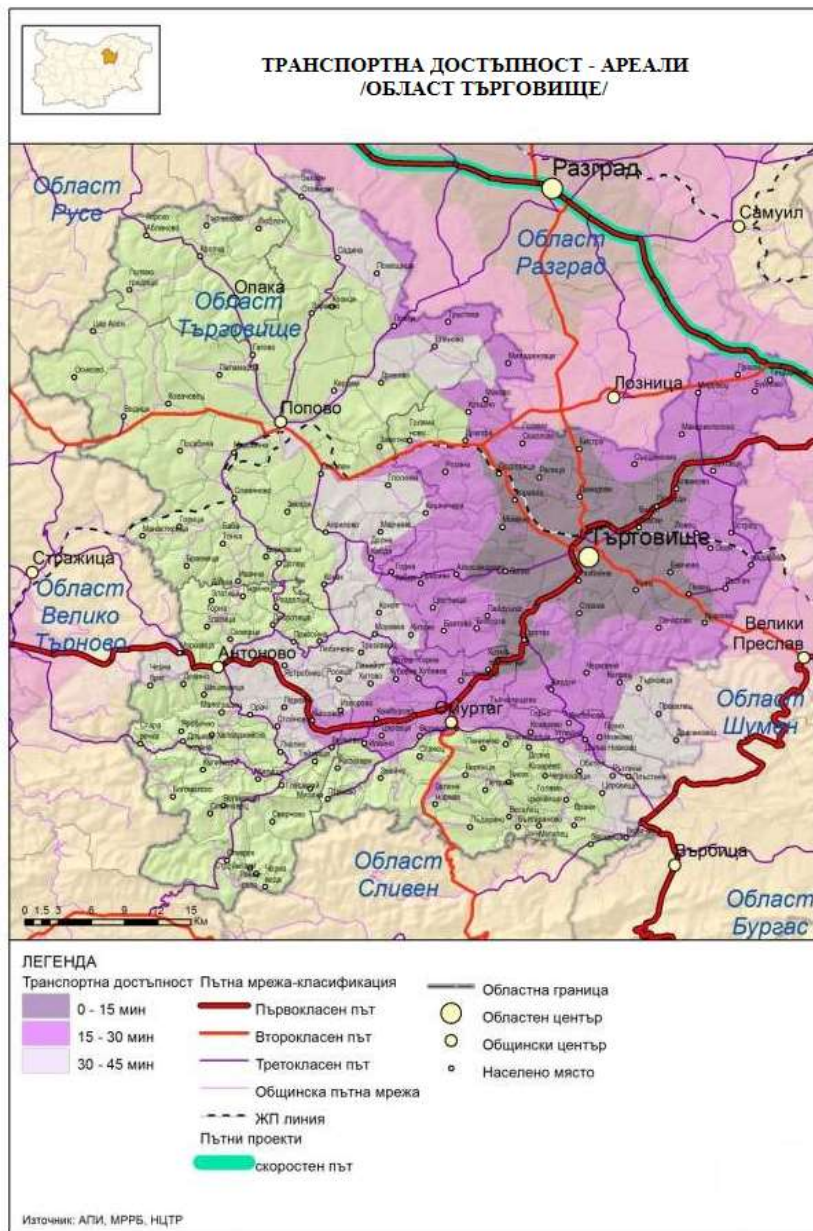
4.1. Транспортна инфраструктура

Североизточният район е разположен периферно на Трансевропейска транспортна мрежа (TEN-T) и през територията му не минават пътни направления от основната TEN-T мрежа, а само от широкообхватната А2-автомагистрала „Хемус” –София-Велико Търново-Варна, с планирана дължина 433 km, от които в експлоатация са 38,8%, а 25,6% в процес на изграждане.

Транспортът в Община Омуртаг се осъществява чрез пътната мрежа. Тя е единственият развит елемент от транспортната инфраструктура на територията на общината. В състава ѝ са включени I, II и III клас пътища от републиканската пътна мрежа, общински пътища и пътни връзки.

Общата дължина и конфигурацията на пътната мрежа в общината нямат съществени изменения през периода 2014-2018 г. Отчетената промяна е в общинската пътна мрежа, чиято дължината се е увеличила с близо 7 км.

Фигура 18: Транспортна достъпност – ареали (област Търговище)

През общината преминават важни републикански пътища с регионално и национално значение. Първокласния път I-4 (София – Варна), второкласния път II-48 Омуртаг-Котел-пк Градец (Бероново-“Мараша”) (Търговище – Сливен) и третокласните пътища (III-408, III-409, III-704 и III-4802) представляват главни транспортни връзки на общинския център със съставните селища, които попадат в обхвата им, съседните общини, области, райони и националната транспортна мрежа. Общата дължина на пътищата от републиканската пътна мрежа е 102 км (I клас – 20 км, II клас – 18 км и III клас – 64 км).

Фигура 19: Пътна и жп инфраструктура на област Търговище

Общинските пътища съдействат за извършването на основните обслужващи функции в рамките на общината. Те осигуряват прекия транспортен достъп от общинския център до всички съставни селища в общината, които са извън обхвата на републиканската пътна мрежа. Транспортните връзки между населените места в общината имат важно социално значение. Дължината на общинската пътна мрежа е 133,7 км.

Гъстотата на пътната мрежа определя степента на нейната изграденост и за по-добра представа се детайлизира с разбивка на гъстота на пътищата с национално и международно значение и гъстота на регионалните и вътрешнорегионални пътища, предвид различните им функции при обслужването на територията на района.

Гъстотата на РП мрежа в област Търговище е 193,1 км на 1000 км², гъстотата на пътищата първи клас 284 км и гъстотата на пътищата втори и трети клас е 164,7 км, което е над средното за страната. Регионалните пътища имат голяма гъстота в област Търговище, където функциите им са не само да осигуряват пътните комуникации на територията на областта и района, но и да осъществят интеграцията и връзките със съседни райони, предвид по-ниската изграденост на пътищата с национално значение. Същевременно област Търговище е с една от най-зле поддържаните пътни мрежи в страната – само една четвърт от пътищата в областта са в добро състояние (26,03%).

Общата гъстота на пътната мрежа на територията на общината (58,8 км/100 км²) е по-висока от средната за страната (33,9 км/100 км²), тази за Североизточния район (36 км/100 км²) и общата гъстота на пътната мрежа на област Търговище 42,9 км/100 км²).

Таблица 22: Гъстота на пътната мрежа

Териториал на единица	Обща гъстота на РПМ	Гъстота на общинската пътна мрежа	Обща гъстота на пътната мрежа
	км/100 км ²		
България	17,8	16,1	33,9
СИР	18,3	17,7	36,0
Област Търговище	19,3	23,6	42,9
Омуртаг	25,4	33,4	58,8

Източник: Община Омуртаг, НСИ, Изчисления НЦТР

Техническото състояние на пътищата от общинската пътна мрежа е важен фактор за осъществяване на транспортното обслужване между общинския център и селата.

Таблица 23: Състояние на общинската пътна мрежа на територията на Община Омуртаг

Общински пътища - общо (км)	Състояние					
	Добро		Средно		Лошо	
	км	%	км	%	км	%
133,7	75,2	56,2	31,1	23,3	27,4	20,5

Източник: Община Омуртаг, Изчисления НЦТР

Работещите в общината транспортни фирми „Омуртаг транс“ ООД, ЕТ „Експрес“, СД „КАВКАЗ-КРУМОВИ И СИЕ“, които извършват автобусни пътнически превози по действащата в община Омуртаг транспортна схема, реализират обществен пътнически транспорт и „Кента“ АД (ремонт на автобуси). Автобусните линии осигуряват ежедневна връзка между населените места в общината и общинския център. Това предполага добро ниво на транспортното обслужване на територията на общината.

Изводи:

Добре развитата общинска пътна мрежа и наличието на републикански пътища от висок клас предполагат добра транспортна достъпност до населените места на територията на общината и добра свързаност на общината с националната транспортна мрежа, осигуряваща бърз достъп до главните социално-икономически центрове на страната.

Състоянието на пътните настилки на общинските пътища като цяло е сравнително добро, но все още има участъци от пътища с незадоволително и лошо техническо състояние. Развитието техническата инфраструктура е свързано с реконструкция и

модернизация пътната мрежа в участъци със значимо износване на пътната настилка, както и с рехабилитация на пътища в недобро техническо състояние, осигуряващи прекия достъп до населените места в общината.

4.2.Водоснабдителна и канализационна инфраструктура

Територията на област Търговище е бедна на водни ресурси – повече от 95% от изградените над 300 броя водоизточници, са с дебит под 5 л/сек. и са зависими от валежите, като през по-бедни на валежи години някои от тях пресъхват.

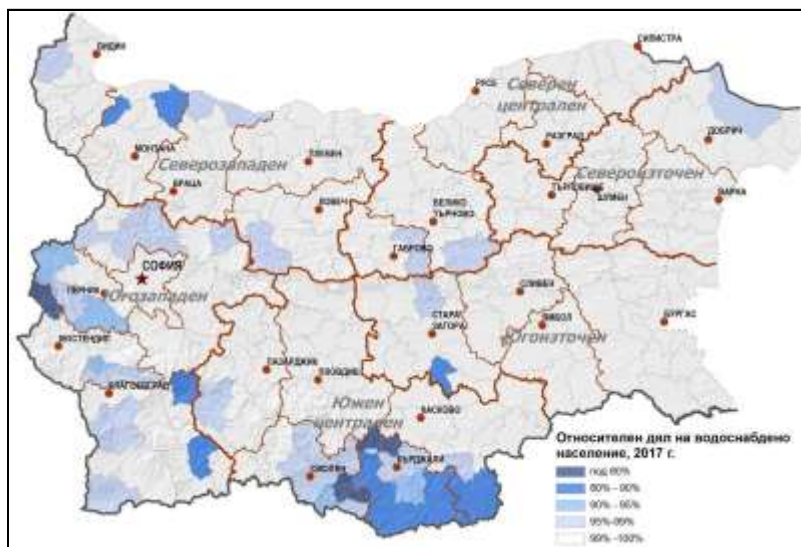
Водоизточникът (каптаж) за водоснабдяване на гр. Омуртаг е разположен на територията на община Котел, област Сливен - с. Кипилово. Загубите на вода по трасето от водоизточника до града и във вътрешната мрежа са значителни, поради което градът е на режимно водоподаване.

Основен проблем на водоснабдяването на гр. Омуртаг е изключително лошото техническо състояние на вътрешната водопроводна мрежа на града. Загубите са над 70%, което води до недостиг на питейна вода. Причините се дължат на скрити аварии, които възникват поради амортизирани тръби и високо налягане на определени места. С оглед свеждане до минимум загубите и подобряване на водоподаването с оптимално налягане се направиха необходимите проучвания за зонирание на града и реконструкция на вътрешната водопроводна мрежа. Изготвени са технически проекти за поетапна цялостна реконструкция на вътрешната водопроводна мрежа на гр. Омуртаг. При цялостната реконструкция на вътрешната водопроводна мрежа на града ще бъдат подменени около 28 хил. метра съществуващи тръби с тръби РЕНД – полиетилен висока плътност тип 100 и около 15 хил. метра тръбни сградни отклонения или общо 43 000 метра. За изпълнението на изготвените проекти са необходими около 15 млн. лв.

В област Търговище 99,9% от населението е свързано с общественото водоснабдяване, 18,1% от населението е с режим на водоснабдяване, населението свързано с ПСОВ е 44,5%, а свързаното с обществена канализация е 56,0%.

Тревожен е проблемът „режим на водоснабдяване”, защото силно влошава качеството на живот на населението. За периода 2013-2017 г, населението с режим на водоснабдяване в Североизточния район нараства от 2,3% до 3,0%. Особено се откроява област Търговище с почти една пета от населението с режим на водоснабдяване, при това продължаващ през целия наблюдаван период, с което областта запазва третото си място за страната по най-висок процент население с режим на водоснабдяване.

Фигура 20: Водоснабденост на населението

Източник: НСИ, обработка на данни, НЦТР

През годините режимът на водоснабдяване в териториален план не се изменя особено, което подсказва за постоянно действащи причини - недостиг на ресурси, поради неизградени водоизточници и/или резервоари за вода или висока степен на амортизираност на водопроводната мрежа и големи водни загуби.

Дълготраен е проблемът с режима на водоснабдяване в община Омуртаг, в която две пети от населението, живеещи в 23 населени места са със сезонен режим на водоснабдяване, а град Омуртаг - с целогодишен режим.

Освен непрекъснатост на водоподаването, от първостепенно значение за общественото здраве и качеството на живот на населението, е осигуряването му с безопасна и съответстваща на нормативните изисквания питейна вода. По отношение на качеството на питейната вода в по-големите водоснабдителни системи, България заема добра позиция при сравнение с другите европейски страни.

Постигнати нива за качество на ВиК услугите от ВиК операторите в област Търговище. Ниво на покритие с водоснабдителни услуги – 99,98%; Качество на питейната вода в големи зони на водоснабдяване – 99,9%; Общи загуби на вода във водоснабдителните системи – 60,05%; Ниво на покритие с услуги по отвеждане на отпадъчни води – 55,08%; Ниво на покритие с услуги по пречистване на отпадъчни води – 45,22%.

Отклоненията в качеството на доставяната питейна вода в много от случаите се дължат основно на липсата на пречиствателни съоръжения за питейни води (ПСПВ) и остарялата водопрепосна мрежа за повърхностните водоизточници; липса на санитарно-охранителни зони около водоизточниците или неспазване на режима на ограничения и забрани в тях, както и неефективна и непостоянна дезинфекция на водата поради липса на подходяща апаратура за правилно и непрекъснато дозиране на дезинфектантите. За качеството на доставяната питейна вода в СИР в големи зони на водоснабдяване, не се установяват сериозни отклонения. Остарялата, амортизирана и често авариреща водопроводна мрежа е причина не само за влошаване параметрите на

водните услуги (непрекъснатост на водоподаването и качество на питейната вода), но преди всичко за огромните загуби на вода, по който показател България е първенец в Европа.

В последните години загубите на вода при преноса до крайните потребители са средно около 60%, което се дължи основно на остарялата и амортизирана мрежа (при 88% от мрежата), изградена основно през 1960-те и 1970-те години. С оглед намаляване на загубите на вода е необходимо да се реконструират магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа. В района загубите на вода достигат 71%, най-висок показател за цялата страна.

Констатираните загуби на вода са изключително големи и се дължат основно на физически течове – както видими, така и скрити, както от водопроводната мрежа, така и по кранове, връзки, резервоари и в различните шахти. Големи обеми вода се губят също за изпразване и пълнене на водопроводната мрежа при аварии, поради факта, че тя е недобре конструирана и/или преоразмерена, а граничните кранове между хидравличните зони не работят достатъчно добре.

В община Омуртаг канализационна система има изградена само в град Омуртаг, с обща дължина 22 км. Съществуващата канализационна мрежа е смесена – заедно се събират и отвеждат битово-фекалните, производствено отпадните и дъждовните води. Изградена е от бетонови тръби, със степен на изграденост около 90%. Отпадъчните води се заустват в два водоприемника. Реките Ялъдере и Голяма река служат като естествени „стъпала“ за пречистването им. Пречиствателна станция за отпадъчните води (ПСОВ) не е изградена.

Изградеността на канализационната мрежа в България изостава несравнимо с водопроводната, изградена в страната. През 2017 г. само 76% от населението в България е обхванато от канализационни мрежи, а по-малко от две трети (63,4%) е обслужено с пречиствателни станции за отпадъчни води.

С най-оскъдно развита канализационна мрежа се оказва област Търговище, като той не се е променил през периода 2013-2017 г.

Показателите за пречистване на отпадъчните води са сходни с тези за отвеждането им. Североизточният е с показател (71.8%), по-висок от средния за страната (63.4%).

В България сега единствената законна алтернатива на централната канализация в страната е изграждането на водоплътни изгребни ями. Те осигуряват високо ниво на опазване на околната среда, ако редовно се изпразват и ако съдържанието им се транспортира и депонира в добре работещи пречиствателни станции за отпадъчни води. Изпълнението на това решение в стриктно съответствие с наредбите, също е свързано с много високи експлоатационните разходи.

4.3.Хидромелиорации

Хидромелиорацията в общината е свързана основно с използването на язовир Красноселци, който е частна държавна собственост стопанисван от Напоителни системи ЕАД. От него се напояват площи в селата Чернокапци, Обител, Церовище, Плъстина и с. Долна Рътлина.

Има и микрорязовири, като тези до гр. Омуртаг (1,24 млн м³ водна маса), с. Беломорци, с. Красноселци (3,16 млн. м³), с. Царевци, чиито води могат да се използват по-пълноценно.

4.4.Депона за твърди битови отпадъци

Общо образуваните битови отпадъци (по данни на НСИ) в Североизточния район се увеличават в периода 2011-2017 г. В област Търговище те са 35 хил. т. за 2017 г.

В областта са изградени и се експлоатират едно регионално депо в Омуртаг и общинско депо гр. Антоново, които отговарят на изискванията на Наредба №6 от 24.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци. Регионалното депо има издадени комплексни разрешителни и ежегодно се извършва контрол по изпълнение на условията.

При експлоатацията на „Регионално депо за неопасни отпадъци за Общините Омуртаг, Котел, Върбица и Антоново” се депонират биоразградими битови отпадъци, които генерират сметищен газ вследствие на разграждането на органичната материя от микроорганизмите. Свободното изтичане (неконтролируемо) на сметищен газ нанася значителни щети на околната среда, дължащи се на голямото количество отделян газ и неговия неблагоприятен състав от екологична гледна точка. От сметищния газ може да се получи задушаване, изсъхване на растения поради реакцията му с почвата, неприятна миризма. С проекта за закриване и рекултивация на клетка 1 на РДНО-Омуртаг се предвиждат технологични решения за улавяне и обезвреждане на сметищния газ от депото.

В резултат на периодичните проверки за измерване на дебита на биогаза и неговия състав от предварително определени кладенци през 2018 г. са установени следните емисионни прагове на замърсители:

Установени са превишения при някои от замърсителите - Метан и Амоняк. Операторът на Регионалното депо прилага мерки за предотвратяване и намаляване на неорганизираните емисии и интензивно миришещите вещества образувани от дейностите на площадката. Периодично работния участък на депото се запръстява с изкопани земни маси (почва и камъни) с цел намаляване на евентуални вредности. Районът около депото има естествен екран от дървесна и храстова растителност, която спомага за намаляване и предотвратяване на неорганизираните емисии и интензивно миришещите вещества. Стриктно се прилага и контрол за спазването на технологията на депониране на отпадъците.

Община Омуртаг депонира своите отпадъци на Регионално депо за неопасни отпадъци-Омуртаг, където се приемат и отпадъците на Община Котел, Община Върбица и Община Антоново. През 2019 г. са депонирани общо 9516,020 т отпадъци, като от територията на Община Омуртаг са 4265,21 т от които 41,42 т са събраните и извозени отпадъци по Кампания „Да изчистим България заедно”.

През годината от град Омуртаг са събрани и извозени 2941,54 т, а от населените места на Община Омуртаг са събрани и извозени 1323,67 т.

Сметосъбирането и сметоизвозването се осъществи със собствен ресурс на Община Омуртаг – 3 броя сметосъбиращи автомобили, 3 шофьори и 6 души работници, обслужващи техниката.

Почистването на обществените места се извърши от местни дейности по „БКС”.

Таблица 24: Количество на депонираните отпадъци в Регионално депо Омуртаг през 2018 г.

Замърсител	Годишно количество депонирани отпадъци [тон/година]	Емисионен фактор [кг/тон]	Количество замърсител [кг/година]	Емисионен праг [кг/година]	Надвишаване на емисионния праг [кг/година]
	A	EF	$E = EF * A$		
Метан (CH ₄)	8346,20	92,0	791844.0	100 000	691844
Въглероден диоксид (CO ₂)	8346,20	185,0	1592295.0	100 000000	НЕ
Амоняк (NH ₃)	8346,20	3,2	27542.0	10 000	17 542
Неметанови летливи органични съединения (NMVOC)	8346,20	0,04	334	100 000	НЕ

Източник: Община Омуртаг

С оглед лошото техническо състояние и острата необходимост от подновяване, през третото тримесечие на 2019 г. се закупиха 56 бр. съдове тип „Бобър” и 109 броя тип „Мева”. С тях се подновиха съдовете в най-лошо състояние в гр.Омуртаг. Извърши се и ремонт на 60 броя съдове за битови отпадъци тип Бобър.

Кметовете на всички населени места в община Омуртаг са оправомощени за изпълнението на чл.15, ал.1, т.3, т.5 от Закона за опазване на околната среда, чл.19, ал.1, ал.2, ал.3, т.3, т.15 от Закона за управление на отпадъците. Оправомощени са и за изпълнението на Наредба за управление на отпадъците в община Омуртаг и Наредба №1 за поддържане и опазване на обществения ред. С регулярни писма и заповеди се напомня на всички кметовете за задълженията им по цитираните закони и наредби с цел предприемане на незабавни действия за изчистването им от отпадъци.

Таблица 25: Количество отпадъци по проект Омуртаг за период Януари 2018-Януари 2019

No	Проект	Сортиране на разделно събрани отпадъци				
		Цвят	Месец	Придобит отпадък бруто (кг)	Количество отсортиран отпадък (кг)	Количество отпадък за депониране(кг)
1	Омуртаг	Син	Януари, 2018	480	340	140
2	Омуртаг	Жълт	Януари, 2018	340	200	140
3	Омуртаг	Син	Февруари, 2018	420	290	130
4	Омуртаг	Жълт	Февруари, 2018	720	430	290
5	Омуртаг	Син	Март, 2018	340	240	100
6	Омуртаг	Син	Април, 2018	380	270	110
7	Омуртаг	Жълт	Април, 2018	500	310	190
8	Омуртаг	Зелен	Април, 2018	2 500	2 500	0
9	Омуртаг	Син	Май, 2018	180	120	60
10	Омуртаг	Жълт	Май, 2018	240	160	80
11	Омуртаг	Син	Юни, 2018	440	310	130
12	Омуртаг	Син	Юли, 2018	440	315	125
13	Омуртаг	Жълт	Юли, 2018	480	315	165
14	Омуртаг	Син	Август, 2018	640	460	180
15	Омуртаг	Жълт	Август, 2018	660	430	230
16	Омуртаг	Син	Септември, 2018	560	410	150
17	Омуртаг	Жълт	Септември, 2018	540	350	190
18	Омуртаг	Син	Октомври, 2018	720	520	200
19	Омуртаг	Жълт	Октомври, 2018	560	370	190
20	Омуртаг	Син	Ноември, 2018	360	260	100
21	Омуртаг	Жълт	Ноември, 2018	320	210	110
22	Омуртаг	Син	Декември, 2018	300	220	80
23	Омуртаг	Жълт	Декември, 2018	200	130	70
			Общо	12 320	9 160	3 600

Източник: Община Омуртаг

Чистенето на отпадъци по населените места в община Омуртаг е непрекъснат процес с оглед недопускане образуването на незаконни сметища. Почистването се извършва, както от назначени работници към звено чистота на общината така и от назначените по програмите за временна заетост.

Продължава изпълнението на договора с „Екопак България” АД, който беше подписан на 27.01.2017 г. за изграждане и обслужване на система за разделно събиране на отпадъци от опаковки.

Изпълнява се и Програмата за разделно събиране на отпадъци от опаковки в цветни контейнери на територията на Община Омуртаг за 2017-2019 г. подписан на 15.05.2017 г. между Община Омуртаг и „Екопак България” АД. Годишният отчет на фирмата за 2019 година относно количествата разделно събрани отпадъци е 15050 кг.

Същевременно се провеждат разяснително-информационни кампании сред жителите чрез разпространяване на информационни листовки и лични срещи с гражданите.

Системата за разделно събиране на отпадъци се осъществява със сини, жълти и зелени пластмасови контейнери тип „ИГЛУ”, с общ обем на разположените контейнери в една точка от 4 500 литра, както следва:

43 бр. сини контейнери тип „ИГЛУ” с обем 1500л.

43 бр. жълти контейнери тип „ИГЛУ” с обем 1500л.

43 бр. зелени контейнери тип „ИГЛУ” с обем 1500л.

Съгласно чл. 23 от Наредбата за опаковки и отпадъци от опаковки, на всеки 400 жители се осигурява една трицветна „точка”, като за населението на Община Омуртаг от общо 19033 жители по данни от ГРАО се осигуряват общо 129 контейнера с общ обем 193 500.

Населените места, в които са разположени съдовете за разделно събиране са: гр. Омуртаг и селата: Беломорци, Врани кон, Звездица, Камбурово, Обител, Плъстина, Церовище.

Видно от таблицата, през 2018 г. в контейнерите за разделно събиране (сини и жълти) са постъпили общо 12 320 кг отпадъци, от тях 3 160 кг (25,6%) са върнати за депониране в Регионално депо – Омуртаг като неподходящ отпадък т.е. 3 160 кг отпадъци са неправилно изхвърлени в съответния контейнер. Това показва, че кампанията за информиране на гражданите и фирмите трябва да продължи и през следващите години.

Същевременно над 9 160 т отпадъци не са депонирани в Регионалното депо за отпадъци, благодарение на въведената система за разделно събиране. Това е довело до икономия на финансови средства за отчисления по чл.60 и чл.64 от ЗУО в размер на 485,48 лева,

4.5.Енергийна инфраструктура

Общата дължина на електропроводите 400 kV на територията на СИР е 349.2 km, а на 220 kV – 267.7 km.

По-пряко отношение към електрозахранването на общините и населените места в района има мрежата електропроводи 110 kV и нейната пространствена организация. В зависимост от съсредоточието на товари са определени местоположението, броя и

разполагаемата мощност в подстанциите и в повечето случаи във всяка община има захранваща подстанция 110/20 kV.

Наличието на районна подстанция 110/20 kV на територията на дадена община повишава качеството и сигурността на електрозахранване и позволява по-големи възможности за икономическо развитие. Подстанциите работят в общ режим на работа, като най-често всяка от тях е свързана посредством електропроводи 110 kV със съседни подстанции в други общини, което при необходимост позволява превключване в аварийен режим и повишава сигурността на захранване.

На територията на област Търговище няма изградени ТЕЦ или ВЕЦ. Източник на електроенергия е общата електроенергийна система на страната, посредством районните трансформаторни подстанции 110/20 kV, разположени в местата, съсредоточаващи основните товари. Община Търговище получава захранване на 110 kV от изградените в град Търговище подстанции (п/ст) - п/ст Търговище1 и п/ст Търговище2, п/ст Хан Крум е заводска. Общините Попово и Омуртаг също получават захранване на 110 kV посредством едноименните подстанции - п/ст „Попово” и п/ст „Омуртаг”.

Фигура 21: Електропреносна система на Р България

Източник: Електроенергиен системен оператор

Общините без подстанции 110/20 kV са с по-ограничени възможности за икономическо развитие, като на територията на СИР това са: Аксаково, Ветрино и Суворово (област Варна), Венец, Върбица, Никола Козлево и Хитрино (област Шумен); Антоново и Опака (област Търговище).

Източник на електроенергия за община Омуртаг е общата електроенергийна система на страната, посредством районната трансформаторна подстанция 110/20 kV - п/ст „Омуртаг”, разположена в общинския център, съсредоточаващ основните товари. Подстанцията има връзки на 110 kV с п/ст „Търговище 2” и п/ст „Котел”.

Двустранното включване на п/ст „Омуртаг” в електроенергийната система на страната повишава сигурността на електроснабдяването при аварийни ситуации, като дава възможност за резервно захранване.

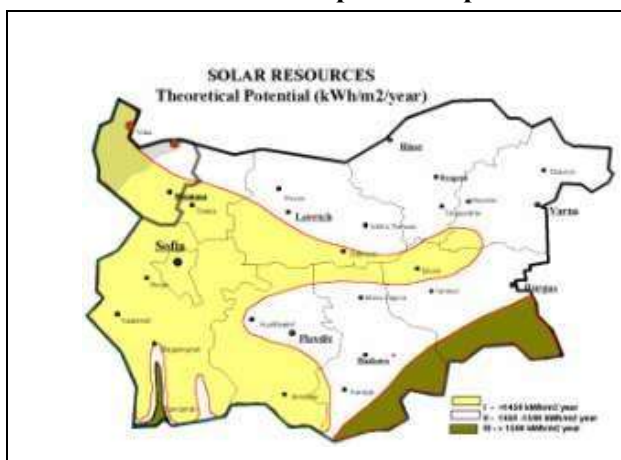
Таблица 26: Електроенергийна инфраструктура в общините от област Търговище

Община	Подстанция 110/20кV (наименование)	Мрежа СН (км)	ТП (брой)	ТП (кVA)
Търговище	„Търговище 1”	978,6	278	103 914
	„Търговище 2”			
Омуртаг	„Омуртаг”	290,2	115	24 096
Антоново	-	211,8	87	17 633
Опака	-	85,5	46	9 500
Попово	„Попово”	482	210	97 200

Източник: Енерго Про

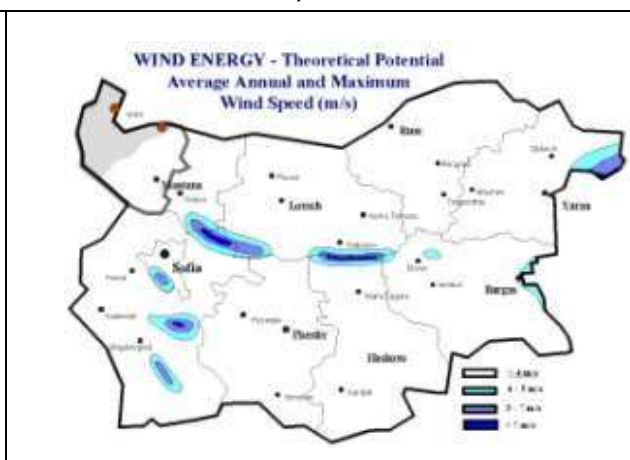
Всички населени места от общината са електрифицирани, като селата се електроснабдяват от въздушни изводи 20 кV. Изградената в общината електроразпределителна мрежа средно напрежение /СН/ е с дължина 290 км. Изградените трансформаторни постове за битови, стопански и обществени консуматори осигуряват захранването на мрежата ниско напрежение. Общият им брой е 115, с инсталирана мощност 24 мVA.

Фигура 22: Райониране на страната по възможност за използване за използване на вятърната енергия

Източник: АУЕР

Фигура 23: Райониране на страната по възможност за използване на слънчевата енергия

Бъдещото развитие на общината ще наложи разширяване на електроразпределителната мрежа и изграждане на нови трафопостове за задоволяване потребностите от нарасналите товари.

За производството на алтернативна електрическа енергия в страната се използват водна, вятърна и слънчева енергия, в зависимост от специфичните природни условия за всеки район.

Бедните водни ресурси не са предпоставка за изграждане на водноелектрически централи - в област Търговище няма изградени ВЕЦ.

В област Търговище възможностите за усвояване на слънчевата енергия са по-благоприятни, в сравнение с вятърната.

Таблица 27: Изградени мощности по видове ВИ по общини в област Търговище към 30.06.2018 г .

Община	ВЕЦ Мощност МВт	ФТЕЦ Мощност МВт	ВяЕЦ Мощност МВт	БиоЕЦ Мощност МВт	ВИ общо брой	ВИ общо Мощност МВт	Плътност МВт/ 1000km ²
Антоново		0,3			9	0,4	0,78
Омуртаг		0,3	0,8		12	1,0	2,61
Опака		0,3			3	0,3	1,80
Попово		0,3		0,9	10	1,1	1,36
Търговище		1,4	0,5		8	1,9	2,25
Област Търговище	0,0	2,6	1,3	0,9	42	4,8	1,74

Източник: ЕСО

В община Омуртаг са изградени: ФТЕЦ Мощност МВт – 0,3; ВяЕЦ Мощност МВт – 0,8; ВИ общо брой -12; ВИ общо мощност МВт – 1,0 и Плътност МВт/ 1000km² – 2,61.

Дванадесет от централите на ВЕИ са изградени в община Омуртаг, с обща мощност 0,945 мW.

ВТЕЦ „Калето”, с мощност 750 kW използва енергията на вятъра и е изградена през 2006 г.

През 2011 г. е изградена ФТЕЦ „Церовище”, на слънчева енергия, чиято мощност е 75 kW, а през 2012 г. са изградени още 4 по-малки ФТЕЦ.

Общо прилаганите мерки за енергийна ефективност са замяна на ел. енергия и течните горива с газификация на бита и фирмените енергоемки мощности. За сградите и промишлените цехове с голяма осветителна мощност се внедряват енергоефективни системи на осветление, включващи както осветителни тела с добри показатели, така и системи за автоматизирано включване и изключване съобразно нуждите. За отоплителните системи с по-голяма мощност се инвестира в терморегулиращи устройства с цел оптимизиране на отоплителните режими.

В сферата на бита и услугите се препоръчва увеличаване дела на газифицираните жилища, което трябва да бъде съпроводено с подобряване на топлоизолацията на дограми, стени, подове и тавани. Наложително е да се стимулира ползването на енергоспестяващи лампи в бита. Санирането на стари сгради е енергийно ефективна мярка със значителен потенциал, но са необходими големи инвестиции, които се възстановяват дълги години. Затова трябва да се популяризират по-лесно изпълними енергоспестяващи мерки - подмяна или уплътняване на дограма, топлоизолации на под, таван, еркери и други.

Изводи:

Като цяло електроразпределителната система е реконструирана и поддържана на добро равнище с повишени механични и електрически параметри, резултат на което са значително спадналият брой аварии и смущения. Бъдещото развитие на общината ще наложи разширяване на електроразпределителната мрежа и изграждане на нови трафопостове за задоволяване потребностите от нарасналите товари.

Предвижданите за изграждане нови централи на ВЕИ в община Омуртаг ще допринесат за оптималното използване на енергийните ресурси, предоставени от възобновяеми енергийни източници като средство за достигане на устойчиво енергийно развитие и минимизиране на вредните въздействия върху околната среда от дейностите в енергийния сектор.

През територията на област Търговище минава северният клон на националната газопроводна система, като в Търговище и Попово са изградени газоразпределителни станции (ГРС) за промишлено газоснабдяване на по-големи обекти, голяма част от които вече не работят. Община Омуртаг не е газифицирана.

4.6. Комуникационна инфраструктура

Информационните и комуникационни технологии са един от водещите фактори за изграждане на конкурентоспособна икономика, основана на знанието и иновациите, за иновативно и приобщаващо информационно общество, осигуряващо високо качество на живот на гражданите. Ефектите и въздействието от развитието и широкото прилагане на ИКТ обхващат всички социално икономически сектори.

За област Търговище: достъп на домакинствата до интернет през 2013 г. – 29,4%, през 2018 г. – 65,7%, напредък – 36,3%. Лица регулярно използващи интернет: 2013 г. - 33,0%, 2018 г. - 56,9%, напредък – 23,9%.

Във всички области в района достъпът до интернет се подобрява с темпове, по-високи от средните за страната, но най-впечатляващо е подобряването в област Търговище, където темпът е два пъти по-висок.

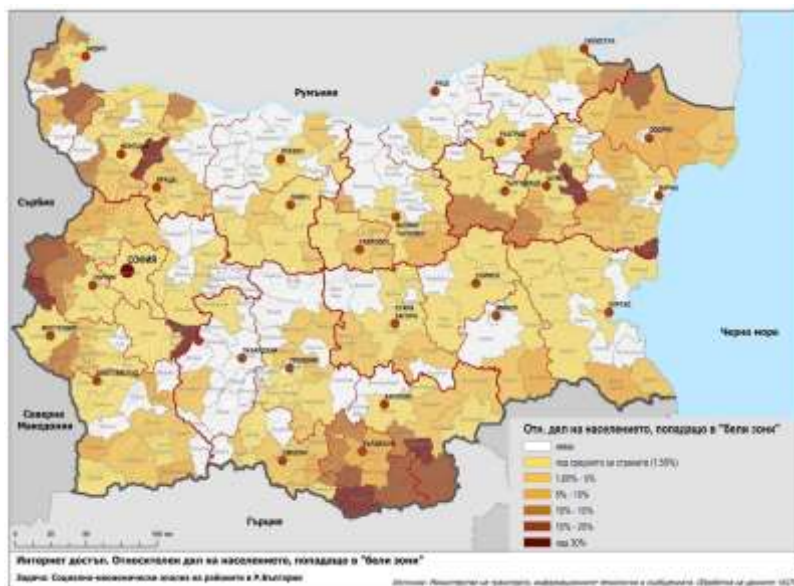
Широколентовото покритие в България е над средните стойности за ЕС, но се наблюдава дисбаланс между гъсто населените места и слабо населените места. По данни на НСИ, през 2018 г. 71,5% от домакинствата в страната имат широколентов достъп до Интернет, като за градовете тази стойност е 75,7%, а за селата - 58%.

Класификацията на Европейската комисия в „Насоки на Общността за прилагане на правилата за държавна помощ във връзка с бързото разгръщане на широколентови

мрежи” (Насоките на ЕК), дефинира три типа райони в зависимост от вече съществуващото равнище на ширококоловтов достъп, а именно:

- „Бели райони“ - насърчаване на целите за регионално сближаване и икономическо развитие — без инфраструктура за ширококоловтов достъп или без вероятност такава да бъде развита в период от три години, поради което е необходима държавна подкрепа.
- „Сиви райони“ - необходимост от по-подробна оценка при наличие само на един доставчик на ширококоловтов достъп в района, което се отразява на качеството на услугата, нарушава се пазарната динамика и ефективност.
- „Черни райони“ - не е необходима държавна намеса - два или повече доставчика на ширококоловтов достъп, услугите се предоставят при конкурентни условия, ограничени възможности за държавна намеса.

Фигура 24: Относителен дял на населението, попадащо в „бели“ зони

Източник: Социално-икономически анализ на районите в Р. България, 2019 г.

В община Омуртаг над 10 % население попада в бялата и в сивата зона.

4.7.Производствена инфраструктура

Пространственото разпределение на икономиката в общината се отличава с висока концентрация на стопански субекти в общинския център – гр. Омуртаг.

В структурата на промишлеността, в контекста на Търговищка област, Омуртаг се определя като община с ниска степен на промишлено развитие. Водещи са: производство на текстил, текстилни изделия и трикотаж, производство на хранителни продукти, напитки, дървообработване, производство на изделия от каучук и пластмаса, машиностроене („ОК ОЛИМП” ЕООД), производство и разпределение на

електроенергия, газ и вода, доставяне на вода, канализационни и други услуги и строителство.

4.8.Поземлени ресурси

По данни на областна дирекция „Земеделие” гр. Търговище площите със земеделско предназначение в община Омуртаг през 2019 г. са в размер на 246 545 дка, разпределени както следва: ниви 165 400 дка - 67,1%; трайни насаждения 13 081 дка - 5,3%; ливади и пасища 68 064 дка - 27,6%.

Фигура 25: Площи със земеделско предназначение в община Омуртаг, 2019 г.

Източник: Областна дирекция “Земеделие” гр. Търговище

Веднага трябва да отбележим, че реално използваната за земеделски нужди земя, попадаща в така наречения слой „Площи подходящи за подпомагане”, т.е. отговарящи на изискванията за добро земеделско състояние са около 2/3 от площите със земеделско предназначение, като те включват обработваеми земи, трайни насаждения, ливади, мери и пасища, поддържани съгласно изискванията на ЕС.

Като цяло агроекологичният потенциал на територията на общината може да се оцени като благоприятен за специализация в земеделско производство на култури, които имат по – развита коренова система (ръж, овес, картофи и др.) и са способни да извличат необходимите им хранителни вещества от послабо запазен субстрат.

4.9. Горски фонд

Основните насоки за развитието на държавните горски територии се определят от горскостопанския план (лесоустройствения проект) на стопанството. Той дава насоки за по-нататъшното стопанисване на всяко отделно насаждение и общо за ловното стопанство с оглед да се постигне максимален качествен и количествен ефект от стопанската дейност, както и гледна точка на дървопроизводството, а така също и

увеличаване на биологическата устойчивост на насажденията и използване на всички останали полезни функции на гората.

Природните дадености на общината и района благоприятстват развитието на дивечовия състав на територията на стопанството.

Развитието на горския сектор в ТП ДГС „Омуртаг”, в частност на община Омуртаг – стопанисването и ползването на горите е неразделно свързано с опазването на биологичното разнообразие и защитените територии и зони, в изпълнение на принципите на стандарта за сертификация управлението на гори по схемата на FSC.

Основните проблеми за подобряване на горския сектор са свързани с трудности при управлението на горския фонд поради ограничените налични ресурси за лесовъдни мероприятия, ниското ниво на защита от пожари и други бедствия и лошото състояние на горските пътища.

4.10. Урбанизация и устройствено планиране на територията

Функционално-йерархичната структура на мрежата от населени места в Североизточния район се характеризира с един изявен център в лицето на град Варна. Населението му към 31.12.2019 г. е 335 854 души и е третият по население град в България след София и Пловдив. В пространствено отношение, три от областните градове (Варна, Шумен и Търговище) формират една ос, ориентирана изток – запад. Районът получава силен тласък на развитие по тази ос. Тя е много активна и поради установяването ѝ в исторически план, правейки връзката София-Варна и поради изграждането на бързата автомобилна връзка Варна – Шумен, част от АМ „Хемус“.

Съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) в Североизточния район са определени и налични градове центрове от следните йерархични нива.

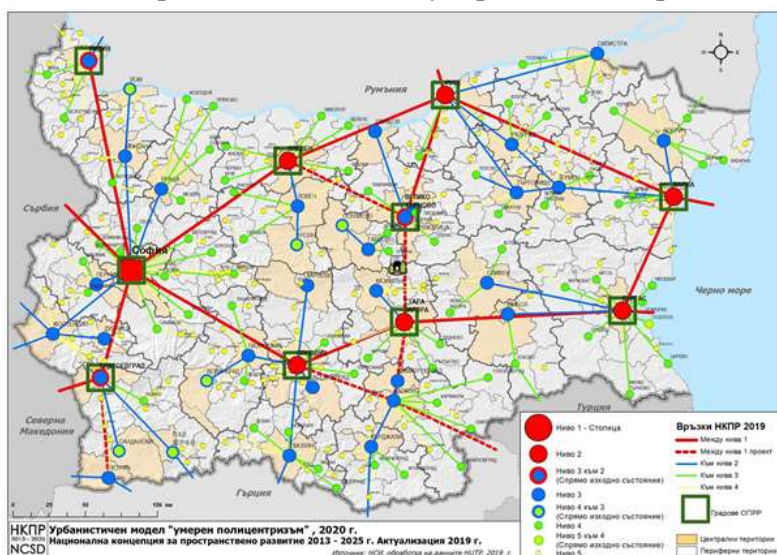
Фигура 26: Йерархична система от градове-центрове

Сред градовете от четвърто йерархично ниво попада и рад Омуртаг (7 079 д). Тези градове са центрове, предлагащи работни места и основни услуги със значение за

собствената си и съседните по-малки общини. Те са избрани с оглед подходящото им местоположение в територията на областите, демографската им големина, наличните им функции с надобщинско значение в сферата на икономиката, социалната сфера, образованието, културата, въпреки занижените им социално-икономически показатели. Запазването на позициите и утвърждаването на тези градове като центрове от четвърто йерархично ниво е ключов фактор за задържането на населението във вътрешните и външните периферни части на района, предлагайки работни места и основни публични блага и услуги. Имайки предвид това, следва да се предвиди подкрепа за най-уязвимите, но пространствено значими градове като град Омуртаг. В област Търговище проявеният модел е „умерен полицентризъм“. Там населението на областния център е 58,4% от градското население към 31.12.2019 г. Останалите 41,6% са разпределени в четири града, като единият има население над 10 х. души (Попово), а другият между 5 и 10 хил. (Омуртаг).

Фигура 27: Общински центрове по йерархични нива. Урбанистичен модел „умерен полицентризъм“

Източник: НКПР Актуализация, 2019

Стратегическите насоки за териториално развитие в общината са свързани с реализирането на специфични цели и задачи в устройството на територията, което има за цел да постигне устойчиво и балансирано социално-икономическото развитие и ресурсните възможности.

Необходимо е интегриране на устройственото планиране с регионалното и секторните политики и планове, чрез териториално координиране на секторните политики, стратегии, планове и програми, имащи пряко или косвено отношение към пространственото развитие на община.

Стратегическите насоки за пространственото развитие обхващат разработването и актуализацията на системата от документи за пространствено развитие на национално, регионално и общинско ниво, определящи стратегията за интегрирано пространствено

развитие при отчитане на териториалния потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие.

Също така е нужно планиране, което да постигне устойчиво развитие на населените места чрез прилагане на интегриран подход за решаване на икономическите, екологичните, социалните и културните проблеми в общината и насочена концентрация на ресурси за трайно подобряване на средата и качеството на живот.

От значение за балансираното развитие на общината е и опазването на природното и културното наследство чрез добро управление, правилни политики и насочени инвестиции. Този компонент от пространствената структура показва идентичността на община и повишава конкурентоспособността ѝ.

Урбанизираните територии на общинския център се явяват основен носител на растежа в рамките на територията на общината, като той се отличава със сравнително повисоко ниво на динамика в развитието и свързаната с него изменчивост на пространственофункционалните характеристики на отделните урбанизирани територии.

В съответствие с основните национални и Европейски стратегически насоки за развитие през следващия програмен период, развитието на основните урбанизирани територии следва да се фокусира върху следните тематични направления:

- Условия за живот, бизнес и работа на местната общност в рамките на урбанизираната територия;
- Еколого-устойчиво и енергийно ефективно развитие на града и неговите функционални системи;
- Ефективна пространствена организация на територията и адекватно инфраструктурно осигуряване;
- Управление на града и прилежащата територия.

Предназначение на територията на Общината – съгласно императивите на чл. 7 от ЗУТ и чл. 4 от Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии, основното предназначение на териториите на една община определено с районните устройствени схеми и общите устройствени планове е структурирано в пет функционални насоки: устройство на урбанизираните територии (населени места и селищни образувания), устройство на земеделските, устройство на горски територии, устройство на защитени, устройство на нарушени територии за възстановяване, устройство на друг вид територии.

4.11.Изводи за инфраструктурното развитие

Общината има относително добра транспортна достъпност в регионален план посредством първокласния път I-4, който е част от международния път клас „В” – Европейски път E772. Трябва да се отчете фактът, че автомобилният транспорт е единственият вид, който осигурява бързо придвижване на жителите на общината. Останалите пътища, които са третокласни, са в добро състояние, като на места има нужда от рехабилитация.

Недостатъчно е нивото и степента на задоволеност на питейните нужди в общината, както и количеството за част от населените места. Налични са множество аварии и

разход на питейна вода поради факта, че водоснабдителната мрежа е остаряла и амортизирана. Недоизградена е и канализационна мрежа, липсата на ПСПВ и ПСОВ. Необходимо е да бъде преодоляна и ниската осигуреност до интернет достъп, което ще създаде предпоставка/възможност за ситуиране на нови производствени дейности и повишаване на информираността в общността.

В пространственото планиране и устройството на територията трябва да бъде изработен общ устройствен план на община Омуртаг, на които трябва да се основава бъдещото пространствено и социално-икономическо развитие на общината.

5. Екологично състояние на общината

5.1. Компоненти и въздействия на околната среда

Въздух. Целта на дейностите по опазване на околната среда е да се защити здравето на хората, животните и растенията, природните и културните ценности от вредни въздействия, както и да предотврати настъпването на опасности и щети за обществото при изменение в качеството на атмосферния въздух. Замърсяването на въздуха представлява една от основните екологични причини за редица сърдечно-съдови и дихателни заболявания. Липсата на пункт на Националната мрежа за контрол на качеството на въздуха на територията на общината не дава възможност да се осъществяват постоянни и системни замервания с цел осъществяване на целогодишен контрол на качеството на въздуха. Общината е обхваната за замервания от мобилни автоматични станции.

Стандартите за качество на въздуха се нарушават предимно в града, където източниците на замърсяване са свързани най-често с пътния трафик, промишлеността и др. Най-проблемните замърсители по отношение на човешкото здраве са фините прахови частици (ФПЧ10 и ФПЧ2.5) и озон (O₃), следвани от полицикличните ароматни въглеводороди и азотните оксиди (NO_x).

Основните източници на замърсяване на атмосферния въздух в общината с емисии на вредни вещества са някои от промишлените предприятия, работещи на територията на гр. Омуртаг. Източник на замърсяващи вещества в атмосферния въздух на град Омуртаг са предприятията: мандра „Дайъри продъктс“ ЕООД, мелница „Омуртаг“, „Хлебозавод“ (вече не функционира), кланица „Стезис“, бензиностанция и хотел „Интерпетрол“, и др.

Другите източници имат сезонен характер - отоплителни инсталации на обществени сгради, на промишлени предприятия, а също и битови отоплителни инсталации. Преминаването на отопление с твърдо гориво увеличава съдържанието на ФПЧ10 във въздуха през студеното полугодие.

Емисиите от подвижни източници включват основно отработени газове от моторните превозни средства. В тях понякога се съдържат наднормени концентрации от общите замърсители като прах, оловни аерозоли, серен диоксид, азотен диоксид, сероводород и др. Разглежданият подвижен източник (отрасъл „Транспорт“) допринася за 60% от емисиите на CO, около 25% от емисиите на CO₂, около 38% от тоталните емисии на NO_x. Бензиновите двигатели на МПС влияят върху замърсяването на въздуха с

приблизително 40% от емисиите на ЛОС. Типичен замърсител на атмосферния въздух от пътният транспорт са оловните аерозоли.

Неприятните миризми, като специфично замърсяване на атмосферния въздух са с основен източник торещата формирана около изходите на някои населени места. За гр. Омуртаг източник на неприятни миризми се явява заустването на отпадъчните води в регулационните граници на града. То е резултат от активно протичащите процеси на гниене на органичните вещества, съдържащи се в битово-фекалните води от канализационната мрежа.

В сравнение с другите райони на страната замърсяването на атмосферния въздух е по-ограничено.

Води. Липсата на пунктове за замерване качествата на водите на територията на община Омуртаг е основна причина за представителността на използваните за тази цел данни. Качеството на питейните води се изследва, както от „В и К” ООД гр. Търговище, така и от Регионална здравна инспекция – Търговище. Ежемесечните изследвания по физикохимични показатели в гр. Омуртаг и тримесечните в селата, показват че качеството на питейните води като цяло е добро.

Върху качествата на отпадните води в община Омуртаг, влияние оказват степента на изграденост и състоянието на канализационната мрежа, липсата на пречиствателна станция за отпадни води и дейността на основните замърсители на водните ресурси.

Съществуващата канализационна мрежа в град Омуртаг е смесена – заедно се събират и отвеждат битово – фекалните, производствено отпадните и дъждовните води. Към момента тя е със степен на изграденост около 90%. Отпадъчните води се заустват в два водоприемника. Реките Ялнъ дере, Голяма река и язовир „Ястребино” служат като естествени „стъпала” за пречистването им.

Не се установява промяна в състоянието на повърхностните води. Най-значимите замърсители на повърхностните води са: Млекопреработвателно предприятие – „Дайъри продъктс“ ЕООД в землището на с. Беломорци, общ. Омуртаг. След локални пречиствателни съоръжения отпадъчните води се заустват във воден обект – дере, приток на р. Ялнъ дере. Замърсяването се дължи на недобра ефективност на съоръженията за механично и биологично пречистване на отпадъчни води. Резултатите от водни проби на отпадъчни води показват превишение на показателите: неразтворени в-ва, БПК5, ХПК, общ азот, общ фосфор, мазнини, нефтопродукти и активна реакция. За констатираните замърсявания на воден обект, са съставени Актове за установяване на административно нарушение и издадени Наказателни постановления за налагане на еднократни имуществени санкции по „Закона за водите”. Депо за ТБО гр. Омуртаг – собственост е на Община Омуртаг, стопанисва се от фирма „МИТ И КО“ ЕООД.

Почви. На територията на Търговищка област се съхраняват големи количества негодни за употреба пестициди. Те са депонирани в Б-Б кубове и в централни складове. В областта съществуват един склад и 2 площадки с Б-Б кубове. В подлежащите на контрол и наблюдение складове и площадки не са констатирани замърсявания на почвената покривка.

В община Омуртаг- депо ТБО Омуртаг има 9 бр. Б-Б кубове, а наличните количества залежела пестициди са 15 300 кг, 7 800 л.

По отношение на потенциалните замърсители на почвите, проучванията в това отношение показват, че в община Омуртаг няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали (олово, мед, цинк, арсен, кадмий, никел, хром) и нефтопродукти. Възможно е частично локално замърсяване с нефтопродукти в района на бензиностанциите, намиращи се на територията на общината, но за това няма данни. Потенциално замърсени с олово са земи в крайпътните зони с ширина 15-25 м.

Основен замърсител на почвите с нитрати е неконтролираното използване на естествени и изкуствени торове за подобряване на техните качества. С възстановяването на частната собственост върху земята практиката по наторяване на почвите е протекла през различни фази: от предозирано и безконтролно към наторяване преобладаващо с естествени торове и в умерена степен с изкуствени. Няма конкретни анализи на почвени проби от района за замърсяване с нитрати.

Потенциални замърсявания на почвите с пестициди около 13 тона пестициди - негодни, с изтекъл срок на действие или с неустановен състав (тези пестициди вече са в ББ Кубове и се съхраняват в Регионалното депо).

На територията на общината няма заблатени почви. Орографските особености на района не благоприятстват ветрова ерозия, но създават условия за водна ерозия. Ерозираните площи, ровини, сипеи, и свлачища са разположени по стръмните и много стръмните терени. На много места се забелязват терени с нарушени почви, нелесопригодни площи обрасли с дървесна и храстова растителност – 7,5 ха, и напълно оголени площи – нелесопригодни голини, сипеи и скали – 39,6 ха.

5.2. Биоразнообразие и защитени територии

Национална екологична мрежа (НЕМ), Защитени територии (ЗТ) и Защитени зони (ЗЗ). Търговищка област е сред областите в страната с изключително нисък дял на обекти от Националната екологична мрежа. При среден дял за страната – около 35%, в област Търговище НЕМ покрива едва 8,36% от територията ѝ. По този показател областта е на последно място в СИР. Област Търговище е с най-нисък дял на защитени територии в страната – едва 0,09%, при национално ниво от 5,2%.

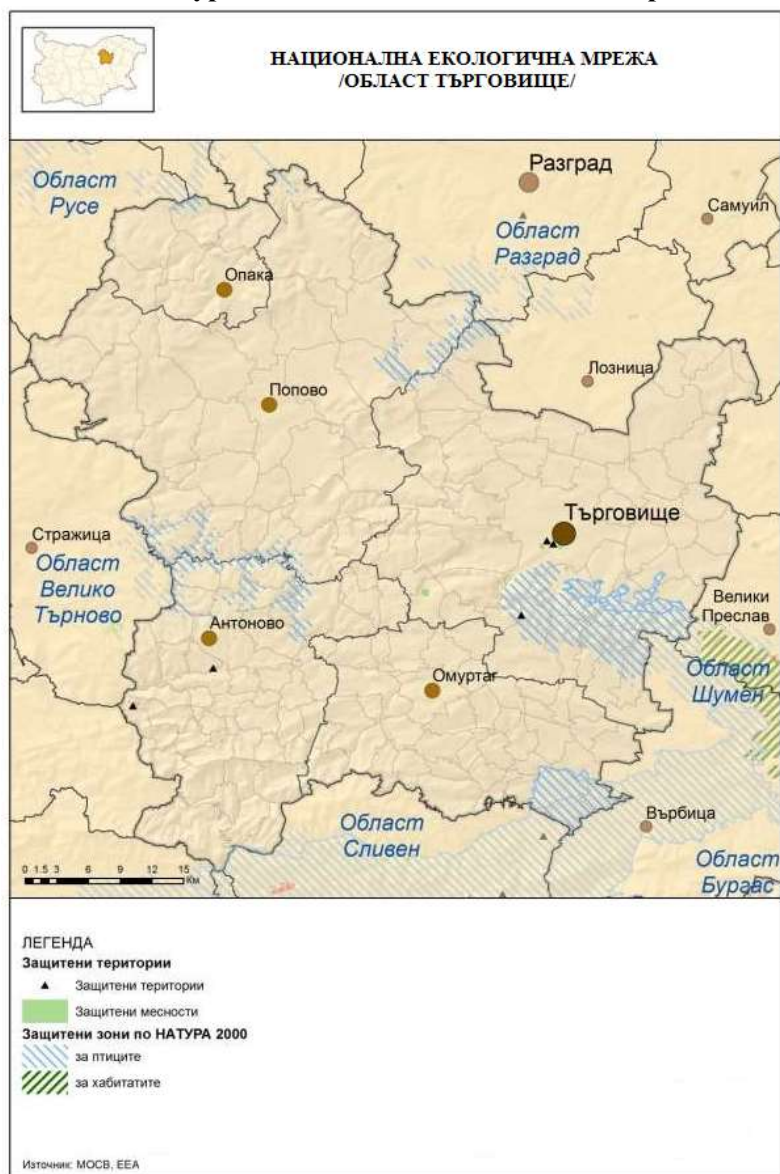
Областта притежава само защитени местности – 4 бр. и природни забележителности – 5 бр. Липсват резервати, поддържани резервати, природни паркове и национални паркове. Защитените територии са концентрирани само в две общини – Търговище и Антоново. На територията на Община Омуртаг няма обявени защитени територии или в процедура по обявяване съгласно Закона за защитените територии.

От обектите на НЕМ с най-голям дял са защитените територии по „НАТУРА 2000“ – 8,28%. В областта попадат части от общо 12 защитени зони, от които 9 по Директивата за хабитатите и 3 по Директивата за птиците. Защитена зона „Котленска планина“ е обявена и по двете Директиви. Освен като брой, защитените зони по хабитатите преобладават и по площ – 6,73% срещу 1,73% за защитените зони за птиците.

Във вътрешно регионален план, Търговищка област отново е на последно място с най-нисък дял на защитени зони. Всички общини са с наличие на защитени зони, които са

неравномерно разпределени. С най-големи площи е община Търговище с 13,37%, а с най-малки – община Опака с 1,67%. Защитените площи в община Омуртаг са 7,84%.

Фигура 28: Национална екологична мрежа

Обектите от Националната екологична мрежа (НЕМ) включват защитени територии и защитени зони (33). В обхвата на Община Омуртаг частично попадат следните защитени зони /33/ по смисъла на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР, ДВ бр.77/ 2002 г., изм. и доп.): BG 0002029 „Котленска планина” за опазване на дивите птици (обявена със Заповед № РД-910/ 11.12.2008 г. на Министъра на околната среда и водите, обн. ДВ / бр.15/24.02.2009 г., изменена и допълнена със Заповед № РД-72/ 28.01.2013 г. на МОСВ, обн. ДВ бр.10/ 05.02.2013 г.) и BG 0000117 „Котленска планина” за опазване на природните местообитания (приета от Министерски съвет с Решение № 661/ 16.10.2007 г., ДВ бр.85/23.10.2007 г.; изменено с Решение № 615/ 02.09.2020 г. на Министерски съвет, ДВ бр.79/ 08.09.2020 г.). Към момента 33 BG

0000117 „Котленска планина” не е обявена със заповеди с наложени режими и ограничения съгласно ЗБР.

Таблица 28: Площ на НЕМ по общини в област Търговище

Община	Обща площ защитени територии (с отчитане на припокриване) Natura 2000+ защитени територии		Обща площ на зони по Natura 2000 (с отчитане на припокриване)		Площ на зони SPA		Площ на зони SCI		Обща площ на защитени територии (с отчитане на припокриване)	
	кв.км	% от общината	кв.км	% от общината	кв.км	% от общината	кв.км	% от общината	кв.км	% от общината
Антоново	35,36	7,38	34,31	7,16	0,38	0,08	34,04	7,11	1,05	0,22
Омуртаг	31,4	7,84	31,4	7,84	31,4	7,84	0,37	0,09		
Опака	2,63	1,68	2,63	1,67			2,63	1,67	0	0,00
Попово	44,87	5,39	44,87	5,39			44,87	5,39		
Търговище	112,27	13,37	111,19	13,24	14,77	1,76	100,37	11,95	1,5	0,18

Източник: МОСВ и НЦТР

5.3. Акустична среда

В гр. Омуртаг – от 5 пунктове с наднормени шумови нива през 2014 г., през 2019 г. се увеличават с 1 бр. и стават общо 6 бр. Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива – дБв община Омуртаг: 6 под 58; 3 между 58-62; 6 между 63-67.

С най-високи шумови нива са пунктовете намиращи се на улици с интензивен трафик – ул. „Цар Освободител“ и ул. „Търновска“ (63 – 66 ДБА). При пунктовете, намиращи се в зони с промишлени източници не е установено превишение на допустимите норми. В жилищните квартали също няма превишение на нормите, тъй като те се намират в тихи и добре озеленени междублокови пространства. В зоните с лечебни заведения, паркове и санаториуми се превишават допустимите норми при МБАЛ и ул. „Пирин“.

Една от причините за увеличаване на шумът в града през последните години е цялостния ремонт на централната градска част, в резултат на което има постоянно пренасочване на транспортния поток; транзитното преминаване на тежкотоварни автомобили през някои централни улици; дейностите на търговски обекти и увеселителни заведения.

5.4. Зелени площи в населените места

Неотменен компонент при създаването на здравословна жизнена среда в населените места е изграждането на тяхната зелена система. Зелената система на община Омуртаг се състои от съществуващите и новопредвидените озеленени площи за широко и ограничено обществено ползване в урбанизираните територии, защитните и рекреационните гори (курортни гори и местности, горски паркове и зелени зони извън урбанизираните територии), горите и земите от горския фонд, попадащи в защитените

територии, обявени по реда на *Закона за защитените територии* и в защитените зони, обявени по реда на *Закона за биологичното разнообразие*.

Озеленените площи за широко обществено ползване са основа на зелената система на общината. Това са общоградските паркове, градските и кварталните градини и скверове, уличното озеленяване, защитни зелени пояси около водните обекти, озеленяването на сервитутните ивици на линейните съоръжения на техническата инфраструктура и др. Зелените площи за широко обществено ползване изпълняват много важна функция. Отделните зелени площи, в различните части на населеното място се свързват в единна зелена система, която обхваща целия град. Тя от своя страна има определено естетическо и климатично въздействие в рамките на населеното място. Зелените площи имат изключително важно значение за осигуряване на места за отдих и развлечения на населението, подобряване на градския климат, намаляване на шума, запрашеността и на вредните газове в атмосферата.

На територията на община Омуртаг има около 78 дка зелени площи, от които около 33 дка са на територията на гр. Омуртаг. В града те са разпределени по 3,93 м². на жител, а в селата от общината — по 2,94 м² на жител. Тези данни сочат, че съгласно застроителния план на общината количеството зелени площи е в нормите. Зелените площи в централната част на град Омуртаг са покрити главно с цветя, храсти и тревни площи. Уличното озеленяване на града е свързващо звено в зелената му система. От функционална гледна точка, уличното озеленяване обвързва всички елементи и зелени площи в една обща система от публични пространства и места за отдих.

Освен функционалният аспект, екологичната роля на уличните дървета е незаменима.

Тези насаждения са органически необходима съставна част от градския ландшафт и спомагат за създаването и поддържането на условия за една нормална, здравословна жизнена среда. В централната зона и в кварталите на град Омуртаг са засадени смесени широколистни дървесни видове, вкл. липи и тополи. Тополите са с изминала сечно зряла възраст. Те са крехки и при по-силни ветрове се прекършват големи клони, което представлява опасност за хората и имуществото. Необходимо е тяхната поетапна подмяна с подходящи видове.

Площите в централната част на общинския център са добре поддържани, за разлика от крайните жилищни райони. Причината са недостатъчното средства от общинския бюджет за озеленяване.

В град Омуртаг има оформен лесопарк „Кайника” с обща площ около 17 дка. Преобладаващата растителност в парка са тревни площи, иглолистни и широколистни горски видове.

Зелените площи за ограничено ползване формират най-широко застъпеното „изпълващо” озеленяване и създават най-разнообразна среда за спорт, забавления и рекреация. В тези площи се включват всички терени с дворно озеленяване, собственост на частните физически и юридически лица. Това са зелените площи във всички имоти с жилищна и обществено обслужваща функция. Тези терени представляват интерес, дотолкова доколкото изпълняват екологична функция и подобряват микроклимата. Особено важни за тази категория зелени площи са междублоковите пространства. Те отчасти компенсират, липсата на паркови площи за широко обществено ползване,

придават чувство за „машаб“ и изпълняват важни рекреационни функции за живущите в района.

Други зелени площи за ограничено ползване са тези в здравните и учебни заведения и зелените площи около обществените сгради. Това озеленяване изисква допълнителни мерки за изпълнение, за да достигне необходимото състояние.

5.5. Изводи и обобщения на проблемите, тенденциите и насоките за развитие в областта на околната среда

- Добро качество на атмосферния въздух;
- Неизградена канализационна система;
- „Умерено“ екологично състояние на водните ресурси в общината;
- Богато и съхранено биоразнообразие;
- Положителна тенденция свързана с въвеждането на домашно компостиране;
- Липса на система за разделно събиране на отпадъци в цялата община;

6. Административен капацитет

6.1. Структура на общинската администрация

От началото на третото хилядолетие, процесът на глобализация откри два стратегически вектора за бъдещото развитие на държавите и човешката цивилизация. Това са преходът към **индустрия 4.0** и **общество 5.0**. Тази перспектива формира качествено нова реалност, управлението на която изисква и съвършено нови кадри, с качествено различна подготовка в сравнение със сегашната. Новата реалност има и специфични регионални и локални измерения, т.е. тя ще влияе върху регионалната политика и местното самоуправление. Ключов инструмент на четвъртата промишлена революция е постигане на интегрална иновативност и интелигентна специализация на националната икономика, ефективно териториално ешелониране и управление на сложни системи, избор на оптимален мащаб за ефективна производствена дейност и постигане на регионална пространствена синергия. Прехода към Общество 5.0 най-общо се свежда до използването на такива модели за организация и управление на пространството, при които глобалните проблеми се трансформират и интегрират най-ефективно, оптимално на регионално и локално равнище. Основен критерий за оценка на извършваната трансформация следва да бъде повишаване на доходите и качеството на живота на човешките ресурси, увеличаване на средната продължителност на живота. Развитието на общините в България е силно зависимо от държавата. Централните органи управляват над 50% от разходите и около 60% от приходите на общините. Това означава, че в България местното самоуправление е с ограничени възможности. По своите функции, общините са най-малките единици и естествено „продължение“ на държавата, като изпълняват нейната воля, действат от нейно име и за нейна сметка. На общинско равнище, инициативите за промяна на качеството на живота на човешките ресурси, фактически са иззети от държавата, или централизацията на управлението на територията в страната е висока. Управлението на българските общини категорично изисква по-голяма свобода при избор на услуги от гражданите, които сега са им

предоставени; Рязко повишаване на участието на гражданите в разработването, приемането изпълнението, контрола и отчитането на местните политики.

Успешното местно самоуправление е резултат от доброто взаимодействие между неговите органи: общински съвет и кмет на община, които се еднакво отговорни пред своите избиратели за осъществяването на програмите и стратегиите за развитие на общината, както и решаване на всички проблеми от местно значение, делегирани им от държавата. Община Омуртаг разполага с добре изградена административна структура и има необходимия ресурс и капацитет за изпълнение на Плана за интегрирано развитие за периода 2021-2027 г.

Общинската администрация Омуртаг през 2019 г. има капацитет 127 (делегирани от държавата дейности) и 129 (местни дейности) щатни бройки. Кметът на общината се подпомага от трима заместник кметове, главен секретар, главен счетоводител, главен архитект, главен инженер, Старши експерт Отбранително мобилизационна подготовка и защита на класифицирана информация, Финансови контролори – 2 бр., звено за вътрешен одит в публичния сектор, 25 кметове на населените места и 15 кметски наместника. От ключово значение е квалификацията на служителите в администрацията.

Общинската администрация е структурирана в 4 дирекции които подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му и извършват дейности по административно обслужване на гражданите и юридическите лица:

- *Финансова политика и местни данъци и такси;*
- *Гражданска регистрация и административно правно обслужване;*
- *Икономическо развитие;*
- *Строителство и инвестиции.*

Общината има приет Устройствен правилник на общинска администрация.

Техническият капацитет на общината за изпълнение на нейните функции е на добро ниво. Общината разполага с необходимото технологично оборудване (компютри, принтери, скенери, телефони и др.)

Финансовия капацитет на общините в Р България се определя от методика разработена от Министерство на финансите и съдържаща основни финансови компоненти.

Таблица 29: Финансов капацитет на община Омуртаг в лв (2017-2019 г.)

Община Омуртаг	Дял на собствените приходи от общите постъпления	Дял на разходите за заплати и осигуровки в общите разходи	Дял на капиталовите разходи в общите разходи (инвестиционна активност)
	19,65 % - (3 103 255 лв.)	54,74 % - (8 645 976 лв.)	20,08 % - (3 172 079 лв.)

Източник: Община Омуртаг

По отношение на капацитета на общината свързан с реализирането на проекти с европейско или друго международно финансиране, община Омуртаг е изпълнила или е в процес на изпълнение на следните проекти по Оперативните програми за програмния

период 2014-2020 г.:

1. „Осигуряване на топъл обяд”, по ОП „ХОМП”;
2. „Обучение и заетост на млади хора”, по ОП „РЧР”;
3. „Помощ за независим живот”, по ОП „РЧР”;
4. „Учим творим и успяваме заедно”, по ОП „НОИР”;
5. „Активно включване на хора с увреждания и техните семейства за успешна реализация”, по ОП „РЧР”;
6. „Нова възможност за младежка заетост”, по ОП „РЧР”;
7. Регионални програми за заетост, МТСП (за 2020г. в процес на изпълнение)
8. „Рехабилитация на ул. „Цар Освободител”, по ОП „РСР” (в процес на изпълнение);
9. „Работа”, по ОП „РЧР”;
10. „Основен ремонт по енергийна ефективност на кметства Козма, Висок и Илийно“, по ОП „РСР” (в процес на изпълнение);
11. „Изграждане и оборудване на многофункционална спортна площадка на открито гр. Омуртаг“ по ОП „РСР” (в процес на изпълнение);
12. „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“- Компонент 2, по ОП „РЧР” (приключен);
13. „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“- Компонент 3, по ОП „РЧР” (в процес на изпълнение).
14. Проект: „Основен ремонт, реконструкция и основно обновяване - обзавеждане на Детска градина №2, находяща се в с. Камбурово, общ. Омуртаг, ул. „Палатица“ №7 по ОП „РСР“ (в процес на изпълнение).
15. „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“- Компонент 4, по ОП „РЧР” (в процес на изпълнение).

Устройство на територията

Община Омуртаг включва 41 населени места, от които един град.

Град Омуртаг има изработен и приет общ устройствен градоустройствен /ОГП/ план от 1990 г., който трябва да бъде актуализиран.

Подземен кадастър на гр. Омуртаг от 1995 г.

По-голяма част от населените места имат одобрени регулационни планове.

Кадастрална карта на гр.Омуртаг, кадастрални карти на землищата на населени места.

Общински бюджет

Омуртаг е община със слаби възможности за формиране на бюджет, който да дава възможности за провеждането на ефективна инвестиционна политика. Делът на собствените приходи през 2019 г. е около 20% и е с тенденция да се запази през следващите години, а приходите от делегираните от държавата дейности 80%. По този показател общината е под средното статистическо равнище на общините в страната.

Въпреки констатираните проблеми и незадоволителни резултати, анализът показва, че общината притежава добри потенциали за бъдещо развитие, които следва да се използват и насочват правилно.

Таблица 30: Бюджета на община Омуртаг за периода 2015 г. – 2019 г. (лв.)

Показател	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Първоначален план	12 590 223	12 628 400	13 343 000	16 554 776	18 062 957
Актуализиран план	13 846 016	14 170 310	16 067 173	19 307 206	20 645 169

Източник: Община Омуртаг

Община Омуртаг е с ограничен финансов капацитет и възможности за съфинансиране на проекти и самостоятелно изпълнение на дейностите, заложен в ОПР 2014-2020 г. са доста ограничени. Причината е в липсата на достатъчно собствени приходи в общинския бюджет.

Общината няма финансов капацитет за самостоятелно финансиране на проекти и дейности от Общинския план за развитие.

За изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг за 2021-2027 г. следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет - Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, програмите които ще бъдат открити през новия програмен период, Програми на българските министерства и други форми. Като алтернативи за съфинансиране на проекти могат да се ползват краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет.

Една от възможностите и публично-частното партньорство. То дава възможност за развитие на висококачествени и достъпни услуги от обществен интерес и насърчаване на частните инвестиции в строителството, поддържането и управлението на обекти на техническата и социална инфраструктура и в извършването на публични функции и дейности. ПЧП се урежда, чрез договор между публичния партньор Община и частния партньор — Инвеститор. ПЧП дава гаранции за защита на публичните активи и ефективно управление на публичните средства, като същевременно се създават работни места, генерират приходи и насърчава предприемачеството. Политиката за общински ПЧП се определя с Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг и Програмата за реализация на ПИРО, в която в самостоятелен раздел трябва да се включат общинските ПЧП и сроковете за изпълнението им,

За изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг 2021-2027 г. са важни и частните проекти и инвестиции на местния бизнес и НПО, които също създават условия за подобряване на средата и съживяване на района.

През Мандат 2015-2019 г. Общинският съвет се състои от 29 общински съветника, избрани от 3 политически партии. Общинският съвет се ръководи от председател и един заместник председател. Между заседанията на общинския съвет заседават 8 постоянни комисии по:

- ПК по „Финанси и бюджет“;
- ПК по „Постоянна комисия по транспорт и безопасност на движението“;
- ПК по „Здравеопазване“;
- ПК по „Местно самоуправление и нормативна уредба“;

- ПК по „Обществен ред, сигурност, заявления, сигнали, социална политика и правомощия по Закона за противодействие на корупцията и за Отнемане на незаконно придобитото имущество“;
- ПК по „Стопанска политика, земеделие, общинска собственост и териториално – селищно устройство“;
- ПК по „Инвестиционна политика, програми и проекти, обществени поръчки, енергийна ефективност и екология“;
- ПК по „Образование, култура, младежта, спорта и туризма“.

6.2. Граждански сектор

Гражданското участие на територията на община Омуртаг е сравнително добре застъпено. В общината са регистрирани общо 54 бр. неправителствени организации.

Таблица 31: Неправителствени организации в община Омуртаг

НПО Наименование на организацията на български	Адрес:	Година на създаване
1. Инициативен център Ювиги	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Тимок“ 1	2004
	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Тимок“ 1	
2. Асоциация на хора с онкологични заболявания – АХОЗ	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Искър“ 15 вх. В, ет. 2, ап. 4	2005
3. Център за обучение на специалисти в областта на телевизионното и филмово производство	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Стара Планина“ 1	2000
4. Герлово - сдружение с нестопанска цел	град Омуртаг, община Омуртаг, пл. „Независимост“ 1	1998
5. Надежда за спасение	гр.Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Генералска“ №28, вх.Б	2003
6. Младежки инициативи и дейности към гимназия Симеон Велчев – Омуртаг	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Генералска“ №7	2007
7. Европейски напредък за Омуртаг и Антоново	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Климент“ 8	2007
8. Младежко бъдеще за Европа	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Искър“ 15 вх. В, ап. 15	2008
9. Нов глас 2002	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Александър Стамболийски“ 2А	2002
10. Българска демократична младеж – Омуртаг	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „28 Януари“ 2	1990

11. Хан Омуртаг – 2000	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Александър Стамболийски” 2А	2000
12. Ловно - рибарско дружество - Хан Омуртаг – 2001	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Антим I-ви” 1	2001
13. Регионална асоциация на млеко и месо производителите	град Омуртаг, община Омуртаг, Индустриална зона, хотел „Замъка Интер”	2004
14. Регионална асоциация на млекопроизводителите	село Обител, община Омуртаг, ул. „Георги Димитров” 21	2001
15. Училищно настоятелство при Прогимназия „Акад. Даки Йорданов“	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Пирин” 12	2004
16. Училищно настоятелство при ПГ по ТЛП гр. Омуртаг	град Омуртаг, община Омуртаг, Индустриална Зона	2005
17. Училищно настоятелство при гимназия „Симеон Велчев“	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Генералска“ 7	2007
18. Футболен клуб „Герлово“	село Плъстина, община Омуртаг	2000
19. Сдружение спортен клуб по бадминтон и бадуг Хан Омуртаг	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Генералска“ 7	2005
20. Омуртаг - волейболен клуб	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Търновска“ №1	1999
21. Клуб по свободна и класическа борба и самбо - Кайника	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Тотлебен“ 20	1994
22. Спортен клуб по гимнастика и акробатика – Левски	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Генерал Тотлебен“ №20	1994
23. Боксов клуб – Омуртаг	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Генерал Тотлебен“ №20	1988
24. Обединен спортен клуб – Левски -	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Генерал Тотлебен“ №20	1993
25. НЧ „Христо Ботев“	село Долна Хубавка, община Омуртаг	1928
26. НЧ „Светлина“	село Зелена Морава, община Омуртаг	1927
27. НЧ „Възраждане“	село Първан, община Омуртаг	1927
28. НЧ „Шафак“	град Омуртаг, община Омуртаг, площад "Независимост" 1	2001
29. НЧ „Просвета“	село Долно Козарево, община Омуртаг	1997
30. НЧ „Христо Ботев“	село Веренци, община Омуртаг	1997
31. НЧ „Христо Ботев“	село Плъстина, община Омуртаг	1997

32. НЧ „Просвета“	село Змейно, община Омуртаг	1997
33. НЧ „Петър Берон“	село Пъдарино, община Омуртаг	1997
34. НЧ „Любен Каравелов“	село Горна Хубавка, община Омуртаг	1965
35. НЧ „Нова Светлина“	село Горно Новково, община Омуртаг	1997
36. НЧ „Светлина“	село Величка, община Омуртаг	1960
37. НЧ „Светлина“	село Зелена Морава, община Омуртаг	1997
38. НЧ „Възраждане“	село Първан, община Омуртаг	1997
39. НЧ „Култура“	село Обител, община Омуртаг	1997
40. НЧ „Култура“	село Обител, община Омуртаг	1997
41. НЧ „Кирил и Методий“	село Церовище, община Омуртаг	1977
42. НЧ „Братство“	село Беломорци, община Омуртаг	1997
43. НЧ „Иван Вазов“	община Омуртаг, село Презвитер Козма, ул. „Христо Ботев“ №20	1927
44. НЧ „Васил Левски“	село Угледно, община Омуртаг	1997
45. НЧ „Пробуда“	село Илийно, община Омуртаг, ул. „Бузлуджа“ №7	1918
46. НЧ „Възраждане“	село Звездица, община Омуртаг	1983
47. НЧ „Просвета“	село Птичево, община Омуртаг	1997
48. НЧ 4Отец Паисий“	град Омуртаг, община Омуртаг	1997
49. НЧ „Труд“	село Врани Кон, община Омуртаг	1972
50. НЧ „Светлина“	село Камбурово, община Омуртаг, ул. „Палатица“ №17	1968
51. НЧ „Просвета“	село Могилец, община Омуртаг	1939
52. НЧ „Св. св. Кирил и Методий“	село Бостан, община Омуртаг	1998
53. НЧ „Христо Ботев“	село Панайот Хитово, община Омуртаг	1997
54. Училищно настоятелство при Прогимназия „Акад. Даки Йорданов“	град Омуртаг, община Омуртаг, ул. „Пирин“ 12	2004
55. РОМАКТ		2020

Видно от таблицата, основната част от неправителствените организации на територията на общината са читалища, спортни клубове и поделения на БПЦ. Въпреки това, на територията на общината има регистрирани и НПО в различни сфери, младежки инициативи и др. Необходимо е да бъде оползотворен капацитетът на гражданския

сектор, като същият се привлече за активно участие в общинските дейности, както и при формулиране на политики и изпълнението им.

Общината е създала условия на публичност на дейността си, чрез подробна информация на официалния си интернет-сайт. Следва да се осъществява активен диалог с гражданското общество, с цел съвместни идеи и решения за подобряване на условията в общината и съвместни насочени усилия за постигане на целите и мерките, заложи в настоящия ПИРО.

7. Анализ на културно-историческото наследство

Културно-историческия потенциал на община Омуртаг се определя от няколко основни фактора: *Исторически места, събития и личности; Археологически находки и паметници; Архитектурно-строителни паметници; Етнография и фолклор.* В културата и традициите на населението от района тези четири фактора са неразделни компоненти от ежедневието и празничните ритуали на населението.

Археологически паметници от античността и средновековието от национално значение са:

Антично селище - с. Голямо Църковище, м. „Пупарлък“; Тракийски некропол – с. Камбурово; Римски кастел – с. Камбурово, м. „Табията“; Римска вила – с. Могилец; Късносредновековно селище и некропол – с. Могилец; Късноримска крепост – с. Врани кон; Ранно средновековна крепост – гр. Омуртаг.

Съществуват над 20 бр. надгробни и 2 селищни могили от национално значение, както и 2 крепости и 1 мост „Камера“ от местно значение: архитектурни, религиозни, етнографски обекти. На територията на общината има разнообразие от традиции, обичаи, празници и други събития които представляват интерес и могат да бъдат цел на посещение. Всички тези обекти и явления от природен и антропогенен характер трябва да се оценят и експонират за да бъдат достъпни. Тогава те ще се превърнат в туристически ресурс и ще бъдат цел на посещение.

Преобладаваща част от достигащото до наши дни недвижимо културно наследство е съхранено именно поради неговата отдалеченост, обособеност и в голяма степен - недостъпност и изолираност спрямо съвременното функциониращите урбанизирани, селскостопански и горски територии в общината.

Наличната база на НКЦ не е застрашена толкова от екстензивно развиващи се процеси на урбанизация, колкото от други съпътстващи процеси като демографска и икономическа криза и липса на основни документи, произтичащи от прилагане на специализираните закони или стратегически документи. Ето защо, задължително е тяхното създаване, и прилагане, след което ще започнат археологически и архитектурни обследвания и проучвания. В зависимост от резултатите на тези проучвания, следва да се предприемат мерки консервация и експониране на обектите и археологическите и архитектурни обекти и тяхното социализиране като значим елемент на културния туризъм в общата структура на зоната. Към обособените и отдалечените зони и отделни значими обекти на археологическото наследство с последващи устройствени мерки е необходимо да се осигури подходящ достъп (обслужващи пътища, екопътеки), а при доказана необходимост и посетителски центрове. Във

вътрешността на общината и свързаните с тях укрепления и могилни некрополи необходимата съпътстваща туристическа инфраструктура следва да се развива и в самите населени места, освен в гр. Омуртаг.

8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор 4.10

Община Омуртаг е създадена с указ № 2295/ ДВ брой 101/26.12.1978 г. които определя седалищата и състава на общините в Република България. През 1987 г. община (селищна система) Обител е закрыта и с Указ № 3005/ обнародван на ДВ, бр. 9.10.1987 г., и населените места (16 села), включени в състава и се присъединяват към община Омуртаг. Селищната мрежа в територията на общината се е формирала в зависимост от природните и теренни условия и с оглед развитието на поминъка на населението. Тя се състои от 42 селища, 1 града и 41 села.

Съгласно Наредба № 7 на МРРБ/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видови територии и устройствени зони селищата от община Омуртаг попадат в следните категории:

- в категорията „много малки градове” - гр. Омуртаг 7 079 жители;
- „средни села“ (с население от 1000 до 2000 жители) - 1 село (с. Камбурово);
- „малки села“ (с население от 250 до 1000 жители) - 20 села;
- „много малки села“ (с население до 250 жители) - 20 села.

Освен функционален, градът е и пространствен център. Като цяло селищната мрежа може да се определи като мозаечно-дисперсно разположена в територията.

Високият брой на населените места в общината, обуславя и високата стойност на показателя „гъстота на селищната мрежа” – $10,7/100 \text{ км}^2$ (при $7,2/100 \text{ км}^2$ средно за област Търговище и $4,8/100 \text{ км}^2$ за страната). Селищната мрежа е сравнително устойчива и равномерно развита, като общинският център е традиционен средищен център на селата от историко-географските области Герлово и Сланник.

По степен на урбанизация, община Омуртаг е на предпоследно място в областта с 34,9% градско население (на първо е община Търговище 65,6%) и много по-ниска от средната стойност за страната – 73,7% и средната стойност за областта – 54,1%. Това определя урбанистичната структура на общината като моноцентрична. Останалата демографска маса 65,1% е разпределена в сравнително равномерна мрежа от села.

Икономическият облик на селата е селскостопански, с подчертан самозадоволяващ се производствен характер. Като цяло, в селата липсват възможности за трудова заетост, обезпечаваша жизнената кариера на младите хора.

Структурата на първичния социален сервиз е почти огледален образ на тази категория селища и възрастовия профил на населението им. Само в 5 от общо 41 села има функциониращи училища. В повечето села няма лекарски практики. Центърът компенсира с пълен набор от добре развити услуги на селищно и общинско ниво.

В сравнителен план сред населените места по степента на развитост на селищните си функции се откроява общинският център гр. Омуртаг. Интегриращите му възможности са основно по линия на административните и някои от социално обслужващите му

функции - здравеопазване и социални дейности. По отношение на икономическите и на другите обслужващи функции и влиянието им върху останалите селища в общината гр. Омуртаг изпитва силното конкурентно влияние на гр. Търговище. Това е обективна даденост, която следва да се отчита при разработването на Плана за интегрирано развитие на общината.

По степен на благоустроеност, селата имат сходни характеристики – всички са електрифицирани и водоснабдени, но в тях липсва канализация.

Като пространствена структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана върху цялата територия на общината. Дисбалансът (поляритетът) се дължи на демографските и функционални характеристики. Общината има нужда от целево създаване на няколко допълващи центъра като с. Беломорци, с. Камбурово, с. Зелена морава, с. Обител.

Всички населени места на територията на Общината имат одобрени устройствени планове. Промените в общественно-икономическите условия от този период досега са оказали съществено влияние върху тяхната актуалност. Това наложи от 1999 г. Общината съвместно с Министерството на регионалното развитие да търси решения за изработването на нови кадастрални планове на всички селища от Общината. Липсата на достатъчно финансови средства е причина те да се изработят поетапно. За тяхното ефективно прилагане, съгласно ЗУТ и действащата нормативна уредба, е необходимо да бъдат изработени и планове за регулация.

Все още няма изработен цялостен цифров модел на кадастрални планове в Общината. Развитието на периферните територии чрез подобряване на инфраструктурата и социално-културната среда и („разхвърляне” на икономиката и в другите населени места следва да бъде отправната точка за преодоляване на тази тенденция.

Таблица 32: Брой на жилищните сгради в област Търговище, по общини

Общини	Общо	Вид на сградата			
		жилищна обитавана	жилищна необитавана	жилища за временно обитаване	жилища за колективно домакинство
Област Търговище	43 594	29 677	11 739	2 169	9
Антоново	3 883	2 333	1 501	49	-
Омуртаг	7 481	5 840	1 633	7	1
Опака	2 691	2 115	570	4	2
Попово	13 128	8 589	4 285	253	1
Търговище	16 411	10 800	3 750	1 856	5

Източник: НСИ

Количествените параметри на жилищния фонд в населените места от община Омуртаг по данни от преброяването на населението и жилищния фонд през 2011 г. включва 7481 бр. сгради и 9 178 бр. жилища.

Таблица 33: Основни характеристики на жилищата в община Омуртаг, брой

Общини Населени места	Жилища	Жилищни помещения		Полезна площ - кв.м.	
		общо	в т.ч. стаи	общо	в т.ч. жилищна
Търговище	65 056	246 273	200 358	4 655 708	3 502 331
Община Омуртаг	9 178	34 530	29 941	666 896	530 827
гр. Омуртаг	3 177	12 466	10 166	253 262	199 169
с. Беломорци	252	923	866	17 110	14 133
с. Българаново	96	367	345	6281	4 898
с. Великденче	124	498	430	9603	7 466
с. Величка	208	677	651	12 547	10 731
с. Веренци	172	675	591	12 398	10 057
с. Веселец	60	196	191	4 658	4 036
с. Висок	107	421	360	8 294	6 236
с. Врани Кон	280	1 030	959	20 597	17 751
с. Голямо Църквище	133	396	371	7 133	5 711
с. Горна Хубавка	160	715	612	9 695	6 630
с. Горно Козарево	90	333	294	7 732	6 502
с. Горно Новково	65	225	203	4 190	3 461
с. Горско Село	65	212	208	4 462	3 806
с. Долна Хубавка	102	341	332	6 448	5 254
с. Долно Козарево	154	525	455	12 194	9 413
с. Долно Новково	87	282	275	5 102	4 256
с. Звездица	233	865	705	15 471	11 692
с. Зелена Морава	233	1 016	891	19 694	16 243
с. Змейно	120	354	353	6 979	6 242
с. Илийно	176	652	602	12 921	10 793
с. Камбурово	392	1 627	1 307	27 152	20 026
с. Кестеново	124	397	274	8 629	5 440
с. Козма Презвитер	230	786	740	13 073	10 507
с. Красноселци	126	437	367	8 814	6 946
с. Могилец	135	447	415	9 296	7 502
с. Обител	279	975	853	19 988	17 039
с. Панайот Хитово	155	493	486	10 183	8 297
с. Паничино	91	264	252	4 773	4 092
с. Петрино	52	190	171	4 725	4 063
с. Плъстина	251	1 003	917	18 672	15 410
с. Птичево	123	380	377	6 159	4 838
с. Пъдарино	253	1 038	908	19 845	15 649
с. Първан	84	345	290	5 376	3 954
с. Росица	20	79	79	1 612	1 503

с. Рътлина	82	333	300	4 452	3 318
с. Станец	110	418	359	7 667	6 026
с. Тъпчилещово	69	198	193	3 589	2 867
с. Угледно	35	185	165	4 193	3 165
с. Царевци	58	211	205	4 044	3 401
с. Церовище	301	984	936	19 523	15 705
с. Чернокапци	114	571	487	8 360	6 599

Източник: Община Омуртаг

С наличния жилищен фонд и разполагаемата жилищна площ, отнесени към наличното население в общината е постигнат относително добър стандарт на обитаване във всички населени места. Качествените характеристики на жилищата по отношение на степен на благоустроеност за част от жилищата са с влошени параметри. Това се отнася за наличието на жилища, които са без баня и на такива, в които банята е извън жилищната сграда.

Таблица 34: Жилищни сгради по конструкция на сградите в община Омуртаг

Община	Общо	В това число		
		стоманенобетонни-едропанелни	стоманенобетонни-скелетни	масивни
Омуртаг	7 481	30	85	3 783

Източник: НСИ

Преобладаващата част от наличните жилища са частна собственост, т.е. собственост на частни физически лица. Преобладаващите типове пространствени структури на обитаване са: улично-кварталната структура с индивидуално застрояване, както и комплексно многофамилно застрояване, което се среща единствено в гр. Омуртаг. В селата основната жилищна единица е еднофамилна, ниско етажна в самостоятелен имот. Общият брой на жилищните сгради е 7 481, от тях стоманенобетонни и панелени 115 бр., масивни 3 783, други 3 583 бр.

Таблица 35: Състояние на жилищния фонд в община Омуртаг

Жилищен фонд		
Полезна площ	кв. м	672 513
жилищна	кв. м	534 630
спомагателна	кв. м	95 711
площ на кухни	кв. м	42 172

Източник: НСИ

В структурата на жилищата в общината преобладават многостайните (с 3 и повече стаи) жилища.

Жилищният фонд е изграждан съобразно потребностите на населението. Съпоставката на данните за броя на жилищните сгради и на жилищата в тях показва, че в общината преобладават еднофамилните жилищни сгради.

Друга съпоставка между данните за броя на жилищата и общата полезна площ на жилищата, която възлиза на 672 513 м² показва, че средната площ на 1 жилище е 73,3 м². Това е малко над средното за област Търговище 71,6 м². Около 94,5% от жилищните сгради в общината са построени в периода преди 2000 г., тоест необходима е модернизация на жилищния фонд, особено на панелното строителство.

Таблица 36: Брой на жилищните сгради по периоди на построяване в община Омуртаг

Община Омуртаг	Общо	Периоди на построяване							Непоказано
		до 1949	1950/ 1959	1960/ 1969	1970/ 1979	1980/ 1989	1990/ 1999	2000/ 2011	
Сгради	7 481	1957	1302	2124	987	702	281	128	-
Жилища	9 178	1993	1336	2364	1697	1285	371	130	2

Източник: НСИ

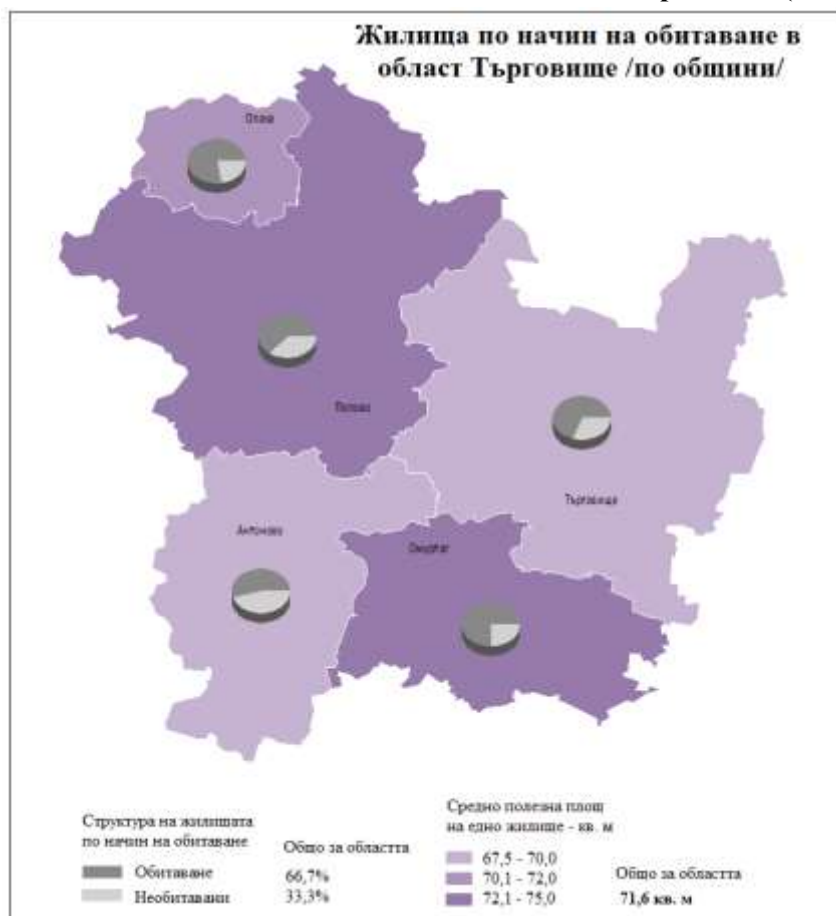
Съвсем естествено с най-много жилища разполага общинския център 1594 сгради (21,3%), следват селата Камбурово 391 (5,2%), Церовище 285 (3,8%), Врани кон 272 (3,6%), Обител 252 (3,4%), Беломорци 250 (3,3%) и Плъстина 244 (3,3%) жилищни сгради. В тези седем селища се намират 3288 сгради или 44,0% от жилищните сгради в община Омуртаг.

Значителен е броят на необитаемите жилища, чийто брой общо за общината възлиза на 1 633, което е 21,8% от всички налични жилища. Жилищата за временно обитване са едва 7 или 0,1%. Средно за област Търговище обитаемите жилища са 66,7% срещу 33,3% необитаеми.

По населени места броят на необитаемите жилища варира в твърде широки граници. Това на практика е свободен жилищен фонд, който при определени обстоятелства може да се използва по предназначение – или за постоянно обитаване, свързано с бъдещото развитие на туризма от лица заети в този сектор, или като второ жилище за хора от други части на страната. Най-много са необитавани жилища в гр. Омуртаг – 301 (18,4%), Церовище – 89 (5,5%), Величка – 68 (4,2%), Плъстина – 67 (4,1%), Обител – 66 (4,0%). Единствено в с. Тъпчилещово необитаемите жилища са повече от обитаемите 37, срещу 32.

По отношение на канализацията и водопровед много е малък процента на жилищата без канализация. Също е положението с жилищата без ел. енергия, тяхния процент е малък.

Фигура 29: Жилища по начин на обитаване в област Търговище (по общини)

Източник: НСИ

По общини с най-висок дял на жилища с наличие на компютър и достъп до интернет е община Търговище - съответно 39.4 и 36.5%. С по-нисък дял е община Омуртаг - 14.0 и 10.0%.

Таблица 37: Жилищни сгради по населени места и вид

Общини Населени места	Общо	Вид на сградата			
		жилищна обитавана	жилищна необитавана	жилищна за временно обитаване (вила)	жилищна за колективно домакинство
Общо за страната	206 0745	1 365 228	554 228	140 578	694
Област Търговище	43 594	29 677	11 739	2 169	9
Омуртаг	7 481	5 840	1 633	7	1
гр. Омуртаг	1 594	1 290	301	2	1
с. Беломорци	250	197	51	2	-
с. Българаново	96	79	17	-	-
с. Великденче	116	92	24	-	-
с. Величка	206	138	68	-	-
с. Веренци	172	140	30	2	-

с. Веселец	60	49	11	-	-
с. Висок	107	88	19	-	-
с. Врани Кон	272	226	46	-	-
с. Голямо Църквище	133	108	25	-	-
с. Горна Хубавка	160	111	49	-	-
с. Горно Козарево	90	74	16	-	-
с. Горно Новково	63	53	10	-	-
с. Горско Село	66	53	13	-	-
с. Долна Хубавка	101	75	26	-	-
с. Долно Козарево	138	120	18	-	-
с. Долно Новково	87	51	36	-	-
с. Звездица	228	205	23	-	-
с. Зелена Морава	232	197	34	1	-
с. Змейно	120	72	48	-	-
с. Илийно	176	129	47	-	-
с. Камбурово	391	337	54	-	-
с. Кестеново	124	92	32	-	-
с. Козма Презвитер	230	180	50	-	-
с. Красноселци	124	78	46	-	-
с. Могилец	133	113	20	-	-
с. Обител	252	186	66	-	-
с. Панайот Хитово	155	130	25	-	-
с. Паничино	89	66	23	-	-
с. Петрино	52	50	2	-	-
с. Плъстина	244	177	67	-	-
с. Птичево	123	70	53	-	-
с. Пъдарино	240	183	57	-	-
с. Първан	84	75	9	-	-
с. Росица	20	10	10	-	-
с. Рътлина	82	64	18	-	-
с. Станец	110	98	12	-	-
с. Тъпчилещово	69	32	37	-	-
с. Угледно	35	33	2	-	-
с. Царевци	58	36	22	-	-
с. Церовише	285	196	89	-	-
с. Чернокапци	114	87	27	-	-

Източник: Община Омуртаг

8.1. Описание на елементите на градското културно наследство в градовете

Културно наследство

Съхраняването и развитието на потенциала на културното наследство обхващат целия комплекс от дейности по опазване, реставриране, експониране и социализиране с цел превръщането му в стимулатор на пространственото развитие на обществото. Културното наследство в неговото териториално развитие следва да се разглежда като елемент на интегрираното пространствено планиране.

Културното наследство обхваща материалното и нематериално движимо и недвижимо наследство като съвкупност от културни ценности, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност. Културните ценности са обществено достояние и се ползват със закрила от държавни и общински органи в интерес на гражданите на Република България. /Чл.2, ал.1 и 2 от ЗКН, ДВ бр.19/2009 г.

Недвижими културни ценности (НКЦ) с категория регионално и местно значение в община Омуртаг са: Тракийски некропол; Римски кастел край с. Камбурово; Римска вила край с. Могилец; Късно римска крепост край с. Врани кон; Църква „Св. Димитър”-Църковният храм „Свети Димитрий Мироточиви” в гр. Омуртаг е построен през 1860 г. на мястото на по-ранна църква. Майсторът ръководил изграждането и е известния първомайстор Генчо Кънев от Трявна. Храмът е осветен на 18 септември 1860 г. от Преславския владика Вениамин. Строежът е финансиран от Османпазарската българска община подпомогната от близките християнски селища. Джамия „Синдирли джамия”; Мезлишката чешма и др.

На 26 януари 1973 г. в град Омуртаг отваря врати музейната сбирка на българо-руската и българо-съветската дружба. През 1994 г. тя прераства в Исторически музей. Днес музея разполага с три реставрирани сгради, в които представя своите експозиции. През 2008 г. се открива авиационно-космическия комплекс край гр. Омуртаг. Организират се редица културни изяви с регионално и местно значение: Тържествено честване на 140-та годишнина от освобождението на Омуртаг; Юнски дни на културата и празник на Омуртаг; Фолклорен събор „И си носим песента“ в с. Горно Новково и др.

Културното наследство като материално и духовно послание представлява мощен ресурс за устойчиво развитие и качество на живот чрез възможностите на културния туризъм и обмена на знания и ценности. Културните ценности на територията на община Омуртаг са стимулатор на икономически растеж. Интегрираният подход е водещ при опазването на културните ценности, което изисква при изследването и стратегическото планиране за общината да се търси и пространствена интеграция на културните ценности със съседните общини. В съответствие с Хартата за консервация на историческите градове и урбанизираните територии (Вашингтон, 1987 г.) „консервацията на историческите градове и други исторически градски територии трябва да бъде интегрална част от икономическата политика и социалното развитие, от градоустройственото и пространственото планиране”.

Пространственото развитие на културното наследство следва да се разглежда във всички аспекти на националното пространствено развитие (урбанистична мрежа от населени места и оси на развитие, агломерационни ареали, социална, транспортна и техническа инфраструктура, територии със специфични характеристики и приоритети за развитие, за създаване на условия за опазване и закрила на културното наследство, устойчиво развитие на политиката за неговото опазване, гарантиране на равен достъп на обществото до културните ценности.

Градско наследство

Подходът, фокусиран върху историческите градски пейзажи, не се ограничава до опазването на физическата среда, а е фокусиран върху целостта на човешката среда във

всичките ѝ материални и нематериални проявления. Той има за цел да повиши устойчивостта на планирането и развитието на събитията, като отчита съществуващата застроена среда, нематериалното наследство, културното многообразие, социално-икономическите и екологичните фактори, както и ценностите на местните общности.

Историческият градски пейзаж е резултат от постепенното наслояване и преплитане на културни и природни ценности. Той надхвърля понятието „исторически център”, обхващайки по-широк градски контекст и неговата географска среда. При правилно управление градското наследство може да действа като катализатор за социално-икономическо развитие чрез туризъм, търговско използване и увеличаване на стойността на земята и недвижимите имоти, като по този начин генерира приходите, необходими за покриване на поддръжка, възстановяване и възстановяване

За да се запазят историческите градски пейзажи, е необходимо да се създадат стратегически и динамични партньорства между различни участници в живота на града, предимно между градската управа и предприемачите и предприемачите, работещи в него. На територията на гр. Омуртаг частично се формират две такива пространства:

Централната част на град Омуртаг около площада, където са разположени:

- **Сградата на Общинска администрация**, гр. Омуртаг;
- **Монумент „Космонавт“**. Намира се на централния площад в град Омуртаг - родният град на втория български космонавт. Паметникът символизира човека, устремен към Космоса;
- **Бюст паметник на Димитър Христов Камбуров**. Издигнат в централната част на град Омуртаг. Димитър Камбуров (1900-1944 г.) е секретар на ОК на БКП, политкомисар на Омуртагския партизански отряд;
- **НЧ „Отец Паисий-1870 г“**. Първото читалище е основано през 1870 г., през 1892 г. става читалищна библиотека, а през 1925 г. отново читалище. Сградата е реставрирана;
- В близост е открит войнишки паметник на загиналите във войните за Национално обединение.

В старата част на града, където са разположени:

- **Исторически музей**, град Омуртаг. Открит е на 26 януари 1973 г. като музейна сбирка, а през 1994 г. е преобразуван в исторически музей. Представя три експозиции - археологическа, етнографска и общо-историческа, в три сгради. Централната сграда на музея е къщата на баба Иванка Хаджийката - най-старата сграда в Омуртаг. Сред експонатите особено място заема полетният скафандър на втория български космонавт Александър Александров.
- **Църквата „Св. Димитър“** („Св. Димитрий Мироточиви“). Изградена е през 1851 г. на мястото на по-ранна църква. Запалена при оттеглянето на османската армия през 1878 г. и изградена отново. Църковният храм в град Омуртаг е обявен за художествен паметник на 17 декември 1971 г. и за архитектурен паметник на 3 септември 1972 г.;
- **Мезилишката чешма (Мензлишката чешма)**. Построена е през далечната 1779 г.;

- **Възрожденски къщи.** Включва комплекс от 3 възрожденски къщи в национален стил.

Необходимо е: Провеждане на цялостна оценка на природните, културните и човешките ресурси на града; Използване на планиране и консултации със заинтересованите страни за определяне на целите и дейностите за опазване на наследството; Оценка на уязвимостта на градското наследство към социално-икономическите проблеми и последиците от изменението на климата; Включване на ценностите на градското наследство и неговата степен на уязвимост в разширената рамка на градското развитие; Определяне на приоритетни политики и мерки за опазване, включително добро управление; Създаване на подходящи партньорства (между публичния и частния сектор) и създаване на структури за местно управление; Разработване на механизми за координиране на различни дейности между различни заинтересовани страни.

10. SWOT-анализ

На базата на направения анализ и факторите, въздействащи на развитието са идентифицирани силни и слаби страни на община Омуртаг, като са очертани и благоприятните възможности и потенциалните заплахи, породени от въздействието на външната среда.

СИЛНИ СТРАНИ

- Стратегическо местоположение, през района минават важни пътища София – Варна; Омуртаг – Котел и др. и други пътни връзки с големи градове;
- Добра транспортна достъпност между населените места в общината с напълно изградена пътна мрежа, 100% асфалтирана;
- Атрактивна и чиста природа, богато културно-историческо наследство, съхранена идентичност на района и неговите съставни общности, създаващи предпоставки за развитие на алтернативни форми на туризъм – еко и селски туризъм, културно-исторически, ловен и риболовен туризъм;
- Липса на значими източници на промишлено замърсяване;
- Благоприятни агроекологични условия за развитие на селско и горско стопанство;
- Устойчиви традиции в производството на редица земеделски суровини и преработени продукти и традиции в предлагане на българските земеделски и хранителни продукти в страните от Централна и Източна Европа;
- Добри условия за развитие на екологосъобразно земеделие и високо качество на произведената селскостопанска продукция;
- Постепенно реструктуриране на селскостопанското производство с поставяне на акценти върху развитието на овощарството и на ягодоплодните култури;
- Добри условия за развитие на ефективно животновъдство и засилен интерес през последните години;
- Съхранена природна среда с характерни ландшафти, богато биоразнообразие и естествени находища на защитени видове и лечебни растения (билки);
- Висока използваемост на поземлените ресурси на територията на общината;

- Относително благоприятно развитие на демографските процеси на фона на кризисното демографско развитие на повечето общини в страната и наличие на свободен човешки ресурс;
- Изградена образователна система с оборудвани училища и специалисти с висока квалификация, висока степен на обхванатост и наличие на пазарна ориентация в професионалното образование;
- Изградена медицинска база и допълващи структури с надобщинско значение, квалифициран медицински персона;
- Добре развита социална инфраструктура;
- Адекватна общинска политика към лица в неравностойно положение – инвалиди, самотни възрастни лица и др.;
- Наличие на широк спектър малки и средни предприятия, с гъвкави адаптивни възможности към променящата се пазарна среда, развито предприемачество и осъзнаване ролята на МСП;
- Добро взаимодействие между общинска администрация, общински съвет, НПО, социални заведения и младите хора;
- Висок капацитет на местната власт за координиране на партньорството по развитието на бизнеса и активизиран НПО сектор;
- Напълно изградена електроенергийна мрежа, с възможности за допълнително натоварване и сравнително добра използваемост на ВЕИ;
- Устойчивост на селищната мрежа и засилване ролята на опорните центрове, чрез концентрация на обслужващи функции;
- Почти пълно покритие на мобилните оператори и наличие на интернет достъп за града и кабелен интернет;
- По-голяма част от населението говори свободно два езика, наличие на етническа толерантност и ниска престъпност.

СЛАБИ СТРАНИ

- Незадоволително равнище на агротехническите качества на почвените ресурси;
- Висок относителен дял на населението с ниско образование, недостатъчна професионална подготвеност и квалификация;
- Недостатъчна ангажираност на родителите за редовно посещение на децата в детските градини и училища;
- Изключително високо ниво на безработица, висок дял на трайно безработните лица;
- Ниски доходи и понижаващ се жизнен стандарт;
- Дисбаланс в пазара на труда породен от ограниченото търсене на труд;
- Слаба професионална адаптивност и професионална квалификация на кадрите (останали без трудова заетост), несъобразена с изискванията на пазара на труда;
- Задълбочаващи се негативни демографски тенденции (демографски спад, застаряване), по-силно изразени в селата;
- Липса на стимули за задържане на младите хора в района и непреодолени последици от емиграцията на част от населението от турската етническа група;

- Стеснен отраслово и професионално трудов сектор, затруднена трудова реализация в селата, висок дял на безработните жени;
- Недостатъчно ефективна координация с община Антоново за осигуряване на дяловото и участие в издръжката на обслужващи обекти с надобщинско значение, които се ползват от населението на двете общини;
- Проблем в осигуряването на равни възможности за достъп до здравните и социалните услуги на всички, включително и на живеещите в отдалечени малки населени места, и повишаването на качеството на здравните и социалните услуги;
- Наличие на голям брой здравно неосигурени лица;
- Амортизиран сграден фонд и материалнотехническа база на културата;
- Диспропорции в социално-икономическото развитие на населените места и затруднена трудова реализация в селата, стеснен отраслов и професионален трудов сектор;
- Отсъствие на високотехнологична икономика, остаряло оборудване и технологии, ниска конкурентоспособност, ограничени местни пазари;
- Липса на стопански структури с капацитет за тласък в развитието и обновяването на общинската икономика;
- Поляризирана структура на стопанствата в земеделието с огромен дял полу-пазарни стопанства или стопанства, произвеждащи за собствено потребление консумация и липса на подходяща материална база за отглеждане на животни;
- Липса на инвестиционна активност и слаба пазарна ориентация на малките и средни предприятия;
- Ограничена инфраструктура за обслужване на бизнеса;
- Ограничени възможности на общината да осигури достатъчни по размер собствени инвестиционни и иновативни фондове;
- Териториална концентрация на промишлените производства в общинския център;
- Недостатъчна модернизация на аграрния сектор;
- Липса на браншови организации и недостатъчна осведоменост на поземлените собственици относно природната стойност на земята и устойчивото земеползване;
- Слабо развита туристическа инфраструктура;
- Лошо състояние на пътищата от IV-ти клас;
- Амортизирана водопроводна мрежа, голям дял на загуби на питейни води поради висока степен на физическо износване на вътрешната и външната водопроводна мрежа;
- Режим на водоснабдяването, голяма част от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната;
- Ниска степен на изграденост на канализационната мрежа в периферните части на общинския център и в селата;
- Липса на ПСОВ;
- Ограничен достъп до Интернет и изоставане на развитието на информационното общество в селата и бавно внедряване на нови технологии и изоставане в изграждането на телекомуникационната мрежа;

- Неоптимизирана транспортна схема на града оказваща с трафика вредно въздействие върху качеството на въздуха и липса на пункт на Националната система за контрол на качеството на околната среда;
- Неравносytно развитие на населените места в урбанистичен аспект;
- Ограничени общински финансови ресурси с инвестиционно предназначение и минимални средства за кадастър и устройственo планиране.

ВЪЗМОЖНОСТИ

- Привличане на инвестиции чрез Структурните фондове на ЕС;
- Коопериране със съседни общини за изграждане на по-значими проекти в сферата на водоснабдяването, на отпадъците и др.;
- Доизграждане на транспортната и техническата инфраструктура;
- Обосновки за включване на проекти за развитие на общината в Стратегическия план за развитие на селските райони;
- Конкурентноспособно развитие на малките и средни предприятия;
- Привличане на инвеститорски интерес за стартиране и изпълнение на бизнес инициативи и инвестиции за развитие на селското и горското стопанство;
- Програми за квалификация и преквалификация на трайно безработни и прилагане на нови методи за обучение и образователни програми за възрастни с цел повишаване възможностите за заетост на населението в общината;
- Развитие на екологично земеделие и създаване на конкурентоспособни животновъдни ферми;
- Възможности за разкриване на нови работни места;
- Диверсификация на икономическата дейност;
- Модернизиране и доизграждане системата на здравеопазването и спортната база;
- Развитие на спорта и разширяване на кръга от спортни дейности;
- Подмяна на водопроводните тръби и амортизираната съществуваща канализация;
- Изграждане на ГПСОВ;
- Изграждане на сдружения на производители и преработватели за по-силни пазарни позиции;
- Подобряване на туристическото предлагане чрез съчетаване на ловен, селски, еко, културно-познавателен и др. видoв туризъм.

ЗАПЛАХИ

- Изменението на климата се отнася до промяна в климата, дължаща се пряко или косвено на човешката дейност, която променя състава на глобалната атмосфера и която е в допълнение към естествената променливост на климата, наблюдавана в сравними периоди от време, които могат да повлияят негативно на селското и горското стопанство, на развитието на туризма, на състоянието на водните ресурси и биоравновесието;
- Дребни земеделци, които практикуват земеделие като полупазарни стопанства са социално и икономически уязвими от неблагоприятни климатични събития;

- Затруднено преодоляване на последиците от световната пандемия свързана с разпространението на коронавирус;
- Висок коефициент на безработица;
- Ниски доходи и нисък жизнен стандарт;
- Слабо развита бизнес – инфраструктура;
- Слаба заинтересованост на населението от кандидатстване за финансиране и усвояване на европейски фондове;
- Недостатъчна и неефективна държавна финансова поддръжка на общината като район за целенасочено въздействие;
- Прекратяване на субсидиите от държавата за подпомагане на търговската и транспортна дейност в планинските и полупланински общини;
- Ниско ниво на общинските финансови ресурси с инвестиционно предназначение и за нуждите на кадастъра и устройственото планиране;
- Нарастващо несъответствие между развиващото се търсене на пазара на труда и учебно-професионалната подготовка на кадрите;
- Бавно развитие на инфраструктурата (особено на водоснабдяването), осигуряваща привлекателност на живот в населените места от общината;
- Изтичане на висококвалифицирани кадри и млади хора от общината и увеличена мобилност на работната сила вследствие членството в ЕС;
- Обезлюдяване на територии и негативни процеси в урбанистичното развитие на общината;
- Увеличаващи се различия между селските и градски райони по отношение на икономическо развитие, образователно равнище и достъп до основни услуги;
- Закриване на общинската болница.

II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ОМУРТАГ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

1. Цели и приоритети на плана за интегрирано развитие на община Омуртаг за периода (2021 – 2027 г.)

Определените цели и приоритети за развитие на община Омуртаг в периода (2021-2027 г.) са в съответствие с целите и стратегиите на Националната програма за развитие: България 2030, Актуализираната национална концепция за пространствено развитие, Интегрираната териториална стратегия за Североизточен регион за планиране от ниво 2, както и целите на политиките на ЕС за сближаване и регионално развитие след 2020 г. Основен стратегически документ, който очертават политиките за развитие на България за следващите години, е Националната програма за развитие: България 2030. Програмата е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи. Той детерминира визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения.

Националната програма за развитие: България 2030 определя:

Основните цели на правителството за периода до 2030 г.:

- Технологична трансформация;
- Демографски подем;
- Намаляване на неравенствата.

Реализирането на стратегическите цели е предвидено посредством целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие

ОС 1 Иновативна и интелигентна България

ОС 2 Зелена и устойчива България

ОС 3 Свързана и интегрирана България

ОС 4 Отзивчива и справедлива България

ОС 5 Духовна и жизнена България

ПИРО на Омуртаг е в съответствие и с Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (НКПР) и нейната актуализация от 2019 г. (АНКПР).

Трите стратегически цели на АНКПР, както и техните специфични цели и приоритети служат за координираща платформа на всички секторни политики с териториални измерения:

СЦ 1: Териториално сближаване – чрез подобряване на свързаността на всички нива, укрепване на мрежата от градове-центрове и развитие на трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество

Специфична цел 1.1. Интегриране в европейското пространство

Специфична цел 1.2. Полицентрично териториално развитие

Специфична цел 1.3. Съхранено природно и културно наследство

СЦ 2: Икономическо сближаване - чрез подкрепа за развитие и подобряване качествата на регионалните потенциали и опазване на околната среда

Специфична цел 2.1. Регионална конкурентоспособност в подкрепа на растежа

Специфична цел 2.2. Стимулирано развитие на специфични територии

СЦ 3: Социално сближаване - чрез създаване на равностойни условия за развитие и реализация на човешкия капитал

Специфична цел 3.1. Пространствена свързаност и достъп до услуги

Специфична цел 3.2. Качеството на образователни, здравни, социални и културни услуги

ПИРО на Омуртаг е в съответствие и с най-новият и актуален документ засягащ пряко и определящ стратегически приоритети за следващия планов период - **Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен регион от ниво 2.**

Тя определя три приоритета за развитие на района:

Приоритет 1: Повишаване динамичността на района в глобален мащаб

Приоритет 2: Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги. социално включване

Приоритет 3: Териториално развитие и сближаване

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен район търси приемственост на вече постигнатото в предходния цикъл на планиране и изпълнение, и устойчивост в средносрочен и в дългосрочен план.

Приоритет 1

Повишаване динамичността на района в глобален мащаб

Приоритетът се подкрепя чрез три взаимно обвързани специфични цели. Те са насочени към повишаване на регионалната конкурентоспособност, научната и иновационна дейности, технологичното обновяване, новото индустриално развитие, създаването на привлекателна бизнес среда и подкрепа за МСП, ефективно и устойчиво използване на специфичните местни ресурси чрез развитие на икономика, свързана с морето, аграрно производство и туризъм с повишена добавена стойност, съпровождащи икономиката действия по опазване на околната среда и щадящо използване на териториалните ресурси

Специфична цел 1.1. Развитие на интелигентна индустрия с потенциал за висок растеж

Цел 1.1.1. Цифровизация на икономиката и разширяване на цифровите обществени услуги;

Цел 1.1.2. Повишаване на специализацията в продукти и отрасли, характеризиращи се с висока технологична и нирд интензивност;

Цел 1.1.3. Развитие на бизнес средата.

Специфична цел 1.2. Устойчиво оползотворяване на специфичния местен потенциал за развитие

Цел 1.2.1. подкрепа за икономика, свързана с морето;

Цел 1.2.2. устойчиво селско стопанство и активизиране на селските райони;

Цел 1.2.3. разнообразяване на регионалния туристически продукт чрез активно устойчиво включване на природното и културно богатство.

Специфична цел 1.3. Запазване и подобряване качеството на околната среда и адаптация към настъпилите неблагоприятни климатични изменения

Цел 1.3.1. подобряване качеството на екологичната инфраструктура;

Цел 1.3.2. мерки за превенция, адаптиране и справяне с климатични промени и природни бедствия. енергийна ефективност.

Приоритет 2

Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги. социално включване

Специфична цел 2.1. Инвестиции в образование и умения

Цел 2.1.1. намаляване броя на преждевременно напускащите училище;

Цел 2.1.2. създаване на възможности за придобиване на знания, и умения в съответствие с пазара на труда;

Цел 2.1.3. модернизация на образователната инфраструктура.

Специфична цел 2.2. Подобряване на достъпа до качествени здравни и социални услуги

Цел 2.2.1. достъп до качествени здравни услуги;

Цел 2.2.2. предоставяне на социални, услуги. предотвратяване на рисковете за социално изключване.

Приоритет 3: Териториално развитие и сближаване

Специфична цел 3.1. Бърза и сигурна транспортна и цифрова свързаност

Специфична цел 3.2. Градско възстановяване и развитие

Цел 2.2.2. Мерки за градско възстановяване и развитие, които ще се прилагат по отношение на големите, средните и малките градове и техните ареали

Специфична цел 3.3 Трансгранично и транснационално сътрудничество

В ПИРО на община Омуртаг са отразени и насоките на политиката на ЕС за сближаване и регионално развитие след 2020.

Пет основни цели на политиките (ЦП) ще стимулират инвестициите на политиката на сближаване на ЕС в периода 2021-2027 г.

ЦП 1 - По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход;

ЦП 2 - По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска;

ЦП 3 - По-добре свързана Европа чрез подобряване на мобилността и регионалната свързаност на ИКТ;

ЦП 4 - По-социална Европа - реализиране на европейския стълб на социалните права;

ЦП 5 - Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии.

В контекста на дефинираните нужди за развитие и посочената стратегическа рамка са определени визията и пакета от стратегически цели и приоритети за интегрираното развитие на общината.

2.Визия

Визия 2021-2027 г.

Община Омуртаг – сплотена общност която се развива устойчиво на принципите:

- **Балансирана и адаптирана към климатичните промени икономика със съвременен селско и горско стопанство;**
- **Повишен жизнен стандарт и качествени услуги;**
- **Запазено и социализирано природно и културно наследство;**
- **Възможности за развитие на алтернативните форми на туризъм;**
- **Съхранен и развит човешки потенциал.**

Основните фактори, които са отчетени при формулирането, както на визията, целите и стратегическите приоритети за развитие на общината са:

- Развитие на конкурентоспособна икономика ще продължи да бъде определящ фактор за развитието на община Омуртаг през новия плановия период, опираща се на спецификата на територията и изграждане на потенциал за технологично обновяване. Общинската икономика трябва да следва развитие което да осигури растеж, заетост и условия за по-добро качество на живот, като в същото време бъде ориентирана към постигане на относителен териториален баланс между населените места;
- Съхраняване и оптимално използване на човешкия потенциал чрез подобряване на образованието, повишаване на уменията, осигуряване на достъп до качествено здравеопазване и социални услуги. Повишаването на общото културното равнище, ще

доведе до формиране на активно и образовано гражданско общество, имащо ясна визия и осъзнаващо своята мисия за местното развитие.

Това ще доведе подобряване на качествата не само на икономическата и социалната среда, но и на материалната жизнена среда в населените места на общината за валоризиране съхраняване и социализиране на нейното природно и културно наследство.

Програмният период 2021-2027 г. налага нов подход при формиране на регионалната политика, която се основава на опита от предходните години съчетано с идентифицирането на ключовите предизвикателства пред страните членки. Регионалната политика на ЕС представлява сериозен механизъм за развитието на икономическата интеграция, като Структурните фондове се явяват основен инструмент за нейното реализиране. Тяхното усвояване е сред най-важните показатели, по които може да се съди за развитието на страната.

Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг търси приемственост на вече постигнатото в предходния цикъл на планиране и изпълнение и устойчивост в средносрочен и в дългосрочен план. В тази връзка от изключително важно значение е идентифициране на различията между българските региони и средното за ЕС, както и да се определят в дългосрочен план сериозните дисбаланси между някои части на страната, които са съответно и предпоставка за невъзможност за използване на целия потенциал на територията. Тези процеси извеждат на преден план необходимостта от интегриран териториален подход, насочен към осигуряване на модел на развитие с оглед постигане на устойчив и балансиран растеж в българските райони и достигане на средно европейско ниво в средносрочен план. Интегрираният подход към териториалното развитие е насочен към намаляване на социални, икономически и териториални различия. В новия програмен период 2021-2027 г. това се явява ключов механизъм за балансирано регионално развитие в рамките на Общността, както и средство за намаляване на различията между регионите в отделните страни членки и местните общности.

3. Стратегическа рамка на ПИРО 2021 – 2027 г.

Освен синтезираната представа (визията), база за формулирането на стратегическия пакет от цели в ПИРО за периода 2021 – 2027 г. са и стратегически планови документи на България и ЕС, като ключово значение има **Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен регион от ниво 2**, която налага интегрираният подход като основен при разработване на плановите стратегически документи за следващия планов период 2021 – 2027 г.

- Превръщане на районите в по-атрактивни места за живеене и работа чрез подобряване на транспортната им свързаност, повишаване на заетостта, нивото и качеството на образованието, на здравеопазването, на услугите, както и съхраняване на природното им равновесие и културната им идентичност;
- Съчетаване на икономическите цели в развитието с опазването на качествата на околната среда;

- Третиране в единство и като добавена стойност на развитието на екологичните, ландшафтните и културните ценности;
- Изясняване на степента на уязвимост по отношение на глобализацията, демографските промени, климатичните промени, енергийната зависимост;
- Насърчаване и подкрепа за развитие на икономика на знанието и иновациите;
- Засилване на териториалното измерение в стратегиите и плановете за развитие;
- Поддържане на балансирана полицентрична мрежа от малки градове-центрове и подобряване на взаимодействието им със заобикалящите ги селски територии;
- Постигане на пространствена свързаност чрез подобряване на транспортната и другите инфраструктури, гарантиращи равностоен достъп до здравеопазване, образование, високоскоростен интернет и енергийни мрежи.

В съответствие с оценения собствен потенциал и възможностите за развитие на общината, в плана са изведени цели и приоритети, насочени към постигане на устойчив икономически растеж при щадящо използване на ресурсите и поддържане на екологичното равновесие, както и балансирано социално развитие.

В целите на плана е заложена идеята за постигане на координация и **интегриране** на секторните политики в рамките на общината. За реализацията на целите и приоритетите на плана е необходимо ефективно участие на всички заинтересовани страни и партньори, както и осигуряване на публичност, прозрачност и информация.

Целите и приоритетите на ПИРО отразяват спецификата на община Омуртаг и същевременно интерпретират новата европейска и национална политическа рамка за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Търсено е и съдържателно покритие на *тематичните цели* от общия европейски регламент, върху които фондовете на Общата стратегическа рамка на ЕС ще фокусират подкрепата си за следващия планов период:

За постигане на „интелигентен растеж“:

Научноизследователска дейност, технологичното развитие и иновации;
Подобряване на достъпа до информационни и комуникационни технологии;
Повишаване на конкурентоспособността на МСП, вкл. и на аграрния сектор.

За постигане на „устойчив растеж“:

Подкрепа за преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори;
Адаптация към изменението на климата, превенция и управление на риска;
Опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност;
Устойчив транспорт, премахване на дефицитите във всички основни мрежови инфраструктури.

За постигане на „приобщаващ растеж“:

Насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила;
Насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността;
Инвестиции в образованието, уменията и ученето през целия живот;
Повишаване на институционалния капацитет и ефективна публична администрация.

Отчитайки описания нов контекст и наследените насоки и потенциали за развитие, ПИРО Омуртаг 2021-2027 г. залага на пакет от стратегически насоки за развитие:

- Чрез привличане на инвестиции, значително подобряване на бизнес средата и активно въздействие върху нейните елементи, в т.ч. изграждане на нови индустриални зони и паркове
- Подпомагане на земеделските производители и МСП за по-широко използване на познанията и иновациите;
- Подобряване на пазарната ориентация и повишаване на конкурентоспособността;
- Привличане на млади земеделски производители и улесняване на развитието на бизнеса в селските райони;
- Подпомагане на МСП за възприемане и ефективно използване на цифровите технологии. Развиване на умения, свързани с информационните и комуникационни технологии от местното население;
- Подкрепа за подобряване на хидромелиоративните съоръжения;
- Насърчаване на Водено от общностите местно развитие чрез формиране на МИГ и подкрепа на разработени от тях стратегии;
- Усвояване на технологии, подобряващи ресурсната ефективност и високата въглеродоинтензивност на икономиката;
- Приемането на принципите на кръговата икономика от фирми в общината;
- Оптимизиране събирането и третирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци, с цел повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба;
- Подобряване на екологичните условия чрез предотвратяване на рискове от наводнения, пожари, свлачища и абразия. Подобряването на координацията и управлението на превенциите на риска ще допринесе за осигуряване на устойчива и сигурна среда за живота и здравето на хората и за развитието на туризма и другите икономически дейности;
- Ще се реализират интегрирани териториални проекти с оглед променените климатични условия и защита на населението;
- Изграждане на нова и подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;
- Провеждане на интегрирани мерки за подобряване достъпа до образование;
- Разширяване на обхвата на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на местно ниво;
- Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ;
- Осигуряване достъп на всеки гражданин до здравна помощ и услуги;
- Разкриването на социални услуги, които да отговорят на конкретните потребности на хората от целевите групи на територията на общината;

- Деинституционализацията на грижата за деца и възрастни хора ще бъде обект на целенасочени усилия, както и предоставяне на услуги в домашна среда, в специализирана среда, услуги, които се предоставят мобилно, включително изграждане на необходимата инфраструктура и доставка на оборудване;

- Подобряване на транспортната и комуникационна свързаност, което ще улеснява достъпа до публични услуги от по-висока степен, и чрез стимулиране пространствено сближаване между общинския център и съставните села.

Структурата на плана за новия период запазва петте йерархични нива на стратегическата си част: главна цел, стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки.

Главната стратегическа цел на плана се запазва:

Постигане на устойчиво развитие чрез стабилни темпове на икономически растеж и подобряване качеството на жизнената среда на основата на разполагаеми ресурси и потенциали на територията.

Главната цел е формулирана в съзвучие с определената визия за желаното развитие на общината като органично пространство от областната и националната територия, реализиращо динамично и устойчиво развитие с подобро качество на живота и съхранена идентичност на природното и културното наследство. В целта е заложено постигането на просперитет и устойчиво развитие във всички сфери - в икономическата, в социалната и в екологическата сфера, както и в пространствената структура на общината.

Реализирането на Главната цел трябва да стане в условията на тясно взаимодействие и партньорство между местните власти, бизнеса и НПО, образователните и научни организации. Това следва да се осъществи на базата на широко подкрепени и адекватни стратегически цели, приоритети и мерки. Ефективното използване на местния потенциал и максималното оползотворяване на ресурсите по донорските фондове и програми от новия планов период 2021-2027 г., е основният залог за успех.

Основните принципи, върху които се основава стратегическата рамка за развитие на община Омуртаг, продължават да са:

- *Партньорство* между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на плановите намерения;

- *Координация* вътре и между управленските звена на всички равнища, носещи отговорността за постигане на очакваното състояние на общината към плановия хоризонт – 2027 г.;

- *Концентрация* на усилията, човешките и финансовите ресурси за осъществяване на набелязаните в плана цели;

- *Обвързване и интегритет* на действията, заложи в различните общински планови документи;

- *Отвореност* за допълнения и адаптивност на ПИРО към променящите се условия на средата, в която се реализира.

4. Мерки за реализация на приоритетите и целите

Главната цел за устойчиво и комплексно развитие на местната общност е декомпозирана в следните три стратегически цели:

Стратегическа цел 1: Развитие на балансирана и конкурентноспособна икономика в среда със съвременна инфраструктура

Стратегическа цел 2: Подобряване на качеството на живот и социално сближаване

Стратегическа цел 3: Укрепване на институционалната среда за по-ефективни обществени услуги и капацитета за привличане на донорски фондове и частни инвестиции.

Те ще се реализират чрез шест приоритета:

Приоритет 1. Динамично развитие на икономиката чрез иновации, технологично обновяване и повишена конкурентоспособност;

Приоритет 2. Развитие и модернизация на техническата инфраструктура, създаваща условия за растеж и повишена ефективност на общинската икономика;

Приоритет 3. Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги. Социално включване;

Приоритет 4. Запазване и подобряване качеството на околната среда и развитие на екологична инфраструктура. Адаптация към настъпилите неблагоприятни климатични изменения;

Приоритет 5. Стимулиране на междуобщинско сътрудничество и партньорство;

Приоритет 6. Повишаване на административния капацитет и подобряване на публичните услуги.

Стратегическа цел 1: Развитие на балансирана и конкурентноспособна икономика в среда със съвременна инфраструктура

Община Омуртаг има доказани възможности за интензивно развитие на икономика, базирана на диверсифицирана индустрия, модерен аграрен сектор, добра достъпност и сравнително качествен човешки ресурс. В допълнение, общината има неоползотворени ресурси за развитие на туризъм. Първата стратегическа цел е насочена към стимулиране на икономическото развитие чрез активизиране на собствените ресурси и съхраняване на собствената специфика. Особено важно е и привличането на свежи инвестиции, включително чуждестранни. Не по-маловажно е привличането и задържането на квалифицирани кадри, чиито образование и умения съответстват с потребностите на бизнеса. Предвижда се подкрепа за МСП (стратегическа опора на местната икономика) чрез подобряване на инфраструктурата в техните локализации, както и за развитие на нови бизнес модели и иновации.

Тази цел се подкрепя от два взаимно-свързани приоритета. Първият е насочен към повишаване на икономическата конкурентоспособност, технологично обновяване, насърчаване на научноизследователската и иновационна дейности, създаване на привлекателна бизнес среда и подкрепа за МСП, използващи местния потенциал. Вторият приоритет е насочен към развитие на техническите инфраструктури, създаващи условия за растеж и ефективност на икономиката. Хоризонтална цел е намаляването на консумацията на енергия във всички сектори и дейности.

Приоритет 1. Динамично развитие на икономиката чрез иновации, технологично обновяване и повишена конкурентоспособност

Този приоритет покрива тематичните цели 1, 2 и 3 от общата стратегическа рамка на ЕС, насочени към постигане на „интелигентен растеж” и Специфична цел 1.1 Интелигентна индустрия с потенциал за висок растеж на **Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен регион от ниво 2** (2021-2027г.). Макар и условно, специфичните цели по този комплексен приоритет са адресирани в три обособени сфери - индустрия, аграрен сектор, туризъм.

Специфична цел 1.1. Развитие на изследователската дейност, технологично обновяване и иновации

Изпълнението на тази специфична цел ще осигури условия за икономически растеж и конкурентоспособност.

Директна подкрепа ще предложи ОП „Иновации и конкурентоспособност”. Трите приоритета „Иновации и растеж“; „Кръгова икономика”; „Подкрепа за интегрирано териториално развитие“ са насочени основно към МСП и публични ведомства и организации/ община, НПО и др./, а също и от Кохезионната политика, Инструмент за възстановяване и устойчивост- грантове.

Мярка 1: Подкрепа за ново технологично развитие и иновации

Дейности/проекти:

- Разработване на общинска иновационна стратегия;
- Стимулиране въвеждането на пазарно-ориентирани технологични проекти;
- Подкрепа на публично-частните партньорства при трансфер на технологии;
- Иновации и технологии за стартиращи фирми и МСП;
- Иновации за енергийна ефективност и опазване на околната среда.

Мярка 2: Развитие на информационно общество

Дейности/проекти:

- Изграждане на инфраструктура на информационното общество;
- Изграждане на ширококолентови комуникационни мрежи;
- Подобряване достъпа до и развитието на онлайн публични и бизнес услуги;
- Подкрепа на усилията на всички заинтересовани страни и организации в развитието на информационното общество и осигуряване достъп до информация за текущите инициативи на всички участници в ИКТ общността;
- Разработване на съдържание на услугите и техните приложения на местно ниво, в т.ч. и за отдалечените от общинския център населени места;
- Подпомагане на бизнеса, в т.ч. МСП за възприемане и ефективно използване на информационните и комуникационни технологии;
- Развитие на умения в населението, свързани с информационните технологии. - Въвеждане на информационни и комуникационни технологии във всички нива на образованието.

Специфична цел 1.2. Създаване на привлекателна бизнес среда, изграждане на инфраструктура, свързана с бизнеса

Изпълнението на тази специфична цел ще получи основна подкрепа по ОП „Иновации и конкурентоспособност”. Значителен тласък в реализацията ще осигурят схемите за ПЧП и директни частни инвестиционни инициативи.

Мярка 3. Обновяване на съществуваща и изграждане на нова техническа инфраструктура в индустриална зона - гр. Омуртаг

Дейности/проекти:

- Актуализация на ПУП – ПРЗ за индустриална зона – гр. Омуртаг;
- Подобряване на инфраструктурата в индустриалната зона на град Омуртаг;
- Рехабилитация на инфраструктура свързана с бизнеса гр. Омуртаг;
- Изготвяне на маркетингова стратегия за привличане на нови инвеститори.

Мярка 4. Подкрепа за малкия и средния бизнес

Дейности/проекти:

- Анализ на нуждите, проблемите и възможностите за подкрепа от страна на общината;
- Провеждане на регулярни срещи с бизнеса за информиране относно общински проекти;
- Намаляване на административните бариери, лицензионни и разрешителни режими за развитие на бизнеса;
- Осигуряване на информация за възможностите за финансиране по донорските фондове на ЕС;
- Насърчаване стартирането на бизнес правни консултации, обучение, за достъп до информация, асистирание за издаване на разрешителни, достъп до площ за стопанска дейност;
- Създаване на мобилно продуктово изложение на МСП от община Омуртаг – „Произведено в Омуртаг”.
- Подпомагане участието на МСП в панаири в България и чужбина.

Мярка 5. Създаване на общински бизнес инкубатор

Дейности/проекти:

- Изготвяне на проучване за реализуемост (feasibility study) за потребностите от бизнес инкубатор и неговото устойчиво съществуване.
- Изготвяне на апликация за създаване на бизнес инкубатор.
- Изграждане, оборудване у финансиране на дейността на бизнес инкубатор Омуртаг.

Мярка 6: Създаване на регионални клъстери и мрежи в хранително вкусовата промишленост и туризма

Наличието на аграрни суровини и съответната преработвателна индустрия са местен ресурс и потенциал за развитие. Целта е да се стимулират вертикалните интеграционни процеси между интензивните производства и съответните преработващи мощности, за да се затворят ефективни производствени вериги с конкурентни крайни продукти и много нови работни места. Крайната цел е създаване на устойчиви клъстери, задържащи в максимална степен принадлежната стойност в територията на общината.

Дейности/проекти:

- Инициране на програми за създаване и развитие на клъстери. Подкрепа и насърчаване за създаване на клъстери: хранително-вкусова промишленост и туризъм;
- Организиране на партньорства между централните власти, общината, местния бизнес, местните и национални свързани организации за стартиране и укрепване на клъстера;
- Насърчаване развитието на специализирана инфраструктура, обслужваща клъстерите – технологична, информационна, финансова;
- Подкрепа на организационните структури на клъстерните организации.

Мярка 7: Повишаване на инвестиционния интерес към община Омуртаг

- Маркетингово проучване на възможностите и дефиниране на потенциални инвеститори;
- Маркетингова реклама за извоюване и утвърждаване на имидж на община Омуртаг като добро място за успешен бизнес
- Разширяване на контактите с чужди бизнес партньори, организиране и участие в бизнес форуми и срещи.

Специфична цел 1.3. Развитие на устойчиво и високоефективно селско стопанство

Политиките в периода (2021-2027г.) ще се насочат към повишаване на конкурентоспособността на селското стопанство и същевременно ще засилят устойчивото му развитие. Подпомагането на доходите на земеделските стопани ще бъде обвързано с грижливото отношение към околната среда и изменението на климата. Новата ОСП ще изиска от земеделските стопани да набележат по-амбициозни цели посредством задължителни изисквания и насърчителни мерки, свързани с опазване на природните ресурси, изменението на климата, биологичното разнообразие, местообитанията и ландшафтите. Близо 30 % от всяко национално финансиране за развитие на селските райони ще бъдат заделени за мерки за опазване на околната среда и във връзка с климата. Политиките ще бъдат подкрепени от Плана за развитие на селските райони (2021-2027); Допълнително финансиране от ЕФ за развитие на селските райони; REACT-EU Допълнително финансиране на текущата Кохезионна политика за отговор на COVID -19;

Мярка 8: Развитие на модерно животновъдство

Дейности/проекти:

- Изготвяне на бизнес планове и проекти за създаване на модерни ферми;
- Осигуряване на компетентна информация за подходящи породи, изисквания за качество, пазарни конюнктури;
- Административна подкрепа в изготвяне и реализация на инвестиционни проекти;
- Изграждане на общински пазар за животни.

Мярка 9: Подмяна и разрастване на трайните насаждения

Дейности/проекти:

- Максимално оползотворяване на възможностите по ПРСР за подпомагане на трайните насаждения;
- Съдействие за комасация на необходимата земя;
- Маркетингане на възможностите за привличане на инвеститори.

Мярка 10: Оптимизиране на поливното земеделие

Дейности/проекти:

- Информационна, методическа и организационна помощ за създаване на сдружения за напояване;
- Инициране на публичен проект за обновяване и разширяване на напоителните полета и съоръжения;
- Осигуряване на достъп до научно-приложните разработки за оптимизиране на напояването (информационно-съветваща система).

Мярка 11: Подобряване на достъпа до земеделските стопанства и естетизиране на ландшафта

Дейности/проекти:

- Изграждане, отводняване и стабилизиране на селскостопанските пътища.

Мярка 12: Подобряване на достъпа до земеделските стопанства и естетизиране на ландшафта

- Устройване на полски чешми, крайпътни залесявания, заслони, места за почивка.

Специфична цел 1.4: Подобряване на организацията и качеството на човешките ресурси в аграрния сектор

Мярка 13: Осигуряване на масов достъп до актуална информация и повишаване на научното обслужване в аграрния сектор

Информацията включва пазарните конюнктури, съвременни технологии на растениевъдството, животновъдството, съхранение и преработка, възможности за финансиране на аграрни дейности, консултации, обучение, сортове и породи.

Мярка 14: Укрепване на съществуващите и създаване на нови браншови организации на производители (овощари, пчелари, животновъди)

Освен крупните частни стопани, мярката обхваща земеделските кооперации и дребни производители. Сегашното „застраховане“ от природните рискове с разнородно производство трябва постепенно да премине към тясна специализация, чиито рискове се компенсират с нормални застрахователни инструменти.

Мярка 15: Подкрепа за млади фермери

Очаква се, че регламентираните в сегашната ПРСР дейности за подпомагане ще се пренесат и в новата програма за периода (2021-2027 г.): разширяване на земеделските стопанства, създаване на трайни насаждения и лозя, обновяване на материално техническата база (сгради, оборудване, машини), увеличаване броя на животните, професионална квалификация, покриване на необходимите стандарти.

Специфична цел 1.5: Подобряване на качеството и маркетинга на земеделските продукти

Мярка 16: Подпомагане на фермерите да се приспособят към нарастващите изисквания на стандартите на ЕС

Дейности/проекти:

- Изграждане на лаборатория за сертифициране на качествата на пресни и преработени селскостопански продукти.

Мярка 17: Изграждане на земеделско тържище и пазар на производители

Развитието на тържищната търговия в конкуренция с веригите супермаркети, ще повишава както нивото и качеството на търговията с пресни и преработени селскостопански продукти, така и съответствието на качеството им с международните стандарти.

Дейности/проекти:

- Изграждане на закрит пазар гр. Омуртаг.

Мярка 18: Създаване на малки индустриални паркове за привличане на инвеститори в предприятия за преработка на плодове и зеленчуци (замразяване, сушене, консервиране, дестилиране)

Мярката включва устройствени проекти, уреждане на собствеността на земята, осигуряване на инфраструктура и маркетинг за привличане на инвеститори.

Мярка 19: Подпомагане на частни инициативи в създаване на микропредприятия (сувенири, пакетиране на храни)

Подходяща форма е създаването на бизнес инкубатори, настанени в адаптирани общински фондове, които не се използват по първичното си предназначение.

Мярка 20: Стимулиране на неземеделски дейности

Дейности/проекти:

- Развитие на услуги в селския туризъм;

- Преработка, продажба и маркетинг на земеделски продукти.

Мярка 21: Основни услуги за населението в селата

Дейности/проекти:

- Изграждане или рехабилитация на малка инфраструктура за управление на животинските отпадъци.

Специфична цел 1.6. Насърчаване развитието на устойчив туризъм, базиран на културното и природно наследство

По тази специфична и подготвен партньорски проект „Върбица – Омуртаг – Сунгурларе – непознатото Българско наследство” които има шанс да се реализира през новия програмен период. Остават нереализирани множество проектни идеи и проекти, насочени към оползотворяване на туристическия потенциал на общината. Залага се на рекламата на съществуващото културно-историческото наследство - музеите, религиозните храмове, археологическите разкопки. Предвижда се разширяване на туристическото предлагане чрез създаване на условия за развитие селски и ловен туризъм. Общината в настоящият момент има ограничени туристически ресурси с ограничена усвоеност. Това означава, че общината има неусвоен туристически потенциал, който трябва да бъде изследван и оценен, изграждане на необходимата специализирана инфраструктура и предлагане на туристически продукт. Развитието на туризма в общината следва да се осъществява чрез широко сътрудничество между всички заинтересованите страни – местни власти, бизнес и туристически организации, други обществени и неправителствени организации. Реализацията ще бъде подкрепена от Плана за развитие на селските райони; Оперативна програма за развитие на регионите Приоритет 2 „Интегрирано териториално развитие на регионите“

Мярка 22: Опазване и експониране на културното и природно наследство, развитие на туристическата инфраструктура

Дейности/проекти:

- Изработване на специализирана устройствена схема за развитие на туризма в общината.

Мярка 23: Подобряване на туристическата информация, маркетинг и реклама

Дейности/проекти:

- Обновяване на пътната инфраструктура в туристическите ареали;

- Създаване на етнографски комплекс „Традиция на омурташките занаяти“;

- Проект „Върбица-Омуртаг-Сунгуларе-непознатото Българско наследство“;

- Археологически проучвания на архитектурни обекти на територията на общината;

- Изграждане на сцена за мероприятия;

- Ремонт и модернизация на туристически обекти и свързаната с тях туристическа инфраструктура на територията на общината – м. Кайника, х. Царевци, музеен комплекс гр. Омуртаг, лятно кино гр. Омуртаг, Авиационно космически парк, еко пътеки и алея за посетители с ограничена подвижност.

Мярка 24: Подобряване на туристическата информация, маркетинг и реклама

- Създаване на туристически информационен център с обновяващ се информационен и рекламен пакет за туристическото предлагане;

- Организиране на туристически събития форуми, пленери;

- Участие на община Омуртаг в международни и национални туристически изложения и борси;

- Информирание на населението за възможни инициативи и достъпни финансови източници за изграждане на туристическа инфраструктура и предлагане на туристически услуги.

Приоритет 2. Развитие и модернизация на техническата инфраструктура, създаваща условия за растеж и повишена ефективност на общинската икономика

Повишаването на растежа и реализирането на ускорени резултати в процеса на икономическо сближаване със средното за ЕС е основополагаща цел в развитието на района и общината.

Постигането на интелигентна индустрия с висок принос към растежа зависи от комбинирането на много политики и мерки, подкрепени от различни публични източници и включващи частни средства, като инструментите следва да бъдат комбинирани в пакети, адресирани към териториите, политика, т.е. да се използват инструменти като интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

Регионалната и местна инфраструктура са ключов фактор, стимулиращ развитието на бизнеса и икономическото приобщаване на цялата територия. Обновяването и доизграждането на местната инфраструктура е и източник за създаване на нови работни места. Най-сериозен проблем за град Омуртаг е наличието на целогодишно режимно водоснабдяване на града.

През новият програмен период те ще бъдат подкрепени от Оперативна програма за развитие на регионите Приоритет 2 „Интегрирано териториално развитие на регионите“; Оперативна програма за околна среда Приоритет 1 „Води“; Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност, Приоритет 1 „Иновации и растеж“ ;

Приоритет 2 “Кръгова икономика”; Приоритет 3 „Подкрепа за интегрирано териториално развитие“.

Специфична цел 2.1. Развитие на транспортната инфраструктура, подобряване на достъпността и обслужването

Реконструкцията и модернизацията на транспортната инфраструктура включва пътища, осигуряващи достъп до европейските транспортни коридори, пътища, осигуряващи вътрешно-общинските връзки, създаване на ефективна организация на пътното движение, инвестиране в трайно подобряване на експлоатационното състояние на общинските пътища. Подобряване достъпа на населението и предоставяне на услуги и до уязвими групи чрез рехабилитация на общинската пътна инфраструктура

Мярка 1: Обновяване на общинската пътна мрежа

Дейности/проекти:

- Реконструкция на кръстовище на път II-48 Омуртаг – Котел при км 0+384;
- Рехабилитация на 4 класна пътна мрежа;
- Рехабилитация на път TGV 3085/I-4= ОП Омуртаг – Пролаз /-Тъпчилешово от км 0+000 до км 3+400;
- Основен ремонт на мост с. Тъпчилешово;
- Рехабилитация на: I. УЧАСТЪК ОТ ПЪТ TGV2004 /I-4, п.к. Ястребино - Омуртаг/ - Изворово - Граница общ. (Антоново - Омуртаг) - Камбурово - /I-4/ от км 5+300 до км 6+323 и от км 7+703 до км 8+243; II. УЧАСТЪК ОТ ПЪТ TGV3074 /III - 706, Величка - Ябланово / - Звездица - Врани кон от км 0+000 до км 2+018; III. ПЪТ TGV2071 /III - 704, Менгишево - Омуртаг/ - Долно Новково - Горно Новково от км 0+000 до км 1+655;
- Реконструкция на IV класен път с. Средище до приют за безстопанствени животни;
- Рехабилитация на път TGV 3083/II-48, О.П Омуртаг – П.К Зелена Морава /-м. Кайника от км 0+000 до км 1+800.

Специфична цел 2.2. Доизграждане и модернизация на ВиК инфраструктурата

Мярка 2: Подобряване на водоснабдяването и канализацията в общината

Дейности/проекти:

- Реконструкция на вътрешната водопроводна мрежа на гр. Омуртаг – I етап – Ниска зона;
- Реконструкция на вътрешната водопроводна мрежа на гр. Омуртаг – II етап – Средна зона;
- Реконструкция на вътрешната водопроводна мрежа на гр. Омуртаг – III етап „Висока зона“ – Пр. Готовност;
- Реконструкция на съществуващ стоманен водопровод и съоръженията кам него – Водоеми „Ниска“ и Средна зона;
- Водоснабдяване на град Омуртаг рехабилитация и довеждащ водопровод „Кипилово“ (в т. ч. Реконструкция на част от водопровод от ВС „Кипилово“ в участъка от границата между област Търговище и област Сливен);
- Допълнително водоснабдяване на с. Голямо църквище, с. Красноселци, с. Могилец, с. Чернокапци, с. Врани кон и с. Звездица;

- Изграждане на канализация и ПСОВ в с. Зелена морава;
- Инвестиционен проект за обект реконструкция и рехабилитация на улична водопроводна мрежа на с. Камбурово;
- Допълнително водоснабдяване на с. Могилец;
- Допълнително водоснабдяване на с. Кестеново;
- Допълнително водоснабдяване на с. Чернокапци;
- Допълнително водоснабдяване на с. Презвитер Козма;
- Реконструкция на напорен водопровод с. Илийно;
- Реконструкция на довеждащ водопровод с. Красноселци;
- Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа с. Презвитер Козма;
- Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа с. Чернокапци;
- Реконструкция на довеждащ водопровод с. Долно Козарево;
- Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа с. Зелена морава;
- Реконструкция на водопровод на ул. „Цар Освободител“ гр. Омуртаг;
- Реконструкция на напорен водопровод с. Обител;
- Доизграждане и реконструкция на канализационна мрежа гр. Омуртаг и ПСОВ гр. Омуртаг;
- Реконструкция на Вътрешна мрежа с. Обител;
- Рехабилитация на довеждащи Водопроводи, Градска ПС „Омуртаг“, ПС Омуртаг, ПС Кайника Рехабилитация на НР 5000 м³ и 1500 м³
- Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа, с. Илийно;
- Реконструкция на Вътрешна мрежа, с. Пъдарино;
- Реконструкция на външна мрежа, с. Чернокапци;
- Реконструкция на вътрешна мрежа, с. Чернокапци;
- Рехабилитация на вътрешна мрежа и Реконструкция на резервоар 160 м³, дезинфекция с автоматизация, с. Голямо църквище;
- Реконструкция на вътрешна мрежа и ПС Кестеняво 2x3 kW, с. Кестеняво;
- Рехабилитация на НР 60 м³, дезинфекция с автоматизация, с. Красноселци;
- Рехабилитация на НР 100 м³, дезинфекция с автоматизация, с. Угледно;
- Рехабилитация на ПС Петрино 2x7,5 kW. ПС Веселец1 2x13 kW. ПС Веселец 2 1x22 kW, 1x30 kW. ПС Българаново 2x7,5 kW и ПС Г Козарево 2x13 kW - с. Петрино, с. Веселец, с. Българаново и с. Горно Козарево;
- Реконструкция на довеждащ водопровод от р-ра към с. Горна хубавка, с. Долна Хубавка, с. Панайот Хитово;
- Външна мрежа и Рехабилитация на НР 75 м³, дезинфекция с автоматизация, с. Паничино
- Вътрешна мрежа, с. Паничино;
- Изграждане на канализация и колектор колектор до ПСОВ, с. Обител;
- Изграждане на ПСОВ, с. Обител;
- Изграждане на канализация и колектор колектор до ПСОВ, с. Врани кон;
- Изграждане на ПСОВ, с. Врани кон;
- Изграждане на канализация и колектор до ПСОВ с. Камбурово;
- Изграждане на ПСОВ с. Камбурово.

Специфична цел 2.3. *Усъвършенстване на енергийната система и подобряване на енергийната ефективност*

Мярка 3: Подобряване на електропреносните и електроснабдителните мрежи

Дейности/проекти:

- Рехабилитация и модернизация на уличното осветление на Община Омуртаг

Мярка 4: Енергийна ефективност и ВЕИ

Дейности/проекти:

- Енергийна ефективност на обществените сгради;
- Общинска програма за обновяване на жилищния фонд (вкл. енергийна ефективност). Създаване /разширяване на общински жилищен фонд за социално слаби лица;
- Изграждане на ВЕИ на територията на общината;
- Основен ремонт и енергийна ефективност на кметства с. Презвитер Козма, с. Висок, с. Илийно;
- Енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради;
- Енергийна ефективност и благоустрояване на дворни пространства в училища и детски градини в общината;
- „Основен ремонт, реконструкция и основно обновяване - обзавеждане на Детска градина №2, находяща се в с. Камбурово, общ. Омуртаг, ул. Палатица №7“;
- Изграждане на соларна инсталация за топла вода за битови нужди в ОУ „Н. Вапцаров“ с. Врани кон;
- Предпроектни проучвания за Газифициране;
- Енергийна ефективност на кметства в Община Омуртаг.

Специфична цел 2.4. *Изграждане на модерна комуникационна инфраструктура и подобряване на услугите*

Мярка 5: Модернизация на комуникационната инфраструктура и подобряване на услугите

Дейности/проекти:

- Повишаване на достъпа до информационните и комуникационни технологии (ИКТ);
- Изграждане на ИКТ инфраструктура на територията на следните населени места: с. Беломорци, с. Веселец, с. Горско село, с Долно Новково, с. Звездица, с. Камбурово, с. Могилец, с. Обител, с. Паничино, с. Рътлина, с. Тъпчилещово, с. Угледно, с. Царевци, с. Церовище, с. Чернокапци;
- Въвеждане на широколентови технологии за цифров пренос на информацията;
- Увеличаване на броя на обществените места за достъп до Интернет;
- Осигуряване на достъп до информационни услуги за хора в неравностойно положение.

Специфична цел 2.5. *Подобряване на качествата на селищните среди в общината*

Мярка 6: Обновяване на уличните мрежи и зелената система

Дейности/проекти:

- Проекти за подобряване на тротоарни настилки и пешеходни зони в град Омуртаг;

- Рехабилитация на улици по населени места в общината;
- Реконструкция на улици, с. Камбурово;
- Реконструкция на улици „Аспарух“ и „Васил Левски“, гр. Омуртаг;
- Реконструкция на улица „Любен Каравелов“, гр. Омуртаг;
- Реконструкция на ул. „Аспарух“, гр. Омуртаг;
- Рехабилитация на ул. „Марица“, гр. Омуртаг;
- Рехабилитация на ул. „Шар планина“, гр. Омуртаг;
- Рехабилитация на улици, с. Кестеново;
- Проект за озеленяване и възстановяване на зона за отдих – селски парк, с. Зелена морава;
- Многофункционални спортни площадки – 2 бр. площадка за фитнес уреди на открито и реконструкция на съществуваща ограда (ИНУ Хр. Смирненски гр. Омуртаг);
- Разширение гробищен парк гр. Омуртаг – I-ви етап;
- Рехабилитация на съществуващ гробищен парк, гр. Омуртаг;
- Изграждане на 25 броя детски площадки на територията на общината.

Мярка 7: Подобряване на сигурността и предотвратяване на рисковете в селищната среда

Дейности/проекти:

- Неотложно аварийно възстановителни работи по язовир „Илийно“, с. Илийно;
- Неотложно аварийно възстановителни работи по язовир „Кестеняво“, с. Кестеняво;
- Реконструкция на преливника на яз. „Беломорци“;
- Реконструкция на дренаж от яз. „Царевци“ до ПС „Камбурово“;
- Изграждане на енергогасител и отвеждащ канал яз. Царевци;
- Въвеждане и подобряване на превантивни дейности за намаляване опасността от горски пожари в общинските територии, стопанисване и управлявани от община Омуртаг чрез изграждане на видеотехнологична система за видеонаблюдение;

Стратегическа цел 2: Повишаване на жизнения стандарт и социално сближаване

Приоритет 3. Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги. Социално включване

Този приоритет е насочен към подобряване на човешкия капитал и осигуряване на равен достъп до образование, здравеопазване, социални услуги, пазар на труда, както и повишаване на качеството на публичните услуги от първостепенно значение - здравеопазване, социални услуги и ефективно реализиране на пазара на труда. Укрепването на човешкия капитал и подобряване качеството на живот водят да социално сближаване и повишаване привлекателността за обитаване на всяка териториална общност. Приоритетът е фокусиран в използването на наличните потенциали за подобряване на качеството на живота и създаването на подходящи условия за развитието и реализацията на човешките ресурси в общината. Основна част от средствата за това включват увеличаване на равнището на заетостта и доходите и подобряване на качеството публичните услуги – здравеопазване, социални услуги, образование и култура.

Подкрепа ще се получи от *Оперативна програма за развитие на човешките ресурси - ПРИОРИТЕТ 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“ – 4 Специфични цели; ПРИОРИТЕТ 2 „Социално включване и равни възможности“ - 2 Специфични цели; ПРИОРИТЕТ 3 „Териториални инвестиции – 6 Специфични цели; Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане; Оперативна програма за наука и образование - Приоритет 1 „Качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование“; Приоритет 2 „Подобряване на връзка на образованието с пазара на труда“;*

Марка 1. Подобряване достъпа до пазара на труда

Дейности/проекти:

- Повишаване на заетостта и доходите с акцент на младежката заетост;
- Намаляване на бедността и постигане на социална интеграция на групите в неравностойно положение (особено в селата);
- Насърчаване на социалното предприемачество чрез участие и изпълнение на проекти;
- Повишаване на заетостта чрез мерки за преквалификация и повишаване на образователното равнище в селищата на общината. Ограмотяване и обучение на неграмотни и слабограмотни лица, които нямат завършен начален етап или завършен клас от прогимназиалния етап. Създаване на общински стипендиантски фонд за подкрепа на младежи от общината за обучение във висши учебни заведения;
- Стажове за млади специалисти;
- Стартиране на самостоятелна дейност за млади предприемачи;
- Осигуряване на безопасни условия на труд в предприятията и фирмите.

Марка 2. Подобряване на качеството и достъпа до здравни и социални услуги

Общината ще продължи да съдейства за увеличаване обхвата и качеството на публичните услуги посредством информационно осигуряване на институциите и обществеността. Предвижда се повишаване качеството на социалните услуги, доближаване на здравните услуги до потребителите, подобряване качеството на образователните услуги. Основната цел е гарантиране разкриването на социални услуги, които да отговорят на конкретните потребности на хората от целевите групи на територията на общината и района, като въвеждането на регионалния (областния) принцип на планиране и развитие на социални услуги, който да стимулира инициативността и да създаде условия за максимална гъвкавост при получаването на икономически по-изгодни, финансово по-обосновани и по достъпни за по-широк кръг потребители социални услуги. Разширяване на партньорството между заинтересованите страни и развитие на между секторното сътрудничество за изпълнение на интегрираните мерки ще подпомогне ефективното изпълнение на тази цел.

Дейности/проекти:

- Реконструкция /възстановяване и модернизация на сграден фонд на „МБАЛ Омуртаг“ ЕАД, гр. Омуртаг и медицински център I ЕООД, гр. Омуртаг.;
- Благоустрояване на двора на детска ясла, гр. Омуртаг;

- Подобряване на управлението на човешките ресурси в областта на здравеопазването. Осъществяване на медицински прегледи с мобилни екипи, в това число и на здравнонеосигурени лица;
- Реконструкция, модернизация, обзавеждане и оборудване на сграда, общинска собственост за Центрове за настаняване от семеен тип с капаците 30 деца;
- Реконструкция, модернизация, обзавеждане и оборудване на сграда, общинска собственост за Център за обществена подкрепа с капаците 80 семейства деца;
- Реконструкция, модернизация, обзавеждане и оборудване на сграда, общинска собственост за Защитени жилища с капаците 10 семейства;
- Разширяване на обхвата на лица, ползващи услугите на обществена трапезария (Топъл обяд);
- Продължаване и разширяване на дейността на Звено за услуги в домашна среда на територията на общината.

Мярка 3 Подобряване на качеството на образователните услуги

Дейности/проекти:

- Подобряване развитието в образователната инфраструктура.+D21:D36;
- Подобряване на материално-техническата база;
- Основен ремонт и основно обновяване на ДГ № 2 „Усмивка“, с. Камбурово;
- Адаптиране на програмите в професионалното образование в съответствие с нуждите на общината;
- Развитие на извънкласни и извънучилищни форми на обучение. Осъществяване на целодневна организация на учебния ден;
- Осигуряване на условия и ресурси за реализация на процеса на интеграция на лица със специални образователни потребности;
- Подобряване на управлението на човешките ресурси в областта на образованието;
- Текущ ремонт на фасадата и сервизните помещения на Второ начално училище „Васил Левски“, гр. Омуртаг;
- Основен ремонт и енергийна ефективност на сградата и благоустрояване на дворно пространство на ОУ „Акад. Даки Йорданов“, гр. Омуртаг“;
- Основен ремонт на вътрешни помещения и благоустрояване на дворно пространство на Профилирана гимназия „Симеон Велчев“;
- Основен ремонт на вътрешни помещения и благоустрояване на дворно пространство на ОУ „Христо Ботев“, с. Камбурово;
- Реконструкция на част от оградата и изграждане на система за външно осветление и видеонаблюдение Основно училище „Никола Йонков Вапцаров“, село Врани кон;
- Основен ремонт и енергийна ефективност на сградата и благоустрояване на дворно пространство на ОУ „Христо Ботев“, с. Зелена Морава;
- Текущ ремонт на вътрешни помещения и реконструкция на външна ограда на ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Плъстина;

- Ремонт на покривната конструкция, фасади и вътрешни помещения. Изграждане на външно помещение за санитарни и битови нужди. Реконструкция на откритата и закрыта спортни бази;

- Изграждане на система за външно осветление и видеонаблюдение на територията на всички училища и детски градини в община Омуртаг.

Мярка 4: Развитие на културата, опазване и експониране на културно историческото наследство

Дейности/проекти:

- Осигуряване на инвестиции за основни и текущи ремонти на културни обекти (в т. ч. осигуряване на инвестиции за основен/текущ ремонт на Читалището в кв. „Запад“, гр. Омуртаг);

- Реставрация и консервация на интериорна декорация и подмяна на ел. инсталация на Исторически музей гр. Омуртаг;

- Оборудване с компютърна техника и обогатяване на книжния фонд на културни обекти;

- Осигуряване на средства за културния календар на общината;

- Разширяване на контактите с културни институции – за включване на гр. Омуртаг като домакин на национални и международни културни прояви (Министерство на културата, НИКН и др.);

- Насърчаване на предприемачеството в сферата на културата, обвързване с културен туризъм;

- Създаване на партньорства между общинската власт, културните институции, неправителствения сектор и бизнеса за насърчаване на художественото творчество и обогатяване на културния календар на общината;

- Повишаване на квалификацията на заетите в сферата на културата.

Мярка 5. Подобряване на условията за спорт

В рамките на тази мярка ще бъде продължено изграждането на нови площадки за спорт и отдих както в гр. Омуртаг, така и в съставните села на общината.

Дейности/проекти:

- Реконструкция на спортен комплекс в гр. Омуртаг.;

- Обновяване на спортна зала гр. Омуртаг;

- Подобряване условията за спорт в училищата на територията на общината.

Специфична цел 3.1. Подобряване условията на живот и равноправно включване на ромите и другите уязвими групи в социално-икономическия живот

Тази цел гравитира към тематична цел 9 от Общата стратегическа рамка на ЕС (насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността) и ще търси подкрепа за реализацията си по Оперативна програма за развитие на човешките ресурси - ПРИОРИТЕТ 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“ Особено внимание следва да се отдели на развитието на младежки дейности и социално включване на младежи в риск. Трайното решаване на проблема за равноправното включване ще се търси в повишаване на квалификацията на работната ръка и повишаване на възможностите за включване в пазара на труда.

Мярка 6: Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване

Дейности/проекти:

- Интеграция на маргинализирани лица и групи (роми и др.);
- Повишаване на достъпа до публични услуги;
- Насърчаване на социалната икономика и социалните предприятия;
- Гарантиране на достъп до предучилищно и училищно образование. Осигуряване на транспорт до детски градини и училища;
- Намаляване на преждевременно напускане на училище, чрез мотивиране за продължаване на обучението след 7 клас с осигуряване на учебни помагала и учебници, а при необходимост и на дрехи за социално слаби ученици след 7 клас;
- Предоставяне на условия за услуги за увеличаване на квалификацията и достъпа до заетост на ромите в селищата на общината;
- Предоставяне на условия и услуги за увеличаване на достъпа до заетост и образование в по-големите села;
- Стимулиране на образователната интеграция на рискови групи, малцинства и хора в неравностойно положение в селищата на общината. Осигуряване на допълнително обучение по български език;
- Осигуряване на временна заетост за безработни лица. Осигуряване на заетост чрез включване наемаването на дълготрайно безработни лица като критерий при възлагането на обществени поръчки от общината. Стимулиране на образователната интеграция на рискови групи, малцинства и хора в неравностойно положение в селищата на общината.

Мярка 7: Модернизация на институциите на пазара на труда социалното включване и здравеопазването

Дейности/проекти:

- Подкрепа за политиките в сферата на пазара на труда, социалното включване и здравеопазването, в т. ч. чрез назначаване на трудови, социални, здравни и др. медиатори;
- Подобряване организацията и качеството на обслужването на гражданите и бизнеса;
- Подобряване координацията между институциите, работещи в сферата на пазара на труда, социалните услуги и здравеопазването;
- Подобряване управлението на човешките ресурси в административните структури. Предоставяне на специализирани обучения на служителите в институциите;
- Предоставяне на специализирани обучения на служителите в институциите.

Приоритет 4. Запазване и подобряване качеството на околната среда и развитие на екологична инфраструктура. Адаптация към настъпилите неблагоприятни климатични изменения

Приоритетът е насочен към подобряване на екологичните условия чрез предотвратяване на рискове от наводнения, пожари, свлачища и абразия, Подобряването на координацията и управлението на превенциите на риска ще допринесе за осигуряване на устойчива и сигурна среда за живота и здравето на хората и за развитието на туризма и другите икономически дейности. Ще се реализират интегрирани териториални проекти срещу активизацията на свлачищата с оглед

промените климатични условия и защита на населението. При разработването на интегрираните териториални проекти, при доказана необходимост, ще бъдат включени предвидените в Плановите за управление на риска от наводнения мерки за съответната територия, в т.ч мерки за намаляване на неблагоприятните последици от интензивни валежи в урбанизирана територия, увеличаване на ретензионния обем на съществуващите язовири при запазване на полезния обем, зелени мерки за предотвратяване и защита от наводнения. Адресирането към предизвикателствата от изменението на климата изисква планирането на краткосрочни адаптивни мерки с цел превенция и на смекчаващи мерки с оглед неизбежните влияния на климатичните промени в дългосрочна перспектива.

Освен за живота и здравето на хората е необходимо и реализирането на мерки за превенция на въздействието на климатичните промени върху критичната инфраструктура и материалните блага на хората

Специфична цел 4.1. *Достигане на нормите за качество на атмосферния въздух, намаляване и предотвратяване на рисковете за човешкото здраве*

Тази цел е хоризонтална и ще се постигне чрез обединени усилия във всички сфери с източници на замърсяване на въздуха - трафик, лоши пътни и тротоарни настилки, отопление на твърди горива и др.

Специфична цел 4.2. *Подобряване на системата за управление на битови и промишлени отпадъци*

Мярка 1: Усъвършенстване на системата за управление на ТБО

Премахването на нерегламентираните сметища, организиране на събирането, депонирането и третирането на отпадъците е мярка с важно общинско и надобщинско значение и има за заинтересовани страни гражданите и бизнес-средите. Необходими са повсеместни усилия за въвеждане на добри практики в разделното събиране, сортиране и преработка на ТБО. *Основният източник на финансиране ще бъде ОП "Околна среда", Приоритет 2 „Отпадъци“;*

Дейности/проекти:

- Консервация на депо за твърди битови отпадъци – старо сметище – рекултивация, вертикална планировка, дендрология – II етап;
- Закриване на клетка № 2 на Регионално депо гр. Омуртаг. Забележка: Правят се месечни отчисления съгласно чл.60 от ЗУО, като средствата се превеждат в сметката на РИОСВ, гр. Шумен;
- Изграждане на трета клетка за БО на Регионално депо гр. Омуртаг;
- Минимизиране на биоразградимите отпадъци в общината с въвеждане на фамилно компостиране;
- Оптимизиране на системите за събиране и транспортиране на битови отпадъци, включително разделно събиране;
- Изграждане на инсталация за компостиране;
- Изграждане на инсталация за сепариране на битови отпадъци;
- Предотвратяване и намаляване образуването на отпадъците чрез обучение и информиране на населението.

Мярка 2: Опазване и подобряване на околната среда и превенция на екологичните рискове

Дейности/проекти:

- Провеждане на мерки за адаптация към климатичните промени в селското стопанство

Мярка 3: Усъвършенстване на системата за управление на ТБО

Дейности/проекти:

- Рекултивация на физически нарушените терени в населените места;
- Включване в пакета „Кръгова икономика“ с цел превръщане на отпадъците в ресурси;
- Внедряване на съвременни технологии за разделно сметосъбиране.

Мярка 4: Опазване и възстановяване на видове, хабитати, екосистеми и ландшафти. Опазване на генетичното разнообразие и биологичната сигурност

Дейности/проекти:

- Реализация на съвместни проекти с Ловно рибарското дружество за опазване на популациите в района;
- Съхраняване и възстановяване на естествените находища на лечебни растения (билки), чрез контрол и райониране на билкосъбирането.

Мярка 5: Подобряване на информираността и повишаване активността на местната общественост за опазване на биологичното разнообразие

Дейности/проекти:

- Реализация на дейности и проекти, подобряващи информираността за биоразнообразието сред активното население и ловците;
- Реализиране в училищата на екологични проекти подобряващи информираността сред учениците.

Стратегическа цел 3: Укрепване на институционалната среда за поефективни обществени услуги и капацитета за привличане на донорски фондове и частни инвестиции

Един от ефективните инструменти за повишен капацитет е изграждането на междуобщински сътрудничества и партньорства за решаване на общи проблеми, както и за постигане на интегрирана социално-икономическа и културна общност в областта и района. Сътрудничеството и партньорството е необходимо и на по-високи равнища - в рамките на Североизточния район и извън тях - в национален и наднационален мащаб. Сътрудничеството и партньорството е гаранция за пренасяне на положителни практики и за постигане на общ просперитет на партньорите.

Първият приоритет на Стратегическа цел 3 е ориентиран именно към подобряване на социалното, икономическото и културното сътрудничество, както и сближаване между съседните общини.

Вторият приоритет е насочен към повишаването на институционалния капацитет и ефективността от действията на общинската администрация за развитие на уменията за управление на проекти и усвояване на средства от структурните фондове, както и за подобряване на предоставяните от тях услуги.

Приоритет 5. Стимулиране на междуобщинско сътрудничество и партньорство

Преодоляването на значителните териториални неравновесия в района ще се постига чрез подобряване на транспортната и комуникационна свързаност, което ще улеснява достъпа до публични услуги от по-висока степен, и чрез стимулиране развитието на градовете-центрове от различните йерархични равнища. По-добрата свързаност на общините в рамките на областта и района и обвързването на транспортните и комуникационните му връзки с европейската транспортна мрежа ще повиши конкурентните предимства, привличането на нови инвестиции и ще допринесе за мобилизиране на неговия потенциал чрез по-добра достъпност до обекти за прилагане на труд, услуги, туризъм.

Оперативна програма за електронно управление и техническа помощ, Приоритет 3. Хоризонтална техническа помощ ще осигури основната подкрепа за реализирането на специфичните цели и мерки по този приоритет.

Специфична цел 5.1. Активизиране на сътрудничества между община Омуртаг и останалите български общини за реализиране на съвместни инициативи

Изграждането на местни партньорства е мощен инструмент за повишени възможности и оползотворяване на местния потенциал за развитие. Инфраструктури, туризъм, култура, екология – това са само част от възможните сфери за сътрудничество и партньорства между община Омуртаг и останалите общини. Реализацията им зависи единствено от взаимната воля.

Мярка 1: Изграждане на партньорства

Дейности/проекти:

- Изграждане на партньорства със съседни и сходни общини за съвместни проекти в сферата на инфраструктури, туризъм, култура, екология.

Приоритет 6. Повишаване на административния капацитет и подобряване на публичните услуги

Мярка 1: Повишаване на управленския капацитет на общинската администрация

Дейности/проекти:

- Повишаване квалификацията и чуждоезиково обучение на общинските служители;

- Разработване и актуализиране на електронната страница на Община Омуртаг;

- Координация и партньорство при разработване и изпълнение на стратегии и планове;

- Обучения за управление на проекти.

Мярка 2: Популяризиране и подкрепа за усвояване на средства от Европейските финансови инструменти

Дейности/проекти:

- Обучение за оптимизиране на капацитета на община Омуртаг за усвояване на средствата от финансовите инструменти на ЕС;

- Провеждане на рекламна кампания за възможностите и начините за кандидатстване за европейско финансиране от частния и неправителствен сектор в общината.

Мярка 3: Създаване на общинска нормативна рамка в подкрепа на местното развитие

Дейности/проекти:

- Изработване на опорен план за нуждите на ОУПО;
- Изработване на общ устройствен план на община Омуртаг;
- Актуализация и допълване на общинската нормативна уредба с пакет от преференции за развитие на бизнеса.

Мярка 4: Подобряване на административното обслужване на гражданите и бизнеса

Дейности/проекти:

- Изграждане на капацитет в структурите, изпълняващи политики в областта на заетостта, образованието и социалната сфера;
- Изграждане на капацитет в структурите за осъществяването на реформи на местно равнище;
- Мерки за електронна община, електронни обучения, електронно приобщаване и електронно здравеопазване;
- Изграждане на нова сграда за Общинска администрация.

Мярка 5: Укрепване на МИГ

Дейности/проекти:

- Методическа и експертна помощ за създаване на стратегии за местно развитие (в локализациите с инициирани МИГ/ ВОМР);
- Техническа помощ за установяване и функциониране на МИГ.

III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ ЗА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

1. Въведение

Комуникационната стратегия е неизменна част от процеса на разработване, приемане и реализация на Плана за интегрирано развитие на община Омуртаг за периода 2021 – 2027 г.

Комуникационната стратегия е съвкупност от дейности и мероприятия, които представляват пътищата за популяризиране на Плана, за запознаването на гражданите на Общината с приоритетите и целите, заложи в него и за обществена подкрепа и ангажираност към реализирането на съответните мерки и дейности и постигането на желаните резултати за подобряване на качеството на живот на населението в община Омуртаг. Важно е заинтересованите страни да бъдат включени както на етапа на разработване и приемане на ПИРО, така и при реализацията на целите и приоритетите, заложи в плана.

1.1. Мото на комуникационната стратегия

ВСИЧКИ ЗАЕДНО МОЖЕМ!

1.2. Визия на комуникационната стартегия

Да се популяризира Планът за интегрирано развитие на община Омуртаг за периода 2021 – 2027 г., да гарантира прилагането на *принципа на партньорство, интегрираният подход* и да осигури прозрачност на процеса по изготвяне и реализация на плана чрез одобрение, изпълнение и проследяване на набор от подходящи мерки и действия.

1.3. Цели на комуникационната стратегия

1. Представяне в подходяща форма (публични дискусии, фокус групи, форуми/семинари, печатни материали, видеоматериали и др.) на информация за предвижданията на ПИРО, за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината и реализацията им, както и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на техническата инфраструктура и околната среда;
2. Фокусиране на вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проектни идеи с участието на публичния сектор, насочени към подобряване на физическата среда и на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;
3. Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред кмета, общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване висока ефективност при изпълнението на плана;
4. Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за подготовката и реализация на плана.

1.4. Принципи за изпълнение на комуникационната стратегия

- Безпристрастност, откритост и точност;
- Достъпност за всички (публичност);
- Яснота и опростеност;
- Последователност и съответствие с целите и приоритетите на ПИРО;
- Актуалност;
- Законосъобразност – в съответствие с установените правни норми, правила и практики;
- Ефективност и ефикасност;
- Мониторинг и периодичен преглед.

1.5. Целеви групи

- Общинските власти – кмет, заместник кметове и общински съвет;
- Общинската администрация;
- Представителите на бизнеса – инвеститори, работодатели, работници и служители;

- Представители на различните обществени институции - учители, лекари, инженери, служители в културни институции;
- Местната общност, браншови и граждански сдружения;
- Населението на Община Омуртаг;
- Асоциации на земеделските стопани;
- Медиите;
- Организации на гражданското общество - местни екологични, социални, образователни, читалища и други НПО.

1.6. Комуникационни канали

1.6.1. Външни

Уеб сайтът на Общината съдържа актуална информация за Общината и всичко свързано с нея, респективно ПИРО периода 2021 – 2027 г.

Презентационното CD е електронен носител, в който се съдържат следните материали:

- План за интегрирано развитие на община Омуртаг за периода 2021 – 2027 г.;
- Индикативна таблица на община Омуртаг;
- Комуникационна стратегия на община Омуртаг.

Открити срещи и обсъждания с населението в Общината. Обществените дискусии спомагат за оценка на мнението и нагласите на местното население, неговата съпричастност и ангажираност към реализирането на мерките и конкретните дейности, водещи до повишаване на икономическия и социален статус в Общината и подобряване на благосъстоянието на нейните жители. Действащите на територията на общината граждански и бизнес организации са достатъчно информирани и изрично поканени да вземат участие в процеса по разработване на ПИРО. Това са представители на местната администрация, служители в институциите, представители на бизнеса, кметове и кметски наместници на селища в общината. Това включи информиране на всички заинтересовани страни. Даде се възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на обществено обсъждане, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране и мониторинг със състав, основан на принципа на партньорството – местна власт, социални и икономически партньори, гражданско общество и др. Обменът на мнения и информация се състоя и чрез провеждане на анкети, попълване на въпросник и др. Проведоха се консултации и предварителна съгласуваност с ангажиране и активно участие на представители на заинтересуваните страни които заедно с резултатите от анкетите показват основните проблеми и нагласи на местната общност. На въпроса как се е променила общината през последните години, преобладаващата част от анкетираните изразяват мнение че Общината се промени към по-добро, но с по-бавни темпове от очакваните /55,5%/. Като най-атраaktivни ресурси в общината се посочват Природа, Музея, Авиационния парк, Местността Кайника, Калето, Горските територии около Зелена Морава; яз. „Ястребино“; „Красноселци“; „Царевци“. Това е отправна точка към залагане в ПИРО на мерки и дейности свързани с развитие на туризма.

На въпроса кой е най-важният проект за общината, които трябва да бъдат реализирани

до 2027 г. се потвърждава, че безспорно това е ВиК мрежа на Омуртаг. Като основни проблеми, които характеризират община в момента се посочват: Лоша ВиК инфраструктура - 81,5%; Лоша улична инфраструктура в населените места /улицы, тротоарни настилки, алеи и др./ - 62,9%. Приоритетните направления за икономическо развитие на общината да са насочени към развитие на - Селско стопанство - 68,5%; Горско стопанство - 25,9%; Лека промишленост - 37%; Обслужващи дейности с регионално значение/образование, здравеопазване, услуги/ - 68,5%.

Като най-необходими мерки за подобряване на състоянието в общината се посочват - Подобряване на техническата инфраструктура /водоснабдителна, канализационна, електроснабдителна/ - 87%; Борба с безработицата и подобряване на пазара труда (вкл. квалификация на хората) - 70,3%; Подобряване на качеството на предлаганите здравни и медицински услуги - 72,2%; Повишаване качеството на образованието 68,5%. Почти 80% посочват като източник за информация за изпълнение на ПИРО Интернет страницата на Общината. Предложенията и поставените проблеми ще намерят конкретна реализация в мерките и дейностите на ПИРО Омуртаг за следващия програмен период.

1.6.2. Вътрешни

Семинарите и обсъжданията включват обучение и разяснения по въпросите на местното икономическо развитие, осъзнаването и реализирането на приоритетите и целите за местно икономическо развитие и възможностите за използване на ресурси от Фонда за развитие предоставен от ЕС за възстановяване от световната пандемия - COVID-19. Целта е да бъде стимулиран **подходът „отдолу-нагоре“** при идентифициране на нуждите, потенциала за развитие и възможните решения. Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност от тях, както и за подобряване на стандарта на живот на населението;

Срещи с работната група. Със заповед на кмета на община Омуртаг №15 от 07.01.2020 г., е назначена работна група, представителите на която активно участват в разработване на ПИРО. Комисията продължи да работи в условията на извънредна епидемична обстановка при спазване на всички мерки за неразпространение на короновируса Covid - 19. Ежемесечни срещи с членовете на работната група се провеждат дистанционно в електронна среда. Обсъждат се въпроси, свързани с разработването на Плана, възможностите и ограниченията, които съществуват за Общината и съответно оказват влияние върху реализирането на дейностите и постигането на очакваните резултати.

Електронна поща и телефонни разговори. По време на разработване на ПИРО се поддържаше непрекъсната връзка с между експерти и работната група.

1.7. Други стратегии и програми свързани с разработване на ПИРО

Национална програма за развитие: България 2020;

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=765;>

Национална стратегия за адаптиране към климатичните промени, проект. МОСВ, 2018 г.;

<https://www.moew.government.bg/bg/nacionalna-strategiya-za-adaptaciya-kum-izmenenieto-na-klimata-i-plan-za-dejstvie/>;

ОПРР 2014-2020, ОПОС 2014 -2020, ОПТТИ 2014 – 2020, ПРСР 2014-2020, ПМДР 2014-2020; ОПНОИР 2014 -2020;

Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г.;

[http://www.bgregio.eu/media/files/Programirane & ocenka/Programirane 2014-2020/NKPR%20proekt.pdf](http://www.bgregio.eu/media/files/Programirane_%20ocenka/Programirane%20014-2020/NKPR%20proekt.pdf);

Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., Актуализация 2019 г.;

Национална стратегия за регионално развитие на Р. България (2012-2022 г.);

Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточен регион за планиране от ниво 2 /2021-2027 г./;

Областна стратегия за развитие на област Търговище 2014-2020 г.;

Социално-икономически анализ за нуждите на Оперативна програма „Регионално развитие” за периода 2014-2020 г., МРРБ 2012 г.;

<http://www.bgregio.eu/programirane-i-otsenka/mrrb.aspx>;

Социално-икономически анализ на районите 2019 г.;

Национален статистически институт (2016). Градовете и техните функционални урбанизирани ареали;

https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/publications/URBAN_BG.pdf;

Българско нематериално културно наследство, вписано към UNESCO;

<https://bulgariaich.com/index.php?act=content&rec=15>;

Обекти от Списъка на световното културно и природно наследство;

Общински план за развитие на община Омуртаг (2014-2020 г.);

Общински оперативни програми.

1.8. Партньорство

Съгласно Закона за регионалното развитие, един от основните принципи, на които се основава провеждането на държавната политика за регионално развитие, е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива, при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката. В съответствие със закона и за повишаване на устойчивостта на взетите решения и планираните цели и задачи, както и за ефективността на тяхната реализация, важен механизъм е прилагането на принципа на партньорство. А чрез осигурената информация и публичност на всички нива се гарантира неговия успех и широка обществена подкрепа. ПИРО е основен документ за провеждане на политиката за регионално развитие на местно ниво.

Настоящата Комуникационна стратегия на община Омуртаг залага духа на партньорство и сътрудничество между обществените и частни структури, между

общинската администрация, представителите на бизнеса и населението, между публичния сектор, частния бизнес и неправителствените организации.

Публично-частното партньорство е процес, който се дефинира в по-широк и в по-тесен смисъл. По-широкото тълкуване на процеса представлява покриване на цялата гама на сътрудничество между публичния сектор и частните партньори, което в много случаи води до създаване на смесени предприятия.

По-конкретно публично-частното партньорство се разглежда като съвместно разработване и изпълнение на специфични проекти. Пример за ПЧП е съвместни дейности с Местна Активна Група (МАГ), която събира информация и анализира проблемите на местната ромската общност. Целта на групата е да сътрудничи на местните власти и да подпомогне процесите на обсъждане и разработване на политики и програми, насочени към ромите от общината. Представители на МАГ направиха конкретни предложения (проекти, дейности) които са включени в съответните приоритетни области на ПИРО Омуртаг (2021- 2027 г.).

Насоките на ЕС за успешно публично-частно партньорство го определят като „партньорство между публичния сектор и частния сектор за целите на осигуряването на проект или услуга, обикновено предоставяни от публичния сектор“.

С него се представят действията на местната изпълнителна власт и се създават условия за планомерно и целенасочено изпълнение на решенията на общинския съвет, дейността на кмета и общинската администрация. Формите за предоставяне на информация и публичност относно приемането и изпълнението на плана, както и за работа с партньорите в областта на интегрираното устойчиво местно развитие също така биха могли да се използват ефективно. ПИРО се разработи чрез прилагане на принципа на партньорство. Това включи информиране на всички заинтересовани страни. Даде се възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на обществено обсъждане, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране и мониторинг със състав, основан на принципа на партньорството – местна власт, социални и икономически партньори, гражданско общество и др. Обменът на мнения и информация се състоя и чрез провеждане на анкети, попълване на въпросник и др. Проведоха се консултации и предварителна съгласуваност с ангажиране и активно участие на представители на заинтересуваните страни.

В процеса на изпълнение на ПИРО основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на плана. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информиране, консултиране и съгласуваност, и с активно участие на всички заинтересувани страни.

Поддържането на създадените ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се реализира по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на инвестиции и

допълнителни финансови средства. Публично-частното партньорство като инструмент за оптимизиране на предоставяните продукти и услуги за обществото следва да бъде широко застъпено в процеса на изпълнение на ПИРО ОПР. Мерките за насърчаване на формите на публично-частно партньорство при изпълнението на ПИРО следва да са в посока на:

- използването на стимули за развитие на икономически дейности на местно равнище като привличане на външни инвеститори, създаване на нови производствени мощности като филиали или други форми на външни инвестиции, създаване на нови фирми, запазване и разширяване на съществуващия бизнес, осигуряване на помощ за местни фирми при разработване на нови продукти и навлизане на нови пазари;

- подобряване разпространението на информация и обмен на най-добри практики, свързани с използването на ПЧП. Участието на партньорите на всички нива на подготовка, съгласуване, обсъждане и контрол на изпълнението гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на ПИРО. Чрез тях той се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в управлението и процеса на взимане на решения. Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на ПИРО се осъществява от Кмета на община Омуртаг и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. Предизвикателството, пред общинската администрация и екипа за управление, е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информироване и въвлечане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на актуализирания ПИРО.

IV. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

ПИРО Омуртаг представлява стратегически документ относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината и града, докато програмата за тяхната реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектните идеи за постигане целите на развитието. Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на община Омуртаг, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция може да обхваща комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от различни оперативни програми или от други

източници. Има идентифицирани мерки, за чието изпълнение не винаги е необходим финансов ресурс – например разработването на общински наредби.

Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО, са разработени на базата на прилагането на интегриран подход.

Регионалната политика е публична политика която, посредством съвкупността от икономически, законодателни, административни мерки на държавните и местните органи на управление, цели ускоряване на регионалния икономически растеж и преодоляване на различията в регионалното развитие.

Ценностите стоящи в основата на регионалната политика са Междурегионално равенство, Регионална конкурентоспособност, Национален растеж, Социално-икономическа стабилност, Политическа стабилност.

Доминиращите ценности са важни, защото те правят едни искания, политики, цели или стратегии „естествени”, а други - съмнителни, дискуссионни или направо неприемливи. Затова интерпретацията на характера на „регионалния проблем” (респ. на регионалните различия), която прави определени регионални различия легитимен обект на публична интервенция, е ключовото допускане, което стои в основата на регионалната политика.

Ускоряването на регионалния икономически растеж на практика предполага развитие на определена система от регионални икономически механизми за инфраструктурно развитие, повишаване заетостта на регионално обособените ресурси, поощряване на инвестиционната и иновационната активност и др.

Регионалните различия са резултат от различията на елементите на природната среда и тяхното съчетание, историческото развитие, демографските особености, особености на структурата на стопанството и др. В резултат на това между отделните райони се оформят неравновесия по основни показатели като произведена брутна продукция, разпределение на инвестициите, доходи на глава от населението, равнище на заетост (безработица), възрастова и образователна структура на населението, екологична среда и др.

Регионалните различия са многоаспектна категория, която може да има множество измерения, в зависимост от конкретното възприемане на регионалния проблем.

Сами по себе си тези многомерни цели на регионалното развитие се отнасят до управленската практика в областта на икономическото, социалното, културното, демографското, екологичното и т.н. развитие.Ето защо превръщането им в реално постигнати резултати в някакъв бъдещ момент зависи от прилагането на интегрирана политика, предполагаща единство на икономическа, социална, демографска, екологична и други видове политики.

Провеждането на интегрирана регионална политика означава също така сътрудничество и партньорство както между институциите, работещи за социално-икономическия развитие на конкретната териториална общност, така и между различните йерархични равнища на управление – централно, регионално и местно.

Интегрираната регионална политика се основава на философията, че нейната реализация не е просто проекция или механичен сбор на секторните политики върху дадена територия, а самостоятелна политика, координирана със секторните политики и концентрирана в отделни региони, политика, основана на подхода,

„съобразен с конкретното място”. В продължение на това, основен компонент на съобразеното с конкретното място разработване на политика е интегрирането на различни секторни дейности за въздействие. Ето защо прилагането на интегрирания подход в случая е особено подходящо. Секторно сътрудничество е възможно единствено на регионално ниво, т.е. в рамките на конкретното място. Именно поради това като най-подходящ подход за реализиране на регионална политика може да се определи този, който осигурява *интегрирано развитие*. *Едва на проектно ниво се взема под внимание спецификата на дадено място (потенциали, проблеми, възможности) и става ясно, че задачата може да се реализира само чрез комбинация (интеграция) на различните фактори, сектори, политики, които са териториално обособени.*

В основата на Кохезионната политика по отношение на изоставащите региони, в програмния период 2014-2020 г. се въведе нов подход. В основата на този подход е подход Лидер, който обхваща селските райони. Принципа на действие на новия подход се основава на преобразуване на подхода ЛИДЕР, като се дава възможност определени региони да получат преференции при усвояването на еврофондовете. Условието е към тях да се прилага интегриран териториален подход, наречен ВОМР „Водено от общността местно развитие”. Според споразумението подходът „Водено от общността местно развитие” е с фокус върху селските райони. Подходът е предвиден да бъде прилаган така, че местната общност да участва във взимането на решения и да избира приоритети, които да бъдат следвани. ВОМР е специален инструмент, който може да се използва на под регионално равнище и допълва другите форми на подпомагане на развитието на местно равнище. ВОМР може да мобилизира и ангажира местните общности и организации и да осигури техния принос за постигане на целите на стратегията „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, като насърчи териториалното сближаване и способства за постигането на конкретни цели на политиката.

Възможностите община Омуртаг да използва този подход заедно с община Антоново са големи. Слабо развитата икономика има моноструктурен характер, като селското стопанство е с приоритетно развитие.

Поради ниската продуктивност, почвите са подходящи за някои видове трайни насаждения, които към момента заемат малка част от селскостопанските земи. Новите трайни насаждение са орехи, сливи и лешници. Отглежданите култури на територията на групата са мека пшеница, овес, ечемик, просо, царевица и слънчоглед, но добивът от тях е нисък поради сравнително бедните почви. Това предполага приоритетно развитие на животновъдството.

По отношение на животновъдството, на територията на двете общини отрасълът се развива (предимно от дребни животновъди). Предоставяните субсидии и помощи по европейските схеми и мерки за подпомагане са добра възможност за създаване и развитие на стопанства, като това от своя страна ще допринесе за подобряването на състоянието на икономиката като цяло.

Туризмът има ограничено развитие в Община Омуртаг и Община Антоново. Въпреки това туристическия сектор на територията има потенциал за развитие на алтернативни форми на туризма – културно-познавателен и селски туризъм, което се дължи на

красивата природа, чистите води, природните и антропогенни дадености на общините и тяхното богато културно-историческо наследство.

Разработване и реализиране на модела ВОМР ще бъде пример за използване на интегрирания подход в местното развитие.

За постигане на интегриран подход на развитие на общинската територия е подбрана най-подходящата комбинация от ресурси и мерки (проекти, инвестиции, политики), които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет. Това се осъществява чрез програмата за реализация, в която е определен пакетът от мерки и проектни идеи за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода 2021-2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук – и на ПИРО Омуртаг. Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

За да се постигне реализация на ПИРО е необходимо е да се изпълнят голяма част от залегналите в Програмата проекти и възможностите за актуализиране в резултат на мерки за възстановяване от COVID-19 (Приложение 1).

Реализирането на Главната цел: **„Постигане на устойчиво развитие чрез стабилни темпове на икономически растеж и подобряване качеството на жизнената среда на основата на разполагаеми ресурси и потенциали на територията“** ще се реализира в условията на тясно взаимодействие и партньорство между местните власти, бизнеса и НПО, образователните и научни организации. Това следва да се осъществи на базата на широко подкрепени и адекватни стратегически цели, приоритети и мерки. Ефективното използване на местния потенциал и максималното оползотворяване на ресурсите по донорските фондове и програми от новия планов период 2021-2027 г. Главната цел за устойчиво и комплексно развитие на местната общност е декомпозирана в следните три стратегически цели:

Стратегическа цел 1: Развитие на балансирана и конкурентноспособна икономика в среда със съвременна инфраструктура

Стратегическа цел 2: Подобряване на качеството на живот и социално сближаване

Стратегическа цел 3: Укрепване на институционалната среда за по-ефективни обществени услуги и капацитета за привличане на донорски фондове и частни инвестиции.

Те ще се реализират чрез шест приоритета:

Приоритет 1. *Динамично развитие на икономиката чрез иновации, технологично обновяване и повишена конкурентоспособност;*

Приоритет 2. *Развитие и модернизация на техническата инфраструктура, създаваща условия за растеж и повишена ефективност на общинската икономика;*

Приоритет 3. *Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и социални услуги. Социално включване;*

Приоритет 4. *Запазване и подобряване качеството на околната среда и развитие на*

екологична инфраструктура. Адаптация към настъпилите неблагоприятни климатични изменения;

Приоритет 5. *Стимулиране на междуобщинско сътрудничество и партньорство;*

Приоритет 6. *Повишаване на административния капацитет и подобряване на публичните услуги.*

Приоритетите в съдържателната си част са адаптирани към основните приоритети на ИТС на СИР от ниво 2, (2021-2027 г.) и осъществяват реализиране на мерки и дейности за използване потенциала на местно равнище. Приоритети 1, 2 и 4 са продължение на СЦ 1.1, 1.2., и 1.3., -та ИТС. Приоритет 3 е в съответствие с Приоритет 2 от ИТС. Приоритетите 5 и 6 са в съответствие с приоритет 3 на ИТС.

В приоритет 1 на ПИРО Омуртаг са заложили шест Специфични цели, 22 мерки и 61 дейности/ проекти, а в Приоритет 2 седем мерки и 89 дейности/проекти.

Дейностите в Приоритети 1, 2, 4 са насочени подкрепа за внедряване на цифровите технологии от бизнеса; подобряване на свързаността, особено по отношение на широкия достъп до свръхвисоко скоростни и мобилни широколентови услуги; разширяване и подобряване на предоставяните цифрови и обществени услуги на предприятията и обществото; развитие на цифрова инфраструктура и умения в селските райони.

Целенасочената подкрепа за повишаване на специализацията в продукти и отрасли, характеризиращи се с висока технологична и НИРД интензивност, ще позволи в общината да се създават продукти с висока добавена стойност; Повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес чрез стимулиране на въвеждането на нови технологии, иновативни практики; Усвояване на технологии, подобряващи ресурсната ефективност и високата въглеродоинтензивност на икономиката; Приемането на принципите на кръговата икономика от фирми в общината.

Част от проектите са насочени към: Подпомагане на земеделските производители и МСП за по-широко използване на познанията и иновациите; Подобряване на пазарната ориентация и повишаване на конкурентоспособността; Привличане на млади земеделски производители и улесняване на развитието на бизнеса в селските райони; Засилване на цифровизацията в селските райони, например чрез разширяване на достъпа до високоскоростни комуникации, с което ще се повиши качеството на живота в тези райони и ще се допринесе още повече за конкурентоспособността на европейската селскостопанска продукция; Развитие на биологично земеделие. Създаване на нови продукти за биоиндустрията и др.; Подкрепа за подобряване на хидромелиоративните съоръжения; Подпомагане на Водено от общностите местно развитие чрез формиране на МИГ „Омуртаг – Антоново“ и подкрепа на разработена от тях стратегия.

Природното и културното наследство е едно от най-силно изразените сравнителни предимства на българските общини. Разнообразяването на туристическия продукт с активно включване на туристическите ресурси, и предлагане специфични видове туризъм ще допринесе за атрактивността на общината. Дейностите са насочени към прилагане на мерки и действия за реално разнообразяване на туристическите дейности културен, селски, приключенски, ловен, и др. видове туризъм; Изграждане на

туристическа инфраструктура и разработване потенциала на нови дестинации; Повишаване на инвестициите в реклама и маркетинг за промотирането на туристическия потенциал и туристическите продукти, включително чрез използване на нови методи с помощта на цифровите технологии.

В Приоритет 4 са заложи четири мерки и 16 дейности. При разработването на интегрираните териториални проекти, при доказана необходимост, ще бъдат включени предвидените в Плановите за управление на риска от наводнения мерки за съответната територия, в т.ч. мерки за намаляване на неблагоприятните последици от интензивни валежи в урбанизирана територия, увеличаване на ретенционния обем на съществуващите язовири при запазване на полезния обем, зелени мерки за предотвратяване и защита от наводнения. Освен за живота и здравето на хората е необходимо и реализирането на мерки за превенция на въздействието на климатичните промени върху критичната инфраструктура и материалните блага на хората. Премахването на нерегламентираните сметища, организиране на събирането, депонирането и третирането на отпадъците е мярка с важно общинско и надобщинско значение и има за заинтересовани страни гражданите и бизнес-средите. Необходими са повсеместни усилия за въвеждане на добри практики в разделното събиране, сортиране и преработка на ТБО. Основният източник на финансиране ще бъде ОП „Околна среда”, Приоритет 2 „Отпадъци“. Дейностите са насочени към: Изграждане на трета клетка за БО на Регионално депо гр. Омуртаг; Минимизиране на биоразградимите отпадъци в общината с въвеждане на фамилно компостиране; Оптимизиране на системите за събиране и транспортиране на битови отпадъци, включително разделно събиране. Изграждане на инсталация за компостиране и сепариране на битови отпадъци; Предотвратяване и намаляване образуването на отпадъците чрез обучение и информиране на населението. Опазване и подобряване на околната среда и превенция на екологичните рискове с дейности: Провеждане на мерки за адаптация към климатичните промени в селското стопанство; Планирани са мерки свързани с отглеждане на култури, адаптирани към климата; Повишаване производителността на културите; Увеличаване на добивите; Увеличаване на селскостопанското производство; Разработване на подходящи напоителни системи; Рекултивация на физически нарушените терени в населените места; Включване в пакета „Кръгова икономика“ с цел превръщане на отпадъците в ресурси; Внедряване на съвременни технологии за разделно сметосъбиране.

Обръща се внимание на опазване и възстановяване на видове, хабитати, екосистеми и ландшафти; Опазване на генетичното разнообразие и биологичната сигурност. Това ще се осъществява и с реализация на съвместни проекти с Ловно рибарското дружество за опазване на популациите в района и съхраняване и възстановяване на естествените находища на лечебни растения (билки), чрез контрол и райониране на билкосъбирането.

Подобрява се информираността и повишаване активността на местната общественост за опазване на биологичното разнообразие като ще се реализират дейности и проекти, подобряващи информираността за биоразнообразието сред активното население и ловците. В училищата ще се реализират екологични проекти подобряващи

информираността сред учениците.

Тези приоритети, мерки и дейности в голяма степен са взаимно свързани, имат обща териториално основа и основна цел подобряване качеството на живот в община Омуртаг.

Приоритет 3 ще се реализира чрез седем мерки и **54** дейности/проекти. Този приоритет е насочен към подобряване на човешкия капитал и осигуряване на равен достъп до образование, здравеопазване, социални услуги, пазар на труда, както и повишаване на качеството на публичните услуги от първостепенно значение - здравеопазване, социални услуги и ефективно реализиране на пазара на труда. Укрепването на човешкия капитал и подобряване качеството на живот водят да социално сближаване и повишаване привлекателността за обитаване на всяка териториална общност. Приоритетът е фокусиран в използването на наличните потенциали за подобряване на качеството на живота и създаването на подходящи условия за развитието и реализацията на човешките ресурси в общината. Основна част от средствата за това включват увеличаване на равнището на заетостта и доходите и подобряване на качеството публичните услуги – здравеопазване, социални услуги, образование и култура. Подкрепа за новия програмен период (2021- 2027 г.) ще се получи от Оперативна програма за развитие на човешките ресурси - Приоритет 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“ - 4 Специфични цели; Приоритет 2 „Социално включване и равни възможности“ - 2 Специфични цели; Приоритет 3 „Териториални инвестиции – 6 Специфични цели; Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане; Оперативна програма за наука и образование - Приоритет 1 „Качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование“; Приоритет 2 „Подобряване на връзка на образованието с пазара на труда“.

Междубщинско сътрудничество и партньорство и повишаване на административния капацитет и подобряване на публичните услуги са планирани в **Приоритети 5 и 6**.

В **Приоритет 5** е заложена една мярка и една дейност ориентирани към подобряване на социалното, икономическото и културното сътрудничество, както и сближаване между съседните общини. Изграждането на местни партньорства е мощен инструмент за повишени възможности и оползотворяване на местния потенциал за развитие.

Приоритет 6 е насочен към повишаването на институционалния капацитет и ефективността от действията на общинската администрация за развитие на уменията за управление на проекти и усвояване на средства от структурните фондове, както и за подобряване на предоставяните от тях услуги. В него са заложили пет мерки и 17 дейности. Планира се повишаване на управленския капацитет на общинската администрация; Популяризиране и подкрепа за усвояване на средства от Европейските финансови инструменти; Създаване на общинска нормативна рамка в подкрепа на местното развитие; Подобряване на административното обслужване на гражданите и бизнеса. Тези насоки ще се реализират чрез редица дейности като: Повишаване квалификацията и чуждоезиково обучение на общинските служители; Разработване и актуализиране на електронната страница на Община Омуртаг; Координация и партньорство при разработване и изпълнение на стратегии и планове; Обучения за управление на проекти; Изработване на опорен план за нуждите на ОУПО; Изработване

на общ устройствен план на община Омуртаг; Актуализация и допълване на общинската нормативна уредба с пакет от преференции за развитие на бизнеса; Подобряване на административното обслужване на гражданите и бизнеса; Изграждане на капацитет в структурите, изпълняващи политики в областта на заетостта, образованието и социалната сфера; Изграждане на капацитет в структурите за осъществяването на реформи на местно равнище; Мерки за електронна община, електронни обучения, електронно приобщаване и електронно здравеопазване; Изграждане на нова сграда за Общинска администрация и др. Ще продължи работата укрепване на МИГ /Омуртаг и Антоново/ - Разработване и реализиране на модела ВОМР; Разширяване на дейността им; Методическа и експертна помощ за създаване на стратегии за местно развитие; Техническа помощ. Разработване и реализиране на модела ВОМР.

Важните за общината проекти се виждат от Приложение № 1А

(Приложение № 1А):

Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата

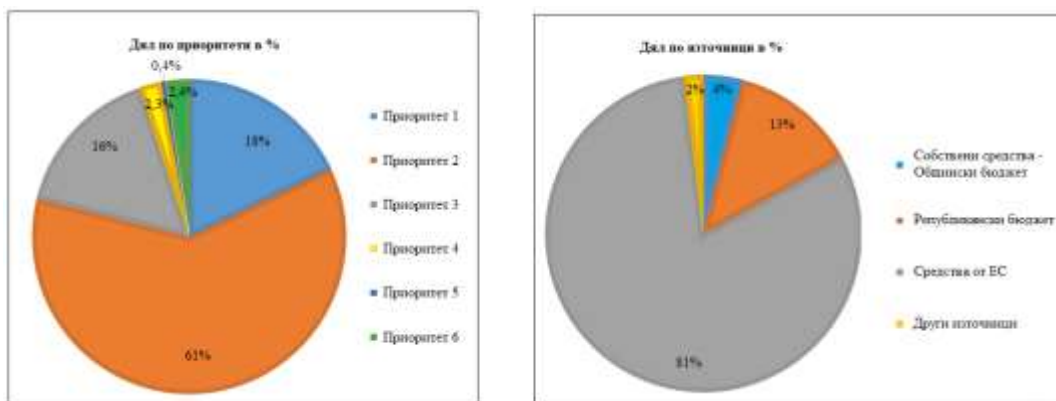
Приложение № 2 Индикативна финансова таблица

Приложение №2

ПИРО НА ОБЩИНА ОМУРТАГ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.										
Период	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републиканск и бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
2021 - 2027									/хил. лв./	
Приоритет 1	2529.75	6	5212.5	11	35250.9	77	2898.6	6	45891.8	100
Приоритет 2	2874.15	2	23056.7	15	128063.35	82	2599	2	156593	100
Приоритет 3	454.9	1	4212.4	10	36403.3	89	0	0	41070.6	100
Приоритет 4	201	3	433	7	5188.5	88	66	1	5888.5	100
Приоритет 5	10	1	40	4	1000	95	0	0	1050	100
Приоритет 6	4378.5	67	211	3	1903.5	29	10	0	6503	100
ОБЩО	10448.3	4	33165.6	13	207809.55	81	5573.6	2	256997	100

Фигура 30: Разпределение на финансовите ресурси по приоритети (%)

Фигура 31: Разпределение на финансовите ресурси по източници на финансиране (%)

Индикативната финансова таблица пресъздава общата финансова рамка за реализация на ПИРО Омуртаг за периода (2021-2027г.). Ориентировъчният размер на необходимите финансови ресурси е разпределен между отделните приоритетни области и включените финансови източници. Индикативната финансова таблица се разгръща в конкретни ориентировъчни стойности на включените в плана проекти.

Следва да се има предвид, че общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

V. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

България е сред страните, които се очаква да бъдат най-сериозно засегнати от климатичните промени. Според прогнозите, броят на нощите, през които температурата на въздуха няма да бъде под 20°C (тропически нощи), ще се увеличи, като страната попада в най-рисковите части на Европа. От общо 5 групи, Търговищка област попада в регион от 4-та група – в неблагоприятно положение.

Очаква се промяна и при продължителността на снежната покривка, като броят на дните с такава ще намалее. В Търговищка област очакваното намаление е между 20 и 40 дни, което практически означава почти безснежна зима в по-ниските части на областта.

Промените на климата ще окажат своето въздействие и върху условията за туристическа дейност. Според очакваната промяна на индекса за туристически климат за ЕС, областта попада от общо 6 групи (три с положителна промяна и три с негативна промяна) в най- неблагоприятната 6-та група с най-висока отрицателна промяна на индекса.

За оценка на комбинираното въздействие на тези промени е изчислен индекс на

уязвимост от климатичните промени за регионите по NUTS 2 за целия ЕС. Според този индекс областта попада в 4-та група (от общо 6) с висока уязвимост от климатичните промени. Най-чувствителните сектори към климатичните изменения са селското стопанство, туризмът, управлението на водните ресурси и горския фонд. В сферата на опазването на околната среда се препоръчват следните приоритети: подобряване качеството на водите; опазване на биологичното разнообразие и защитените зони; подобряване качеството на атмосферния въздух; намаляване емисиите на парниковите газове.

В сферата на отпадъците най-сериозен проблем представляват: разделното събиране, сортиране и преработка на отпадъците; изграждане на регионални депа за отпадъци. В ПИРО Омуртаг 2021-2027 г. в Приоритет 4 *Мярка 1. Усъвършенстване на системата за управление на ТБО* са заложили осем дейности: 1 Консервация на депо за твърди битови отпадъци – старо сметище – рекултивация, вертикална планировка, дендрология – II етап; 2. Закриване на клетка № 2 на Регионално депо гр. Омуртаг. Забележка: Правят се месечни отчисления съгласно чл. 60 от ЗУО за закриване на Клетка №1, като средствата се превеждат в сметката на РИОСВ гр. Шумен; 3. Изграждане на трета клетка за БО на Регионално депо гр. Омуртаг; 4. Минимизиране на биоразградимите отпадъци в общината с въвеждане на фамилно компостиране; 5. Оптимизиране на системите за събиране и транспортиране на битови отпадъци, включително разделно събиране; 6. Изграждане на инсталация за компостиране; 7. Изграждане на инсталация за сепариране на битови отпадъци; 8. Предотвратяване и намаляване образуването на отпадъците чрез обучение и информиране на населението.

България се намира в един от регионите, които са особено уязвими към изменението на климата (предимно чрез повишаване на температурата и интензивни валежи) и от нарастващата честота на свързаните с изменението на климата екстремни събития като суши и наводнения. Рискове и уязвимост съществуват и по отношение на сложните взаимоотношения и взаимозависимости между икономическите сектори. В частност, конкретните рискове могат да доведат до каскаден ефект в различните сектори. Съществува и пространствено измерение на тези взаимоотношения, тъй като въздействията и последиците от изменението на климата засягат различните части на страната по различен начин.

Следователно, разбирането на пространственото разпределение на рисковете от изменението на климата е важно при разработването на подходящи и ефективни стратегии за местно адаптиране. При Селско стопанство примерите за мерки могат да допринесат както за адаптиране, така и за смекчаване на последиците, за намаляване на почвената ерозия и подобряване на почвеното здраве, за опазване на почвената влага, подобряване и оптимизиране на ротациите на културите чрез избор на сортове или разновидности.

Действията по улавяне/изолиране на въглерод в почвата допринасят за възстановяване на деградирани земи и смекчаване на изменението на климата, но също така спомагат за опазването на екосистемите и водните ресурси, което ще доведе до адаптиране към тях.

Подобряване на здравето на екосистемите чрез включване на практики като биологично земеделие и устойчиво управление на земите, които повишават устойчивостта, като същевременно намаляват емисиите. Планирани са мерки свързани с отглеждане на култури, адаптирани към климата; Повишаване производителността на културите; Увеличаване на добивите; Увеличаване на селскостопанското производство; Разработване на подходящи напоителни системи.

В областта на животновъдството фокусът е върху повишаване на капацитета за адаптиране както чрез развъждане, така и чрез управление на водите, като същевременно се подобряват производствените практики, които могат да доведат до намаляване на емисиите от добитъка, доходите на земеделските производители и по-голяма продоволствена сигурност. Планира се разработване на нововъведения при управлението на ресурсите на ниво ферма.

Първоначалните резултати показват, че развитието на иновациите при управлението на водите и подобряването на практиките за това управление са най-важните приоритети, заедно с по-мощното развитие на научните изследвания, обучението по изменение на климата и активното участие на местните земеделски стопани в разпространението на знанията за АИК. Развитието на програмите за застраховане и за управление на риска също е определено като основен приоритет. Установени са основните приоритетни варианти за адаптиране, за селскостопанския сектор:

Хоризонтални варианти за адаптиране:

- Разработване на обучение по изменение на климата;
- Разработване на действия за разпространение на знания;
- Разработване на програми за застраховане и управление на риска;
- Разработване на иновации в управлението на водите;
- Подобряване на правната рамка за АИК.

Вертикални варианти за адаптиране:

- Подобряване на практиките за управление на водите;
- Регулиране на графика на стопанските дейности;
- Подобряване на поддръжката на структурата на почвата и увеличаване на запасите от органични вещества и технологии за култивиране на почвата;
- Елиминиране на вторични условия на засоляване и условия за антропогенно подкисляване на почвата;
- Поддържане и подобряване на съществуващите аквакултурни местообитания.

АРП отчита и класифицира най-ефективните от гледна точка на икономиката действия за адаптиране, както следва:

- Разработване на подходяща напоителна система;
- Регулиране графика на стопанските дейности;
- Разнообразяване на животновъдството, подобряване структурата на почвата;
- Подобряване на практиките за управление на водите и др.

Примерните мерки в Горското стопанство са свързани с:

- Синергиите в рамките на горското стопанство означават фиксиране на въглерод и предотвратяване деградацията на почвите, подобряване опазването на биологичното разнообразие, повишаване производителността на ресурсите, както и подобряване на

горското стопанство като икономическа дейност и потенциално важен източник на доходи;

- Програмите за залесяване и повторно залесяване дават възможност да се запази един от най-важните поглътители на ПГ в света, но също така да се предотврати ерозията на почвата и следователно да се намали рискът от наводнения и свлачища;

- Агролесовъдството е интегрирана система, съчетаваща земеделието и горското стопанство, за създаване на продуктивни и устойчиви системи за земеползване чрез отглеждане на дървета и храсти покрай или между пасищата или полетата. Когато се прилагат правилно, агролесовъдните системи допринасят за адаптиране, включително защита от наводнения, повишен капацитет за задържане на вода, като същевременно генерират ползи от действия за смекчаване на последиците като съхранение на въглерод и намаляване на загубата на органични вещества в почвата.

В Градската среда и транспорта политиките са насочени към:

- Примерите за потенциални синергии в градските политики включват изграждане на градски микро-мрежи и разпределени възобновяеми енергийни източници, които осигуряват локални нисковъглеродни решения, като по този начин се увеличава устойчивостта на електроенергийната система;

- Увеличаването на градските зелени площи осигурява няколко синергии, като например намаляване на градските топлинни острови, капацитет за поемане на дъждовните води, градски екосистемни услуги, подобро качество на въздуха и отдиш;

- Прилагането на ефективни практики за управление на отпадъците осигурява потенциал за производство на биогаз и торове, които могат да увеличат селскостопанските добиви, както и да намалят емисиите на метан в атмосферата;

- По-доброто управление на отпадъците води също така до повишаване ефективността на ресурсите с широко положително въздействие върху материалните потоци.

Подобрените транспортни системи, които позволяват нисковъглероден, енергийно ефективен, с понижена степен на задръстване и масов транспорт, създават възможности за смекчаване, като същевременно подобряват мобилността и достъпа до работните места.

VI. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО ОМУРТАГ

За целите на наблюдението и оценката е изградена система, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност. Описанието на тази система и на действията, които ще осигурят нейното ефективно функциониране, са част от структурата на ПИРО.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО Омуртаг цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението са съпоставими с текущите макроикономически и секторни процеси и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми, а също така отразяват и спецификата на района и общината. Те са сведени до по-малко на брой, отразяващи най-вече основните такива залегнали в Проектът на „България 2030“. В същото време те са:

- **Конкретни** – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на специфична информация;
- **Измерими** - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- **Достъпни** - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- **Адекватни** - обосновани са, и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- **Обвързани са с времето** - на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО Омуртаг за периода (2021-2027 г.) са посочени в матрица на индикаторите (**вж. Приложение № 3**). За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на плана се използват два вида индикатори: **за продукт и за резултат**.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. По някои от приоритетите те се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Типа индикатор, който се прилага към съответен приоритет или цел зависи от конкретиката на формулираните цели, приоритети и мерки в ПИРО.

Индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат – по отношение на целите. Възможно за даден приоритет да се формулира както индикатор за продукт, така и индикатор за резултат. Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите. Индикаторите за продукт могат да измерват и постигането на мерките, но не е задължително да се формулират за всяка отделна мярка, дейност или проект – включването на индикатори по отношение на мерките зависи от конкретната ситуация.

Приложение № 3

Таблица 38: Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО на община Омуртаг за периода 2021- 2027 г.

Индикатори за продукт					
Приоритет, мярка	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Целева стойност
Приоритет 1 Динамично развитие на икономиката чрез иновации, технологично обновяване и повишена конкурентоспособност.	1. Нови стартиращи иновативни центрове в МСП	<i>бр.</i>	<i>Агенция за МСП</i>	<i>1 год.</i>	2
	2. Брой туристически атракции създадени/подобре ни	<i>бр.</i>	<i>Общината</i>	<i>1 год.</i>	3
	3. Създадени и популяризирани туристически дестинации на база културно-историческо наследство	<i>бр.</i>	<i>Общината</i>	<i>1 год.</i>	1
	4. Реализирани	<i>бр.</i>	<i>Общината,</i>	<i>1 год.</i>	8

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ОМУРТАГ 2021-2027 Г.

	проекти за предприемана на нови дейности в сферата на земеделието и отглеждане на горски продукти.		ОД „Земеделие“		
	5. Реализирани проекти за възстановяването на съществуващи, и направата на нови напоителни съоръжения и системи	бр.	Общината, ОД „Земеделие“	1 год.	2
	6. Изграждане на земеделско тържище и борса	-	Общината	1 год.	✓
Приоритет 2 Развитие и модернизация на техническата инфраструктура, създаваща условия за растеж и повишена ефективност на общинската икономика.	1. Рехабилитирана/ реконструирана пътна мрежа с регионално и местно значение	км.	Общината	1 год.	50
	2. Население с подобрен транспортен достъп	%	НСИ, Общината	1 год.	25%
	3. Разширена и реконструирана ВиК мрежа	км.	Общината	1 год.	50
	4. Изградени системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони	бр.	Общината, Териториално подделение Държавно горско стопанство	1 год.	1
	5. Създадени/ обновени градски зелени площи /% от зелените площи/	%	Общината	1 год.	20%
Приоритет 3 Постигане на равен достъп до качествено образование, здравеопазване и	1. Нови/ рехабилитирани здравни, образователни заведения и социални заведения	бр.	Общината	1 год.	10

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ОМУРТАГ 2021-2027 Г.

социални услуги. Социално включване	2. Модернизирани и реконструирани сгради и обекти на културата, читалища и др.	<i>бр.</i>	<i>Общината</i>	<i>1 год.</i>	6
	3. Изградени и реконструирани обекти и инфраструктура за професионален спорт и спорт в свободното време	<i>бр.</i>	<i>Общината</i>	<i>1 год.</i>	2
	4. Население, облагодетелствано от подобрена социална, образователна и здравна инфраструктура в % от общото население	<i>%</i>	<i>НСИ, Общината</i>	<i>1 год.</i>	30%
	5. Лица, включени в образование и обучение за придобиване на компетентности в съответствие с пазара на труда /в % от населението в трудовоактивна възраст/	<i>%</i>	<i>Общината, Агенция по заетостта</i>	<i>1 год.</i>	10%
	6. Курсове за професионална квалификация и преквалификация на безработни	<i>бр.</i>	<i>Общината, Агенция по заетостта</i>	<i>1 год.</i>	20
	7. Нови фирми, започнали своята дейност	<i>бр.</i>	<i>НСИ, Общината, Агенция за МСП???</i>	<i>1 год.</i>	40
	Приоритет 4 Запазване и подобряване качеството на околната среда и развитие на екологична инфраструктура. Адаптация към настъпилите	1. Население, обслужено от действаща система за разделно събиране, транспортиране, сортиране и преработка на битови отпадъци	<i>бр.</i>	<i>НСИ, Общината</i>	<i>1 год.</i>
2. Население, обслужено от		<i>бр.</i>	<i>НСИ, Общината</i>	<i>1 год.</i>	50%

неблагоприятни климатични изменения	изградена пречиствателна станция за отпадни води (ПСОВ) във Омуртаг					
Приоритет 5 Стимулиране на междуобщинско сътрудничество и партньорство	1. Брой проекти за разширяване на сътрудничеството и насърчаване на икономическия, социалния и културния обмен между община Омуртаг и останалите български общини и за реализиране на съвместни инициативи Описание на индикатора	<i>бр.</i>	<i>Общината</i>	<i>1 год.</i>		4
Приоритет 6 Повишаване на административния капацитет и подобряване на публичните услуги.	1. Проекти, насърчаващи правно-нормативното и административното сътрудничество и сътрудничеството между гражданите и институциите	<i>бр.</i>	<i>Общината</i>	<i>1 год.</i>		2
	2. Новосъздадени ПЧП	<i>бр.</i>	<i>Общината</i>	<i>1 год.</i>		3
Индикатори за резултат						
Стратегическа цел	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчетане	Базова стойност	Целева стойност
Стратегическа цел 1 Развитие на балансирана и конкурентноспособна икономика в среда със съвременна инфраструктура	1. Увеличение на разходи за придобиване на ДМА за професионални дейности и научни изследвания	%	<i>НСИ</i>	<i>1 год.</i>	Базова година 2018 г. – 58 523 хил.лв./	10%
	2. Увеличаване на нетните приходи от продажби	%	<i>НСИ</i>	<i>1 год.</i>	Базова година 2018 г. –	30%

					140 646 млн. лв.	
	3. Увеличаване площта на обработваемите земеделски земи	%	<i>НСИ, ОД „Земеделие“</i>	<i>1 год</i>	/Базова година 2019 г.- 8,7%	85%
Стратегическа цел 2: Подобряване на качеството на живот и социално сближаване	1. Увеличаване на броя на реализираните нощувки.	<i>Бр.</i>	<i>НСИ</i>	<i>1 год.</i>	/Базова година 2019 г.- 1906 бр.	40%
Стратегическа цел 3: Укрепване на институционалната среда за по-ефективни обществени услуги и капацитета за привличане на донорски фондове и частни инвестиции.	1.Сключени договори за участие в програми и проекти по Структурните фондове	<i>бр.,</i>	<i>Общината</i>	<i>1 год.</i>	X	20

В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

1. Организация за подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО. Последващи действия по актуализация, наблюдение и оценка на плана

1.1. Общи изисквания към подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО:

Кметът на общината организира изработването, съгласуването и актуализирането на ПИРО и осъществява координацията и контрола по процеса на неговото разработване и съгласуване.

Със заповед на кмета се сформира работна група, която отговаря за подготовката, изготвянето и одобряването на ПИРО. Кметът е отговорен за цялостната организация и действията по изготвянето на ПИРО. Организационната концепция на работните групи е, че в тях са представени максималният брой засегнати страни, а за останалите се осигурява непрекъснат публичен достъп за информация и възможност за излагане на становища на всички етапи от разработването и реализацията на ПИРО.

Работната група определя етапите, практическите действия и приема програма - график за изработването на ПИРО.

ПИРО се обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с

икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

По заповед на кмета на общината се проведе обществено обсъждане на проекта за ПИРО. По преценка на работната група, постъпилите предложения и препоръки се отразяват в проекта на ПИРО и по предложение на кмета Общинският съвет го приема и одобрява. Цялата документация на ПИРО е публична, включително протоколите от обсъжданията и срещите на работните групи.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред съответния областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет.

ПИРО и решението на общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет

1.2. Изменение и актуализация на ПИРО

Изменение и актуализация на плана се допуска при условията, посочени в ППЗРР, т.ч.:

- При съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- В резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
- При съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана.

Същевременно, актуализация на програмата за реализация на плана може да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади за наблюдение с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие. Периодичната актуализация на програмата за реализация и приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране - възникнала възможност за включването на допълнителни ресурси – средства от оперативните програми за периода 2021-2027 г. или от други национални или донорски проекти и програми. При актуализацията на програмата за реализация могат да бъдат идентифицирани допълнителни проектни идеи, които да бъдат финансирани с допълнителните ресурси. Допълнителни мерки, дейности и проекти/проектни идеи се включват в програмата или приложенията към нея само чрез обосновка на приноса им към постигането на целите и приоритетите на плана при спазване на принципа на интегриран подход.

1.3. Наблюдение и оценка на ПИРО

Наблюдението на плана се осъществява, в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО чрез разработване **годишен доклад** за всяка година от действието на плана. Чл. 91. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО. За резултатите от наблюдението на изпълнението на ПИРО за развитие се разработва годишен доклад. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението се изготвя по определен от кмета

на общината ред и се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на ПИРО се изготвя и внася за обсъждане и одобряване от общинския съвет до 31 март на всяка следваща година. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на ПИРО е публичен и се оповестява на страницата на общината в интернет. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на общинския план за развитие.

Съгласно Чл. 33. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2016 г., изм. - ДВ, бр. 21 от 2020 г., в сила от 13.03.2020 г.) за реализацията на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие по чл. 8, ал. 2 се извършва *междинна* оценка в средата на периода на тяхното действие.

Междинната оценка включва:

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
2. оценка на степента на постигане на съответните цели;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2016 г.) изводи и препоръки за изпълнението на съответния документ.

За изпълнението на ПИРО се извършва *последваща* оценка не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие. Последващата оценка включва:

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.